

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
ANONİM ŞİRKETİ

27 Nisan 1989 tarihli
HİSSEDARLAR GENEL KURULU'NA
sunulan

1988

ELLİYEDİNCİ HESAP YILI HAKKINDA
BANKA MECLİSİNCE HAZIRLANAN
FAALİYET RAPORU
BİLANÇO, KAR VE ZARAR HESABI

DENETLEME KURULU RAPORU

ANKARA
1989

31 Aralık 1988 TARİHİNDE
TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
BANKA MECLİSİ

BAŞKAN

RÜŞDÜ SARACOĞLU

ÜYELER

FAHİR TİGREL

HALİT ÜNAL

MUHİTTİN YURDUKORU

VASFİ GÜRSU

NEVZAT ALPTÜRK

NİHAT RENDA

DENETLEME KURULU ÜYELERİ

HİLMİ OKÇU

NECATİ GÜVEN

CAHİT AYDOĞAN

EMİN ÂLİ YOLALAN

YÖNETİM KOMİTESİ

BAŞKAN

RÜŞDÜ SARACOĞLU

BAŞKAN YARDIMCILARI

RUHİ HASEKİ

BEDİZ DEMİRAY

KADİR GÜNAY

ERCAN KUMCU

DOĞRU - YANLIŞ CETVELİ

<u>Sayfa</u>	<u>Satır</u>	<u>Yanlış</u>	<u>Doğru</u>
27	15	ayda	ayında
27	15	ayda	ayında
33	19	hızı	hızını
41	21	Doları	ABD Doları
41	29	Doları	ABD Doları
42	6-7	1988 yılında ABD Dolarının diğer yabancı paralar karşısında	1988 yılında ABD Doları
42	15	DM'm TL karşısında yüzde 20,6 nedeni ise	DM'in TL karşısında yüzde 20,6 değerlenme- sinin nedeni ise
43	1	effektif	efektif
43	13	piyasada	piyasaya
142 (Tablo 63)	Başlık	—	1988 Yılı

GÜNDEM

- 1- Banka Meclisi ve Denetleme Kurulu'nun 1988 Hesap Yılına ait raporlarının okunması ve görüşülmesi; Bilanço, Kar ve Zarar Hesabının onaylanması.
- 2- Karın teklif gereğince dağıtılmasının karara bağlanması.
- 3- Banka Meclisi ve Denetleme Kurulu'nun ibrası.
- 4- Banka Meclisi'nde görev süreleri 30 Nisan 1989 tarihinde sona erecek iki üyelik için seçim yapılması.
- 5- Denetleme Kurulu'nda görev süreleri 30 Nisan 1989 tarihinde sona erecek iki üyelik için, (B-C) Sınıfı Hissedarlarınca bir, (D) Sınıfı Hissedarlarınca bir üye seçimi.

İÇİNDEKİLER

I. DIŞ EKONOMİK GELİŞMELER	1
I.1. SANAYİLEŞMİŞ ÜLKELER VE DÜNYA TİCARETİ	1
I.2. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER	2
I.3. ULUSLARARASI PARASAL GELİŞMELER VE SERMAYE PİYASASI	3
I.4. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN DIŞ BORÇ SORUNU	3
II. TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER	5
II.1. GENEL DENGE	6
II.1.1. Ekonominin Arz Yönü: Sektörel Üretim Gelişmeleri ve İthalat	7
II.1.2. Ekonominin Talep Yönü: Yatırım, Tüketim ve İhracat	9
II.1.3. İşgücü Piyasası	10
II.2. FİYATLAR	12
II.3. KAMU MALİYESİ VE İÇ BORÇLANMA	17
II.3.1. Kamu Maliyesi	17
II.3.2. İç Borçlanma	18
II.4. PARASAL BÜYÜKLÜKLERDEKİ GELİŞMELER	20
II.5. ÖDEMELER DENGESİ ve DIŞ BORÇLAR	23
II.5.1. Ödemeler Dengesi	23
II.5.2. Dış Borçlar	25
III. MALİ PİYASALAR VE PARA POLİTİKASI	27
III.1. BANKACILIK SEKTÖRÜ VE KREDİ POLİTİKASI	27
III.1.1. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası	27
III.1.2. Ticari Bankalar	28
III.2. PARA PİYASASI GELİŞMELERİ	35
III.2.1. Devlet İç Borçlanma Senetleri İhaleleri	36
III.2.2. Bankalararası Para Piyasası	37
III.2.3. Açık Piyasa İşlemleri	39
III.3. DÖVİZ PİYASASI GELİŞMELERİ	40
III.3.1. Döviz ve Efektif Piyasaları	40
III.3.2. Döviz Kurları	42

III.4. MENKUL KIYMET PİYASALARI -----	43
III.5. PARA POLİTİKASI -----	45
IV. YÖNETİM, PERSONEL VE İDARİ İŞLER -----	47
IV.1. BANKA MECLİSİ -----	47
IV.2. YÖNETİM KOMİTESİ -----	47
IV.3. DENETLEME KURULU -----	47
IV.4. KADRO VE PERSONEL DURUMU -----	47
IV.5. EĞİTİM FAALİYETLERİ -----	49
IV.6. HABERLEŞME VE İLETİŞİM HİZMETLERİ -----	50
IV.7. DİĞER FAALİYETLER -----	50
V. MERKEZ BANKASI BİLANÇOSU -----	51
V.I. BİLANÇO AÇIKLAMASI -----	51
V.II. 1988 YILI KARI VE DAĞITIMI -----	61
DENETLEME KURULU RAPORU -----	63
BİLANÇO KAR ZARAR HESABI -----	65
YASAL VE İDARİ DÜZENLEMELER -----	71
İSTATİSTİK TABLOLARI -----	95
BİLANÇO KARŞILAŞTIRMALARI -----	147

GRAFİKLER

Grafik II.1 : DİE Toptan Eşya ve Tüketici Fiyatları	12
Grafik II.2 : Parasal Büyüklükler	21
Grafik II.3 : Rezerv Para'nın Alt Kalemleri	21
Grafik II.4 : M2'nin Alt Kalemleri	22
Grafik II.5 : Rezerv Para Çoğaltanı	22
Grafik III.1 : Merkez Bankası Kredileri	27
Grafik III.2 : Ticari Banka Kredileri	33
Grafik III.3 : Devlet İç Borçlanma Senetleri İhaleleri	37
Grafik III.4 : Bankalararası Para Piyasası Faiz Oranları	38
Grafik III.5 : Açık Piyasa İşlemleri	40
Grafik III.6 : Döviz Kurları	42

İSTATİSTİK TABLOLARI

Tablo 1 : Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla) -----	97
Tablo 2 : Ekonominin Genel Dengesi (1988 Sabit Fiyatlarıyla) -----	97
Tablo 3 : Gayrisafi Milli Hasıla (Cari Faktör Fiyatlarıyla) -----	98
Tablo 4 : Gayrisafi Milli hasıla (1968 Faktör Fiyatlarıyla) -----	98
Tablo 5 : Sabit Sermaye Yatırımları (Cari Fiyatlarla) -----	99
Tablo 6 : Sabit Sermaye Yatırımları (1988 Fiyatlarıyla) -----	99
Tablo 7 : Seçilmiş Sınai Mamülleri Üretimi -----	100
Tablo 8 : Enerji Dengesi -----	102
Tablo 9 : Seçilmiş Tarım Ürünleri -----	103
Tablo 10 : Belediyelerce Verilen Ruhsatnamelere Göre Yeni İnşaat -----	104
Tablo 11 : Belediyelerce Verilen Yapı Kullanma İzin Belgelerine Göre Yeni İlave Veya Kısmen Biten Yapılar -----	104
Tablo 12 : Ulaştırma Hizmetleri -----	105
Tablo 13 : Haberleşme Hizmetleri -----	106
Tablo 14 : İş İsteyenler ve Açık İşler -----	107
Tablo 15 : Dış Ülkelere Gönderilen İşçiler -----	107
Tablo 16 : Toplu İş Sözleşmeleri -----	108
Tablo 17 : Grevler ve Lokavtlar -----	108
Tablo 18 : Fiyat İndeksleri -----	109
Tablo 19 : Altın Fiyatları -----	109
Tablo 20 : Fiyat İndeksleri (Aylık) -----	110
Tablo 21 : Altın Fiyatları (Aylık) -----	110
Tablo 22 : Tarımsal Ürünlerin Destekleme Kararname Fiyatları -----	111
Tablo 23 : Konsolide Bütçe -----	112
Tablo 24 : Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Faaliyet Sonuçları ---	113
Tablo 25 : Fonların Kaynak ve Ödemeleri, Cari Fiyatlarla -----	114
Tablo 26 : Konsolide Bütçe Ödenekleri, Harcamaları ve Gelirleri -----	115
Tablo 27 : Kamu Borçları (İç Borçlar) -----	115
Tablo 28 : Kamu Girişimleri Hakkında Özet Bilgiler -----	116
Tablo 29 : Parasal Yetki Kurumları -----	118
Tablo 30 : Merkez Bankası Kredileri -----	119
Tablo 31 : Merkez Bankasındaki Mevduat -----	120
Tablo 32 : Mevduat Bankaları -----	121

Tablo 33 : Mevduat Bankalarındaki Mevduat	122
Tablo 34 : Mevduat Bankaları Kredileri	123
Tablo 35 : Kalkınma ve Yatırım Bankaları	124
Tablo 36 : Kalkınma ve Yatırım Bankaları Kredileri	125
Tablo 37 : Kredi Stoku	125
Tablo 38 : Para Stoku	126
Tablo 39 : Rezerv Para ve Alt Kalemleri	126
Tablo 40 : İhraç Edilen Menkul Değerler	127
Tablo 41 : Uluslararası Rezervler	127
Tablo 42 : Dış Ticaret	128
Tablo 43 : İhracatın Sektörel Dağılımı	129
Tablo 44 : İthalatın Sektörel Dağılımı	130
Tablo 45 : Ülkelere Göre İhracat ve İthalat	131
Tablo 46 : Yatırım, Tüketim ve Hammadde İthalatı	132
Tablo 47 : Kaynakların Çeşidine Göre İthalat	132
Tablo 48 : Ödemeler Dengesi	133
Tablo 49 : Ödemeler Dengesindeki Bazı Kalemlerin Ayrıntıları	134
Tablo 50 : Dış Borç Bakiyesi	135
Tablo 51 : Döviz Cinslerine Göre Dış Borç Stoku	136
Tablo 52 : Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesapları	136
Tablo 53 : Döviz Tevdiat Hesapları	136
Tablo 54 : Ticari Banka Kredileri	136
Tablo 55 : Proje ve Program Kredileri (Taahhüt Bazında)	137
Tablo 56 : IMF den Kullanım ve Ödemeler	137
Tablo 57 : OECD Taahhütleri	138
Tablo 58 : Dış Borç Ödemeleri Projeksiyonu	138
Tablo 59 : Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sektörel Dağılımı	139
Tablo 60 : Yabancı Sermaye İzinlerinin Yıllara Göre Dağılımı	140
Tablo 61 : Devlet İç Borçlanma Senetleri İhale Faizleri	141
Tablo 62 : Devlet İç Borçlanma Senetleri İhale Satış Miktarları	141
Tablo 63 : Bankalararası Para Piyasası İşlemleri	142
Tablo 64 : Döviz Efektif Piyasaları İşlemleri	142
Tablo 65 : Tartılı Efektif Reel Kur	143
Tablo 66 : Sınıflarına Göre Fiili Personel Durumu	144
Tablo 67 : T.C.M.B. Şube, Temsilcilik ve Büroları	145

1988

**ELLİYEDİNCİ HESAP YILI
BANKA MECLİSİNCE HAZIRLANAN
FAALİYET RAPORU**

Saygıdeğer Ortaklar,

Bankamızın elliyedinci hesap yılı sonuçlarını gösteren 1988 yılı Bilançosu ile Kar ve Zarar Hesabını inceleme ve onayınıza sunar, yüksek Kurulunuzu saygı ile selamlarız.

Bankamızın işlemlerini incelemeye başlamadan önce, 1988 yılında, dünya ve ülke ekonomisindeki gelişmeleri gözden geçirmekte yarar görüyoruz. Bu nedenle, raporda uluslararası ekonomik gelişmeler ile bağlantılı olarak ülke ekonomisinin ayrıntılı bir incelemesini sunuyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

DIŞ EKONOMİK GELİŞMELER

I.1. SANAYİLEŞMİŞ ÜLKELER VE DÜNYA TİCARETİ

1988 yılı sanayileşmiş ülkeler grubunun 1982'den bu yana kesintiye uğramaksızın sürekli ve bu ülkeler için hızlı sayılabilecek (ortalama yüzde 3,5) büyümeyi sağladıkları dönemin altıncı yılı olmuştur. 1988 yılında sanayileşmiş ülkelerin reel gayri safi milli hasılası (GSMH), IMF tahminlerine göre, ortalama yüzde 3,9 artmıştır. Bu, sözkonusu ülkelerin 1984 yılından bu yana gerçekleştirdikleri en yüksek büyüme hızıdır. Son beş yılda olduğu gibi 1988 yılında da sanayileşmiş ülkelerin büyümesinde yatırım nispeten önemli bir rol oynamıştır. Öte yandan tasarruf oranlarının yükselmesi tüketimdeki artışın kaynağının harcanabilir gelirdeki büyüme olduğunu göstermektedir. Büyümenin hızlı olması istihdam artışına yol açmakla birlikte, daha çok verimlilik artışı ile ilişkilendirilebilir niteliktedir. Bununla beraber işsizlik birçok Avrupa ülkesinde yüksek düzeyde olmaya devam etmiştir.

Sanayileşmiş ülkelere, gayrisafi yurt içi hasıla deflatörleri ile ölçülen enflasyon, 1988 yılında yüzde 2,9 gibi düşük bir düzeyde kalmıştır. Ancak, 1988'in ikinci yarısında fiyat artış hızının bir miktar yükselmesi enflasyon olgusunu bu ülkelerin gündemine yeniden getirmiştir.

Sanayileşmiş ülkelerin cari açıkları da 1987 yılına göre yüzde 4,7 oranında azalma göstermiştir. Bu, büyük ölçüde ABD'nin cari açığındaki düşmeden kaynaklanmaktadır.

1988 yılında dünya ticareti değer olarak yüzde 12,6 hacim olarak ise yüzde 9 büyümüştür. Böylelikle dünya dış ticaretinin 1985'deki duraklamadan sonra içine girdiği hızlı büyüme süreci üçüncü yılını doldurmuş olmaktadır. 1988 yılında petrol fiyatları, ABD Doları olarak ölçüldüğünde, bir yıl öncesine oranla yüzde 16,5 gibi büyük bir oranda düşmüştür. Bu, OPEC ülkelerinin cari açıklarının 21 milyar ABD Dolarına yükselmesine yol açmıştır.

1988 yılında OECD ülkelerinin ihraç ettiği imalat sanayii ürünlerinin fiyatları, ABD Doları cinsinden bir yıl öncesine oranla yüzde 4 artmıştır. OECD ülkelerinin ithal ettiği petrol dışı malların, ABD Doları cinsinden fiyatları ise yüzde 11 yükselmiştir. Bu gelişmeler sonunda OECD ülkelerinin diğer ülkeler ile olan ticaret hadleri 5 puan yükselmiştir.

1988 yılında dünya petrol ticareti hacim olarak yüzde 7 artmıştır. Petrol fiyatlarının yükseldiği 1987 yılında bu artış hızı sadece yüzde 2 idi. Aynı şekilde petrol dışı ürünlerde dünya ticaret hacmindeki artış hızı, 1987 yılında yüzde 6,5 olan büyüme oranının çok üstüne çıkarak yüzde 10,5'a ulaşmıştır.

1.2. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

UNCTAD tarafından yapılan tahminlere göre gelişmekte olan ülkelerin 1987 yılındaki büyüme hızı bir önceki yıla oranla bir miktar düşerek yüzde 2,8 olmuştur. 1988 yılında, bazı birincil malların dünya fiyatlarındaki düşme eğiliminin devam etmesi, hava koşullarının kötülüğü, petrol ihraç eden ülkelerin petrol fiyatlarındaki düşme karşısında başlattıkları uyum sürecinin halen devam etmesi ve borç ödeme sorunlarından gelen etkilerle, büyüme hızında önemli bir artış beklenmemektedir. Ancak, gelişmekte olan ülkeler grubu içinde yer alan Doğu Asya ülkeleri (Kore, Taiwan, Hong Kong ve Singapur) 1987 yılındaki kadar olmasa bile, hızlı büyümeye devam etmişlerdir. Buna paralel olarak da bu ülkelerin ihracatı yüzde 15 ve ithalatı da yüzde 24 artmıştır. "Yeni Sanayileşen Ülkeler" adı verilen bu ülkelerdeki hızlı ithalat artışı cari fazlalarının azalmasına yol açmıştır. Öte yandan petrol ihracatçısı ülkelerin büyüme hızları 1988 yılında da düşük kalmış, petrol ihraç miktarında artış olmasına rağmen, petrol fiyatlarının hızla düşmesi sonucunda bu ülkelerin cari açıkları büyümüştür.

"Tokyo Round" görüşmelerinde varılan anlaşma sonunda, sanayileşmiş ülkeler gümrük vergilerinde önemli indirimler yapmışlardır. Ancak, vergi dışı önlemlerin (vergi benzeri uygulamalar, miktar kısıtlamaları ve "gönüllü" ihracat kısıtlamaları gibi) arttırılması ve yaygınlaştırılması sonucunda, dünya ticareti giderek daha kısıtlı koşullar içinde yapılı hale gelmiştir. Döviz

kurlarındaki istikrarsızlık ile korumacılık arasında gözlenen yakın ilişki, bu durumun yakın bir gelecekte değişebileceği ümidini vermemektedir.

1988 yılında gelişmekte olan ülkelerin konsolide cari açıkları toplamı, bir önceki yıla göre yüzde 5,6 oranında artarak, 57 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. Bu ülkelerde 1987 yılında hızlanmaya başlayan enflasyon 1988 yılında da devam etmiş ve 1988 Ağustos'unda ortalama yüzde 73 düzeyine varmıştır. Gelişmekte olan ülkelerdeki bu enflasyonist eğiliminin kaynağı yüksek dış borçlu Latin Amerika ülkelerindeki hızlı fiyat artışlarıdır.

I.3. ULUSLARARASI PARASAL GELİŞMELER VE SERMAYE PİYASASI

1988 yılının temel özelliği yılın son üç ayına kadar ABD Dolarının Kanada Doları dışında tüm temel paralar karşısında değer kazanmasıdır. Bu değer kazanmanın temel nedenleri olarak 1987 yılında ABD Dolarındaki piyasanın öngördüğünden hızlı düşüşün piyasalarca telafi edilmesi, ABD ekonomisindeki canlılığın faiz oranlarını yükseltmesi ve ABD'nin dış açığının önemli ölçüde düşmesi gösterilebilir.

1988 yılı uluslararası sermaye piyasaları için genelde hızlı bir gelişme göstermiştir. Nitekim uluslararası sermaye piyasalarından sağlanan toplam kaynak miktarı 1988 yılında, bir önceki yıla oranla, yüzde 15,4 artarak 452 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. Bunun başlıca nedenleri olarak sanayileşmiş ülkelerde iktisadi büyümenin hızlı olması, buna bağlı olarak yatırım faaliyetlerinin canlılığı, şirketlerin yeniden yapılanmasının gerektirdiği kaynak gereksinimlerinin artması ve Japonya'nın sermaye ihraç mevzuatının liberalleşmesi gösterilebilir.

I.4. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN DIŞ BORÇ SORUNU

1988 yılında da gelişmekte olan ülkelerin dış borç sorunu önemini korumaya devam etmiştir. UNCTAD'ın tahminlerine göre, gelişmekte olan ülkelerin toplam dış borcu 1988 yılında, bir önceki yıla oranla yaklaşık yüzde 2 artarak, 943,6 milyar ABD Dolarına

ulaşmıştır. 1988 yılında da gelişmekte olan ülkelerin dış borç sorununa evrensel bir çözüm bulma yönünde herhangi bir somut gelişme olmamıştır. Buna karşılık ülke düzeyinde, özellikle gelişmekte olan ülkelerin bankalara olan borçlarının indirilmesi amacıyla, başta borcun hisseyle değiştirilmesi (debt-equity swap) olmak üzere çeşitli "gönüllü borç indirim" yöntemleri uygulamaya konulmuştur. Ancak, bu yöntemlerin uygulama alanlarının sınırlılığı ve doğurabildiği olumsuz yan etkileri, birçok ülkeyi bu araçları kısıtlı bir biçimde ve daha çok yabancı yatırımları teşvik etmek için kullanmaya yöneltmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerin dış borçları sorununa ilişkin olarak şimdiye kadar yapılan uygulamaların, soruna köklü bir çözüm getirebildiğini söyleyebilmek güçtür. Uygulanan borç indirim yöntemleri gelişmekte olan ülkelerin birikmiş borçlarının azaltılmasına yöneliktir. Oysa bu ülkelerin bir de yeni kaynak gereksinimleri vardır. Özellikle, bankaların aktiflerinin riskini azaltma davranışlarının sonucu olarak, gelişmekte olan ülkelere yeni borç vermekten çekinmeleri, bu ülkelerin yeni kaynak teminini daha da güçleştirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER(*)

1988 yılında Türkiye ekonomisindeki gelişmeler, 1987 yılı son üç ayında ortaya çıkan aşırı talep artışı ve kurlar üzerindeki baskı ile bu olgunun olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmaya yönelik bir dizi önlemlerin ışığı altında değerlendirilmelidir. Bu çerçevede ekonominin büyüme hızı aşağı çekilmiş, cari işlemler dengesi önemli ölçüde fazla vermiş ancak enflasyonist baskılar artmıştır, (Tablo II.1).

TABLO II.1
TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	1986	1987	1988
GSMH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	39.309,6	58.390,0	102.442,6
BÜYÜME HIZI (%)	8,1	7,4	4,1
NÜFUS (Milyon Kişi)	51,5	52,8	54,2
İSTİHDAM (Milyon Kişi)	16,2	16,6	16,9
İHRACAT (Milyar ABD\$)	7,5	10,2	11,7
İTHALAT (Milyar ABD\$)	11,1	14,2	14,3
CARİ İŞLEMLER DENGESİ (Milyar ABD\$)	-1,5	-1	1,5
DIŞ BORÇ/GSMH (Yıl Sonu Kuru ile)	0,54	0,57	0,53
İÇ BORÇ/GSMH (Anapara+Faiz; Konsolidasyon dahil)	0,29	0,27	0,26
DİE Toptan Eşya Fiyat İndeksi, (Ortalama Yıllık % Değişme)	29,6	32,1	68,3
DİE Tüketici Fiyat İndeksi, (Ortalama Yıllık % Değişme)	34,6	38,9	75,4

(*)Bu bölüm DPT tarafından yapılan milli gelir tahminlerine dayanılarak hazırlanmıştır. DİE tarafından yapılan üçüncü tahmin 31 Mart 1989 tarihinde açıklanmış olup, ekteki Tablo 3 ve 4'de verilmektedir.

II.1. GENEL DENGE

Türkiye ekonomisi 1987 yılında yüzde 7,4 gibi, dünya ölçüsünde yüksek sayılabilecek bir büyüme hızı gerçekleştirmiş olmasına karşılık, 1988'de bu hız yüzde 4,1'e düşmüştür. Büyüme hızındaki bu düşme, imalat sanayii ve ulaştırma hizmetleri sektörlerindeki önemli duraklamalardan kaynaklanmaktadır. Ancak, tarım kesiminin 1988'de hızlı büyümesi sözü edilen sektörlerden gelen olumsuz etkiyi hafifletmiştir.

Reel sektöre ilişkin önemli göstergeler trendlerinden ve mevsimlik hareketlerinden arındırılarak incelendiğinde, 1988 yılının ilk üç ayında Türkiye ekonomisinin büyüme performansının doruk noktasına ulaştığı görülmektedir. Ancak, 1988'in ikinci üç ayı bir dönüm noktası oluşturmakta ve ekonomi yavaş büyüme evresine girmektedir. 1988'in üçüncü üç ayından itibaren ise, bir yıl öncesine göre, imalat sanayii üretiminde daralma, elektrik tüketiminde ise belirgin bir yavaşlama gözlenmektedir.

Talep tarafında ise en belirgin özellik kamu sabit sermaye yatırımlarının, 1987 yılına oranla, reel olarak yüzde 13,6 gibi önemli ölçüde azalmış olmasıdır. Kamu açıklarının azaltılabilmesi amacıyla izlenen bu yaklaşımın sonucu olarak, 1988 yılında toplam sabit sermaye yatırımları da reel olarak yüzde 0,6 oranında düşmüştür. Toplam tüketim harcamalarının reel büyüme hızında 1987 yılında başlayan yavaşlama eğilimi, 1988 yılında da sürmüştür. Dış talep, bir önceki yıldaki gibi, büyüme hızı üzerine olumlu etki yapmıştır. Buna karşılık, arz tarafındaki gelişmelere bağlı olarak hem ara malları hem de yatırım malları ithalatının artış hızları yılın ilk üç ayından itibaren düşmüş ve özellikle imalat sanayiindeki daralma eğilimine paralel olarak ara malları ithalatı, yılın ikinci yarısında nominal olarak azalmıştır.

II.1.1. Ekonominin Arz Yönü: Sektörel Üretim Gelişmeleri ve İthalat

II.1.1.a. Sektörel Üretim Gelişmeleri

a) Tarım:

1988 yılında tarım sektörü, 1987'deki büyüme hızının (yüzde 2,4) iki buçuk katından daha fazla bir hızla (yüzde 6,4) büyümüş ve bu, 1988 yılında sanayi ve hizmetler sektörlerindeki büyüme hızlarının üstünde olmuştur. Tarımsal gelişmenin arkasında yatan temel etmenler ise buğday, arpa ve tütün gibi önemli ürünlerdeki üretim artışlarıdır. Buğday üretimi bir yıl öncesine göre yüzde 8,5 artarak 20,5 milyon tona çıkarken, arpa üretimi yüzde 8,7 artarak 7,5 milyon tona ulaşmıştır. 1988 yılında 212 bin ton tütün üretilmiş ve yıllık yüzde 16,4'lük bir artış gerçekleştirilmiştir.

b) Sanayi:

1987 yılında yüzde 9,6 büyümeyi gerçekleştiren sanayi sektörü, 1988 yılında sadece yüzde 3,9 oranında büyüyerek en az arz artışı sağlayan sektör konumuna girmiştir. Bu sektörün en önemli kısmını oluşturan imalat sanayiinde ise, büyüme hızı yüzde 3,1 olmuştur.

Sanayi sektöründeki gelişmeleri daha iyi görebilmek amacıyla sınıai üretim indekslerinin seyrini incelemek gerekmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) tarafından hazırlanan sınıai üretim indeksi verilerinin bulunduğu 1981-1988 arasında imalat sanayiinde büyümenin en hızlı olduğu dönemler, bir önceki yılın aynı dönemlerine oranla, yüzde 16,7 ile 1987'nin son üç ayı ve yüzde 14,8 ile 1988'in ilk üç ayıdır. Başka bir deyişle, imalat sanayii 1987 yılında ve 1988'in ilk üç ayında uzun dönem eğiliminin çok üzerinde büyümüştür. Bu istisnai büyüme dönemi, 1988 yılının ikinci üç ayındaki üretim artışı yavaşlaması ile sona ermiştir. 1988'in üçüncü üç ayında ise üretim bir önceki yılın aynı dönemine oranla, yüzde 3,1 azalmaktadır. Merkez Bankası'nca hazırlanan sınıai üretim indeksinin gösterdiği eğilim de dikkate alınırsa, yılın son üç ayında imalat sanayiinde daralmanın devam ettiği ortaya çıkmaktadır. Öte yandan İstanbul Sanayi Odası (İSO) verilerine göre de, İSO'ya

kayıtlı tesislerde yılın ilk üç ayında yüzde 77,5 gibi çok yüksek bir düzeye ulaşan kapasite kullanım oranı, yılın üçüncü üç ayında yüzde 72'ye düşmüştür. Elektrik kullanımında da benzer bir eğilim gözlenmektedir. 1988'in ilk üç ayında elektrik tüketimi, yıllık olarak yüzde 13,4 artarken, aynı yılın son üç ayında, yine yıllık olarak, sadece yüzde 3,3 artmıştır.

Tüm bu göstergeler 1988'in ikinci üç ayından itibaren ekonominin içinde bulunduğu hızlı büyüme ortamından çıkarak, düşük büyüme hızı ile belirginleşen yeni bir evreye girdiğini göstermektedir.

c) Hizmetler:

Hizmetler sektörü 1988 yılında, reel olarak yüzde 4,7 oranında büyümüştür. Alt sektörler itibariyle incelendiğinde, en yüksek büyüme yüzde 7,4 ile devlet hizmetlerinde ve en düşük büyüme hızı yüzde 2,2 ile ulaştırma sektöründe gerçekleştirilmiştir. İnşaat sektörü ise 1987'de yüzde 6,7 gibi yüksek bir büyüme hızı gerçekleştirmişken 1988'de yüzde 4,2'ye gerilemiştir.

II.1.1.b. İthalat

1988 yılında ithalat değer olarak bir önceki yıla oranla yüzde 1,3 artarak 14,3 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. İthalata alt başlıkları itibariyle bakıldığında, bir yıl öncesine göre, tüketim malı ithalatında yüzde 4,4 azalma olduğu, ara malı ithalatının yüzde 5,2, yatırım malı ithalatının yüzde 4,4 arttığı ve petrol ithalatının yüzde 10,2 düştüğü görülmektedir. Değer olarak petrol ithalatında görülen azalma petrol ithal fiyatlarının bir önceki yıla oranla büyük ölçüde düşmesinden kaynaklanmaktadır. Miktar olarak bakıldığında, petrol ithalatı yüzde 10,1 artmıştır. Öte yandan 1988 yılında da tüketim malları ithalatının toplam içindeki payı düşük kalmış, hatta 1987'deki yüzde 8,2'lik payının da altına düşerek yüzde 7,7'ye inmiştir. 1987 yılında olduğu gibi ithalatın önemli bir kısmı (yüzde 64) OECD ülkelerinden yapılmıştır. Orta Doğu ülkelerinin payı yüzde 20 dolaylarında sabit kalmıştır.

İthalatın yıl içinde dağılımı, sanayi kesiminde gözlenen duraklamaya paralel bir seyir izlemiştir. Toplam ithalat, bir yıl öncesinin aynı dönemine oranla, yılın üçüncü üç ayında yüzde 7,2 ve son üç ayında ise yüzde 20,3 azalmıştır. Ara malları ithalatı 1988 yılının ilk üç ayında bir önceki yılın aynı dönemine oranla, yüzde 41,8, ikinci üç ayında yüzde 32,9 arttıktan sonra, üçüncü üç ayında yüzde 12,8 ve son üç ayında ise yüzde 19 azalmıştır. Yatırım malları ithalatının da, bir yıl öncesinin aynı dönemlerine oranla, artış hızı giderek düşmüş ve yılın son üç ayında yatırım malları ithalatında yüzde 14 oranında bir azalma gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar, ekonominin yılın ikinci yarısındaki büyüme hızındaki yavaşlamaya paraleldir.

II.1.2. Ekonominin Talep Yönü: Yatırım, Tüketim ve İhracat

II.1.2.a. İç Talep: Yatırım ve Tüketim

Toplam tüketim harcamaları ile sabit sermaye yatırımı harcamaları biçiminde tanımlanan toplam iç talep, 1988 yılında reel olarak yüzde 3,1 oranında artmıştır. Bu oranın 1987 yılında yüzde 6,1 olduğu dikkate alındığında, iç talebin 1988 yılında artış hızında ciddi bir düşme olduğu ortaya çıkmaktadır.

Sabit sermaye yatırımlarının reel büyüme hızında 1985 yılından bu yana devam eden yavaşlama eğilimi, 1988 yılında yüzde 0,6 oranında bir düşmeye dönüşmüştür. 1987 yılında sabit sermaye yatırımlarının reel olarak yüzde 5,3 oranında arttığı gözönüne alındığında, 1988'deki gelişmenin farklı niteliği daha da açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Sabit sermaye yatırımlarındaki azalmanın temel nedeni, kamu yatırımlarındaki düşmedir. 1988 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımları, bir önceki yıla oranla, yüzde 13,6 azalmıştır. Buna karşılık özel kesim sabit sermaye yatırımları, 1986'dan beri gözlenen yüksek artış hızını sürdürerek, yüzde 15 oranında büyümüştür. Kamu yatırımları, yine son yıllardaki eğilimlere paralel olarak enerji, ulaştırma ve sağlık sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Toplam sabit sermaye yatırımları içindeki payı yüzde 52,5'e yükselen özel sektör yatırımlarının ise yüzde 48,8'i konut sektörüne yönelmiştir. İmalat sanayiine yönelik özel yatırımların toplam özel yatırımlar içindeki payı, 1984'den bu

yana izlediği eğilimi sürdürerek, yüzde 23,5'e düşmüştür.

Gayri safi milli hasılanın yüzde 74,3'ünü oluşturan toplam tüketim harcamalarının artış hızında son yıllarda görülen yavaşlama eğilimi 1988 yılında da sürmüştür. 1987 yılında, reel olarak, yüzde 6,4 artan toplam tüketim harcamaları 1988 yılında yüzde 4,3 artmıştır.

II.1.2.b. İhracat

1988 yılında toplam ihracat, yüzde 14,4 oranında artarak 11,7 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. Bu gelişme 1987'deki yüzde 36,8 oranındaki ihracat artışı yanında küçük olmakla birlikte, dünya ekonomilerindeki gelişmelere paralel olarak, dış talebin canlılığını koruduğunu göstermektedir. Toplam ihracatın yüzde 76,7'sini oluşturan sınai ürünler ihracatı, ekonomideki yavaşlamadan etkilenmiş görünmektedir. Yılın ilk üç ayında, bir önceki yılın aynı dönemine oranla, yüzde 56,4 artan sınai ürünler ihracatı yılın ikinci üç ayında sadece yüzde 19,3 oranında artmıştır. Yılın üçüncü ve son üç aylarında ise sınai ihracat, bir önceki yılın değerlerinin altında kalarak, sırasıyla yüzde 10,9 ve yüzde 1,5 azalmıştır.

1988 yılında toplam ihracatta OECD ülkelerinin payı, bir önceki yıla oranla yaklaşık altı puan düşerek yüzde 57,5'e inmiş, Orta Doğu ülkelerinin payı sabit kalmış, sosyalist ülkeler ve diğerlerinin payında ise önemli artışlar olmuştur.

II.1.3. İşgücü Piyasası

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tahminlerine göre sivil işgücü arzı 1988 yılında 19,1 milyon kişiye ulaşmıştır. DPT'nin 1988 yılı büyüme hızı tahminlerine dayanarak ulaştığı sivil işgücü talebinde meydana gelen artışlar sonucunda, toplam işgücü fazlasının 2,7 milyon kişi dolayına indiği anlaşılmaktadır.

İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun "açık işler" ve "işe yerleştirme" verileri, mevsimlik hareketler ve trendlerinden arındırıldıklarında, benzer şekilde incelenen ekonomideki diğer konjonktür göstergelerine uyum göstermektedirler. Bu verilere göre, 1980 sonrası

dönemde en yüksek açık iş miktarı ve en yüksek işe yerleştirme son üç yılda gerçekleştirilmiştir. 1988 yılında Kurum'a bildirilen açık iş sayısı 255 bin, işe yerleştirme sayısı ise 251 bin olmuştur. Ancak, bu büyüklüklerdeki artış hızı 1987 yılının sonlarından itibaren yavaşlamakta ve 1988'in ikinci yarısından itibaren ise, reel kesimdeki gelişmelerden de bekleneceği üzere, azalma göstermektedir. 1988 yılının tümü itibariyle bakıldığında, 1987 yılına göre açık iş sayısı yüzde 2,9, işe yerleştirme sayısı yüzde 1,9 azalmıştır. Bu düşme kamu sektöründen kaynaklanmaktadır.

Öte yandan yurt dışına giden işçi sayısı 1988 yılında yüzde 30 artarak 53 bine ulaşmıştır. Batı Avrupa'ya giden işçi sayısının yok denecek kadar az olduğu 1988 yılında yurtdışı işçi talebi, büyük ölçüde Suudi Arabistan ve Irak'tan kaynaklanmıştır.

DPT 1989 yılı programı verilerinden yararlanılarak düzenlenen Tablo II.2'de de görüleceği üzere 1988 yılında ücretler, 1987 yılından farklı olarak, Tarım ve Orman Sektörü asgari ücreti dışında reel olarak düşmüştür. Oysa 1987 yılında kamu kesimi işçi ücretleri dışında tüm ücret ve maaş göstergeleri reel artış göstermekteydiler.

TABLO II.2
ÜCRETLER VE FİYATLAR (% Artış)

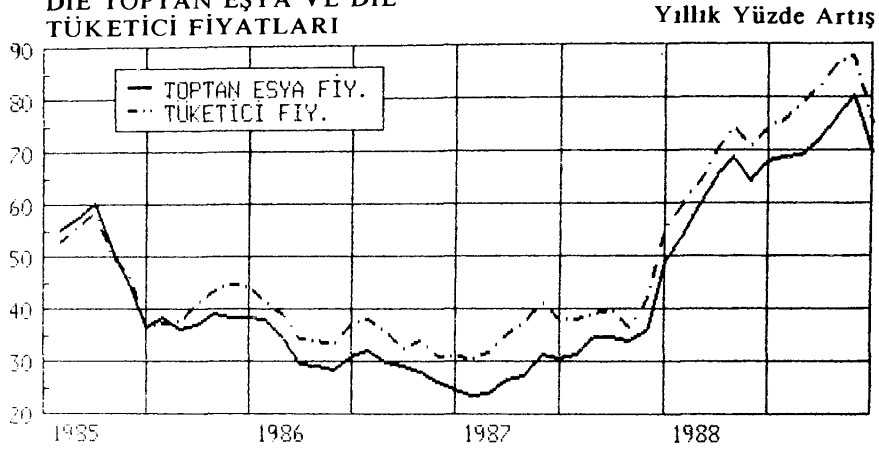
	1987	1988
Asgari Ücret		
Sanayi ve Hizmet Sektörü	79,3	69,7
Tarım ve Orman Sektörü	92,1	78,1
Kamu Kesimi İşçi Ücreti	24,6	27,0
Ünvanlı Memur (Bordro Ortalaması)	41,9	56,0
TİSK Ücret Maliyeti	53,9	38,0
<u>DİE Tüketici İndeksi (Yıllık Ortalama)</u>	<u>38,9</u>	<u>75,4</u>

Kaynak: DPT 1989 Yılı Programı

II.2. FİYATLAR

1988 yılının en belirgin özelliklerinden birisi enflasyonun tekrar yüksek düzeylere çıkmasıdır. Toptan eşya fiyatlarının bir önceki yılın aynı dönemine göre artış hızı, Ocak ayında yüzde 54 iken, Kasım'da yüzde 80'e kadar yükselmiş; Aralık sonu itibariyle ise yüzde 70 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık ortalamalar esas alındığında ise, toptan eşya fiyatları indeksi 1987 yılında yüzde 32 artmış iken, 1988 yılında yüzde 68 yükselmiştir, (Grafik II.1).

GRAFİK II.1
DİE TOPTAN EŞYA VE DİE
TÜKETİCİ FİYATLARI

1988 yılındaki bu gelişmeleri açıklayabilmek için, enflasyonist sürecin başlangıcından itibaren incelenmesi gerekmektedir. Toptan eşya fiyatlarının yıllık artış hızı 1985 Mart ayında yüzde 60'a kadar yükselmiş ve bu hız giderek yavaşlayarak 1987 başında yüzde 23'e kadar düşmüştür. Bu tarihten sonra enflasyon hızı tekrar yükselmeye başlamış, Kasım 1987'de yüzde 36'ya kadar çıkmış, 1987 sonunda yüzde 49, 1988 Nisan ayında ise yüzde 69'a yükselmiştir. 1988 yılının geriye kalan aylarında -Kasım ayında yüzde 80'e çıkması bir tarafa bırakılırsa- enflasyon hızı yaklaşık olarak Nisan 1988 düzeyi civarında kalmıştır.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, enflasyonist sürecin başlangıcı 1987 yılının ilk aylarına rastlamaktadır. Bu süreç, kendi içinde üç evreye ayrılarak incelenebilir. İlk evre 1987 Ocak-Kasım aylarını kapsayan ve enflasyon oranının yüzde 23'den yüzde 36'ya yükseldiği dönemdir. İkinci evre, 1987 yılı Aralık ayında enflasyonun yüzde 49'a sıçramasıyla başlayan ve 1988 Nisan ayına

kadar hızlı bir artış eğilimi gösteren dönemdir. 1988 yılının son sekiz ayını kapsayan ve yıllık enflasyon hızının yüzde 70'ler düzeyinde seyrettiği dönem ise üçüncü evreyi oluşturmaktadır. Türkiye'nin içinde bulunduğu bu enflasyonist sürecin şekillenmesinde etkili olan temel faktörler, kamu açıkları, kamu tarafından üretilen malların fiyatları, ithal fiyatları ve bekleyişler olarak sayılabilir. Bu faktörler, yukarıda değinilen evrelerde farklı biçimlerde enflasyonist sürecin şekillenmesinde etkili olmuşlardır.

Kamu açıklarının talep fazlasına yol açarak enflasyonist süreci etkilediği görüşü bugün hemen hemen herkes tarafından paylaşılmaktadır. Mal ve hizmetlerin bir kısmının fiyatlarının idari kararlarla belirlendiği ekonomilerde, kamu açıklarının kapatılması ve kamu yatırımlarının finansmanı amacıyla yapılan fiyat ayarlamalarının enflasyonist sürece doğrudan katkısı olması, kamu açıklarının enflasyon üzerindeki dolaylı bir etkisini de gündeme getirmektedir. Kamu açıklarının büyüklüğünün, idari fiyatların bu fiyatları etkileyen faktörlerdeki gelişmelere intibakının geciktirilmesine de bağlı olduğu dikkate alındığında, fiyat ayarlamalarının zamanlamasının da enflasyonist süreci etkileyebildiği ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de olduğu gibi ileri-geri bağlantıları kuvvetli sektörlerin ürettiği malların fiyatlarının idari kararlarla belirlenmesi durumunda, bu fiyatlardaki artışlar diğer sektörlerde maliyet artışlarına yol açmakta ve enflasyonist süreci başlatabilmektedirler. Nihayet kamu açıkları ve bunların finansman biçimi ekonomideki diğer birimlerin bekleyişlerini oluşturmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu bekleyişlerin, enflasyonun devam edeceği yönünde oluşması halinde ise, bu defa ekonominin kalan birimleri davranışlarını bu yönde oluşturmakta, bu da enflasyona karşı önlemlerin sonuç vermesini güçleştirmektedir.

Türkiye'deki son enflasyonist sürecin evreleri yukarıda değinilen faktörlerin karşılıklı etkileşimleri gözönüne alınarak aşağıdaki biçimde açıklanabilir:

i) Birinci Evre: Ocak-Kasım 1987

Enflasyon hızının yüzde 23'den yüzde 36'ya yükseldiği bu evrenin fiyat hareketleri açısından en belirgin özellikleri ithal fiyatlarındaki artışlar, çok canlı yurt içi talep ve kamu sektörü ile özel sektör ürünlerinin fiyatlarının çok farklı gelişimidir.

ABD Doları ile ölçüldüğünde hem ham petrol ithal fiyatlarının hem de ara malları ithal fiyatlarının yıllık artış hızları 1986 yılında düşerken, 1987 yılının ilk üç ayından itibaren yükselmeye başlamıştır. TL ile ölçüldüklerinde ham petrol ithal fiyatları 1986 yılı boyunca düşmekte, ara malları ithal fiyatlarında belirlenen en yüksek yıllık artış hızı yılın ikinci üç ayında yüzde 23 olmaktadır. Buna karşılık 1987 yılında yine TL ile ölçüldüğünde ham petrol ithal fiyatları, bazı dönemlerde örneğin Temmuz ayında yüzde 164'lere varan yıllık artışlar göstermekte; ara malları ithal fiyatlarındaki en az yıllık artış hızı ise bir yıl öncesinin en yüksek artışı düzeyinde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla birinci evrenin başından itibaren hem ithal fiyatlarının yükselmeye başlaması hem de döviz kurlarındaki yükselme eğiliminin sürmesi maliyet artışları yoluyla fiyat hareketlerine yol açmıştır.

Maliyet artışlarının fiyatlara aktarılma derecesini belirleyen en önemli unsur piyasalardaki talep fazlasının düzeyidir. Kamu açığının GSMH'ya oranla en çok arttığı yıl, 1987 olmuştur. DPT verilerine göre kamunun net borçlanma gereğinin GSMH'ya oranı 1986 yılında yüzde 4,5 iken, 1987 yılında yüzde 8,2'ye yükselmiş ve 1988 yılında ise yüzde 5,8'e düşmüştür. Öte yandan daha önce de değinildiği üzere, 1987 yılının tümüyle 1988 yılının ilk üç ayında sanayi sektörü uzun dönemli eğilimlerinin çok üzerinde büyümüştür. Bu büyümenin arkasında yatan faktör iç talebin canlılığıdır. Nitekim DİE anketlerine göre, üretici sektörlerde tam kapasite ile çalışmama nedenleri arasında sayılan iç talep yetersizliğinin payı 1986 yılının son üç ayından başlayarak tüm 1987 yılı boyunca azalma göstermiştir. Buna paralel olarak, sanayide kapasite kullanım oranı aynı dönemde sürekli olarak yükselmiş ve 1987 yılında, son on yılın en yüksek değerine ulaşmıştır. Dolayısıyla, 1987 yılının ilk aylarında başlayan enflasyonist sürecin arkasında, büyük ölçüde kamu açıklarından kaynaklanan talep fazlası ve ithal fiyatlarındaki yükselmeler bulunmaktadır.

Bu evrenin önemli bir özelliği de kamu sektöründeki fiyat artış hızlarının özel sektör fiyat artışlarının çok gerisinde kalmasıdır. Özel sektör fiyatlarının yıllık artış hızı dönem başında yüzde 27 iken bu hız giderek yükselmiş ve dönem sonunda yüzde 42'ye çıkmıştır. Oysa bu evrede kamu fiyatlarının yıllık artış hızı en yüksek yüzde 25'dir. Fiyat hareketleri arasındaki bu farklılık idari kararlarla belirlenen

fiyatların bazı dönemlerde, bu fiyatları etkileyen faktörlerdeki gelişmelerden bağımsız olarak belirlendiklerini göstermektedir. Örneğin, ham petrol fiyatları TL ile ölçüldüğünde, bu evre içinde bazı aylarda yıllık olarak yüzde 164'lere varan hızlarda artmıştır. İlk iki ay dışlandığında da en az yıllık artış hızı yüzde 46 olmuştur. Oysa aynı dönemde içerdiği malların büyük bir kısmı ham petrolden elde edilen ve kamunun önemli bir üretim payına sahip olduğu kimya-petrokimya sektöründeki fiyat artışları çok düşük düzeylerde kalmış ve en yüksek yıllık fiyat artışı yüzde 16,3 ile evrenin sonunda gerçekleşmiştir. Diğer evrelerde ise bunun tersi bir gelişme izlenmektedir.

ii) İkinci Evre: Aralık 1987-Nisan 1988

Enflasyonist sürecin ikinci evresinin belirgin özelliği fiyat artışlarının hızlanmasıdır. Bu evrede de sanayide üretim ve kapasite kullanım düzeyleri uzun dönem eğilimlerinin üzerinde seyretmiştir. Öte yandan ara malları ithal fiyatları (ABD Doları olarak) ve döviz kurlarındaki yükselme eğilimi devam etmiş, buna karşılık petrol ithal fiyatları (ABD Doları olarak) ise düşmüştür. Dolayısıyla petrol ithal fiyatları dışlandığında bu unsurların enflasyonist sürece etkileri birinci evredeki gibi olmuştur.

Bu evreyi ilkinden ayıran temel nokta ise, kamu sektörü fiyatlarının hareketindeki farklılıklardır. Birinci evrenin sonunda, özel sektör fiyatları yıllık yüzde 42 artarken, kamu kesimi ürünlerinin fiyat artışı sadece yüzde 21 olmuştur. İdari fiyatların genel fiyatlara intibakındaki bu gecikme 1987 yılı Aralık ayında giderilmeye çalışılmış ve kamu fiyatları bir ay öncesine göre yüzde 21 yükseltilmiştir. Bu fiyat şokunun etkisiyle de kamu sektöründeki yıllık fiyat artış hızı yüzde 45'e çıkmıştır. 1987 yılı Aralık ayında gerçekleştirilen bu artış, özellikle ileri-geri bağlantıları kuvvetli olan demir çelik ve demir dışı metaller (aylık yüzde 14), kimya ve petrol ürünleri (aylık yüzde 29) ve enerji (aylık yüzde 24) sektörlerinde yapılan büyük çaplı fiyat ayarlamalarından kaynaklanmıştır. Böylelikle talep fazlaları, ithal fiyatlarındaki artışlar gibi nedenlerle yükselme eğiliminde olan özel sektör fiyatlarını etkileyen yeni bir süreç başlamış, karşılıklı etkileşimler sonucunda da kamu ve özel sektör arasındaki fiyat artış hızları farkı ortadan kalkmıştır.

Ancak, bu süreç, evrenin sonu itibariyle kamu sektörü fiyat artışlarını (yıllık yüzde 70), özel sektörün (yıllık yüzde 68) üzerine çıkarmıştır. Dolayısıyla, bu dönemde, enflasyonist sürecin ilk evresinden farklı olarak, kamu sektörü tarafından üretilen malların fiyatları enflasyonun daha da yükselmesini önleyici bir etki yaratmamıştır. İdari kararlarla belirlenen fiyatlarda kısa dönem içinde büyük çaplı ayarlamalar yapılması, bu malları girdi olarak kullanan sektörlerde maliyet artışlarına ve dolayısıyla fiyat ayarlamalarına yol açmıştır. Bu etkileşim sonucunda da enflasyon hızlanma sürecine girmiştir.

iii) Üçüncü Evre: Mayıs-Aralık 1988

Üçüncü evrede enflasyon hızı, Kasım ayında yüzde 80'e çıkması bir tarafa bırakılırsa, yüzde 70'ler düzeyinde seyretmiştir. Başka bir deyişle, bu evrede enflasyon oranı yüksek, fakat bu orandaki değişme düşük olmuştur.

Petrol ithal fiyatlarında, ABD Doları olarak, ikinci evrede başlayan düşüş, hızlanarak sürmüş ve yılın son üç ayında, bir yıl öncesine göre ham petrol ithal fiyatı yüzde 30 azalmıştır. Buna karşılık ara malları ithal fiyatlarında ilk devrenin başından bu yana gözlenen yükselme eğilimi devam etmiştir. Bu gelişmeler döviz kurlarındaki artış eğilimi ile birleştirildiğinde, dış ekonomik faktörlerin fiyat artışları üzerindeki etkisinin ikinci evredeki gibi olduğu sonucuna varılabilir.

Buna karşılık reel sektörteki gelişmeler, bu evreyi ötekilerden önemli ölçüde ayırmaktadır. Bu evrede reel sektörteki büyüme hızı yavaşlamakta ve dönemin son altı ayında sanayi sektörü daralmaya başlamaktadır. Bu daralma kendisini piyasalarda talep fazlasının azalması biçiminde göstermektedir. Bunun önemli bir göstergesi de 1988 yılında kamu açığının GSMH'ya oranının bir önceki yıla oranla önemli ölçüde düşmesidir.

Bu evrede, ikinci evredeki gelişmelerin tersine, kamu tarafından üretilen malların fiyatları önemli sıçramalar göstermemiştir. Öte yandan kamu sektörü fiyatlarının gelişimi ile özel sektör fiyatlarının gelişimi arasında da büyük farklılıklar gözlenmemektedir.

Bu dönemde piyasalarda talep fazlasının azalması ve kamu tarafından üretilen malların fiyatlarında büyük sıçramaların olmaması enflasyon hızının daha da yükselmesini engelleyici etki yaratmıştır. Buna karşılık, ikinci evredeki hızlı tırmanışın etkisiyle yaygınlaşan enflasyonist beklentiler, bu dönemde kırılmamış, bunun sonucunda da enflasyon hızı aşağıya çekilememiştir.

II.3. KAMU MALİYESİ VE İÇ BORÇLANMA

II.3.1. Kamu Maliyesi

Kamu sektörü, konsolide bütçeye dahil kurumlar, bütçe dışı fonlar, kamu iktisadi teşebbüsleri, mahalli idareler, döner sermayeler ve sosyal güvenlik kuruluşlarından oluşmaktadır.

Kamu sektöründe 1988 yılında kaydedilen en önemli gelişme kamu açıklarının GSMH'ya oranının bir yıl öncesine göre büyük ölçüde düşmesidir. DPT'nin revize yıllık program verilerine göre net borçlanma gereğinin GSMH'ya oranı 1987'de yüzde 8,2 iken 1988'de yüzde 5,8'e düşmüştür. Ancak bu oran 1986'daki düzeyinin üzerindedir. Faiz ödemeleri hariç tutulduğunda ise 1987 yılında GSMH'nın yüzde 1,9'u oranında açık veren kamu kesiminin 1988'de GSMH'nın yüzde 1,4'ü düzeyinde fazla verdiği görülmektedir.

Toplam faiz ödemeleri 1987 yılında yüzde 87 artarken, 1988'de bu hız yüzde 101'e yükselmiştir. Buna karşılık faiz dışı kamu harcamalarının artış hızı aynı yıllarda sırasıyla yüzde 54,3 ve yüzde 39,6 olmuştur. Toptan eşya fiyatlarının yıllık ortalama artış hızı esas alındığında, faiz dışı harcamalarda 1987 yılında yüzde 16,8 reel bir artış olduğu, 1988'de ise tersine bir gelişmeyle bu harcamaların reel olarak yüzde 17,4 oranında azaldığı belirlenmektedir. Harcama kalemleriyle ilgili önemli bir gelişme de kamuca yapılan sabit sermaye yatırımlarının daralma eğilimlerini sürdürerek 1988'de yüzde 13,6 oranında azalmasıdır. Toplam harcamalar da bu gelişmelere bağlı olarak 1987'ye göre yüzde 10,5 azalmıştır.

Bu gelişmelere karşılık, toplam gelirlerin artış hızı 1987'de yüzde 44,7 iken, 1988'de yüzde 64,3'e yükselmiştir. Bu büyüklükler reel olarak ölçüldüğünde ise 1987 yılında yüzde 9,5 oranında reel olarak yükselen gelirlerin 1988'de yüzde 2,4 oranında azaldığı anlaşılmaktadır. Yıl içerisinde uygulanan vergi oranı artışlarına rağmen vergi gelirlerinin reel artış hızındaki düşme devam etmiştir. 1987 yılında yüzde 15,4 olan bu hız, 1988 yılında yüzde 0,2'ye gerilemiştir.

Bu çerçevede bakıldığında, 1988 yılında özellikle harcama kısma politikasının başarılı olduğu belirlenmektedir. Yukarıda da değinildiği gibi, yıl içinde toplam faiz ödemeleri hariç tutulduğunda, kamu açıkları değil fazlaları sözkonusudur. Ekonomide gözlenen yavaşlama eğiliminin, bir ölçüde harcama kısma politikasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ancak, 1987 yılındaki büyük kamu açıklarının ve kısa vadeli borçlanmanın getirdiği faiz yükleri bu gelişmelere yol açmış ve 1988 yılında kamu açıklarının kontrolü ancak diğer harcama kalemlerinin reel olarak daraltılması ile mümkün olmuştur. Öte yandan, fiyat hareketlerinin incelendiği bölümde de belirtildiği gibi, bu politika, enflasyonla mücadele açısından enflasyonist sürecin üçüncü evresinde başarılı olmuş ve enflasyon hızının daha da yükselmesini engelleyici etki yaratmıştır. Ancak, enflasyonist sürecin ikinci evresinde görülen yüksek fiyat artışlarının arkasında kamu fiyatlarındaki büyük artış yatmaktadır.

II.3.2. İç Borçlanma

1988 yılında Hazine'nin iç borç stoku, faiz dahil, bir yıl öncesine göre yüzde 33,1 artarak 26,8 trilyon TL'sine (GSMH'nin yüzde 26,2'si) ulaşmıştır. Bu miktarın 12,2 trilyon TL'si (yüzde 45,5) konsolide borçlar ve 2,1 trilyon TL'si (yüzde 7,8) ise kısa vadeli avanstır. Geri kalan yüzde 46,7 lik kısmı Devlet iç borçlanma senetleri ihracı yoluyla sağlanmış olup, bunların GSMH'ya oranı 1987 yılında yüzde 10,9 iken 1988 yılında yüzde 12,2'ye yükselmiştir. Bu artışın en önemli nedeni, enflasyon oranının 1988 yılında, bir önceki yıla göre, iki katı civarına çıkması sonucunda, 1987'de ana paranın yüzde 36,5'u olan faiz ödemelerinin 1988'de yüzde 60,1'e yükselmesidir. Buna rağmen, 1988 yılındaki borçlanmanın reel maliyeti, bir yıl öncesine göre, azalmıştır.

Devlet iç borçlanma senetleri piyasası, Türkiye'deki en büyük menkul kıymet piyasası olmasına rağmen çeşitlenmiş bir talepten yoksundur. Bu değerlerin büyük bir kısmı bankalara satılmakta ve bu kuruluşlar tarafından, kurumsal düzenlemelerden kaynaklanan gereksinimlerin karşılanması amacıyla, portföylerinde tutulmaktadır. Bu nedenle Devlet iç borçlanma senetlerine olan talebin önemli bir kısmının faiz oranlarındaki değişimlere karşı duyarlılığı azdır. Öte

yandan, Hazine'nin Temmuz ayında ihale sisteminde değişiklik yaparak menkul kıymetler piyasalarından borçlanmanın maliyetini belli düzeyde tutmayı istemesi, enflasyonist bekleyişlerin kırılmadığı bir ortamda, bu değerlere olan banka dışı talebin daha da düşmesine yol açmıştır. Nitekim, Ekim ayında ihale sistemi tekrar eski haline döndürülerek faizlerin yükselmesine imkan tanınmış ve talepteki düşme giderilmeğe çalışılmıştır. Öte yandan, Hazine yılın son aylarında beklenen talep canlanışının bir kısmını iç borçlanmanın ortalama vadesini uzatmak yönünde kullanmak üzere, uzun vadeli Devlet tahvilleri ihraç etmiştir.

Türkiye'de iç borçlanmanın sınırlarını ve ekonomi üzerindeki etkilerini ortaya koyabilmek için bakılması gereken bir başka büyüklük mali sistemin gelişmişlik düzeyidir. Bunu ölçmenin tek bir yolu olmamakla birlikte, Türkiye gibi mali sistemine bankacılığın hakim olduğu ülkeler için, çoğunlukla geniş anlamda para arzı (M2) bir gösterge olarak kullanılmaktadır. Bu durumda Devlet iç borçlanma ihracı yoluyla temin edilen kaynakların (anapara) M2'ye oranının yüksekliği iç borçlanmanın mali sistem üzerindeki baskısının bir ölçütü olarak alınabilir. Sözkonusu oran 1986 yılında yüzde 21,8 iken, 1987 de yüzde 29,9'a ve 1988 yılında ise yüzde 31'e yükselmiştir. Dolayısıyla, 1988 yılında da iç borçlanmanın mali sistem üzerindeki baskısı 1987 deki yüksek sayılabilecek düzeyini korumuştur. Bu sonuçlar, Türkiye'de Devlet iç borçlanma senetleri ihracı yoluyla yapılan borçlanmanın GSMH içindeki payının büyük olmamasına rağmen, mali sistemin az gelişmişliği nedeniyle, mali piyasalara büyük etki yapabildiğini göstermektedir.

Ancak, 1988 yılında, Devlet iç borçlanma senetleri ihracı yoluyla sağlanan mali kaynakların, mali sistem üzerindeki marjinal etkisinin düştüğü görülmektedir. Bu yolla yapılan net borçlanmanın, M2'nin artışı ile ifade edilebilecek olan, mali sistemdeki genişlemeye oranı 1987 yılında yüzde 52,8 iken, 1988 de yüzde 32,7'ye düşmüştür. Bu ise iç borçlanmanın 1988 yılında mali sisteme marjinal etkisinin, bir önceki yıla göre azaldığı anlamına gelmektedir.

II.4. PARASAL BÜYÜKLÜKLERDEKİ GELİŞMELER

Tablo II.3'den de görüleceği üzere, 1988 yılında, rezerv para dışında, tüm parasal büyüklükler enflasyon hızının altında artmıştır. Rezerv paradaki yıllık artış oranı yüzde 76,5'dir. Yılın ilk üç ayında makul oranlarda artan rezerv para, yılın üçüncü üç ayında yüzde 24,5 gibi önemli bir sıçrama göstermiştir. Yılın son üç ayında ise, rezerv para artış hızı yüzde 8'e düşmüştür.

TABLO II.3
TEMEL PARASAL GÖSTERGELER
(Üç Aylık, Altı Aylık ve Yıllık Yüzde Değişmeler)

	Aralık 87	Mart 88	Haz. 88	Eylül 88	Aralık 87	Haz. 88	Aralık 87
	Mart 88	Haz. 88	Eylül 88	Aralık 88	Haz. 88	Aralık 88	Aralık 88
M1	4,8	7,6	22,9	6,4	12,8	30,9	47,6
M2	8,1	6,3	16,7	23,1	14,9	43,6	65,0
M2Y	10,2	6,3	17,7	22,3	17,2	43,9	68,6
M3	9,7	10,1	15,9	17,6	19,5	36,3	62,8
M3Y	10,4	9,3	16,9	18,0	20,6	37,9	66,4
Rezerv Para	16,6	12,6	24,5	8,0	31,4	34,4	76,5
Emisyon	1,1	15,7	29,8	-2,3	16,0	26,9	48,4

Aylık Ortalamalardan Hesaplanmıştır.

M1= Dolaşımdaki Para + Vadesiz Mevduat (Resmi Kuruluşlar Mevduatı Hariç)

M2= M1 + Vadeli Mevduat (Resmi Kuruluşlar Mevduatı Hariç; Mevduat Sertifikaları Dahil)

M2Y= M2 + Döviz Tevdiat Hesapları

M3= M2 + Resmi Kuruluşlar Mevduatı + Merkez Bankası'ndaki Diğer Mevduat

M3Y= M3 + Döviz Tevdiat Hesapları

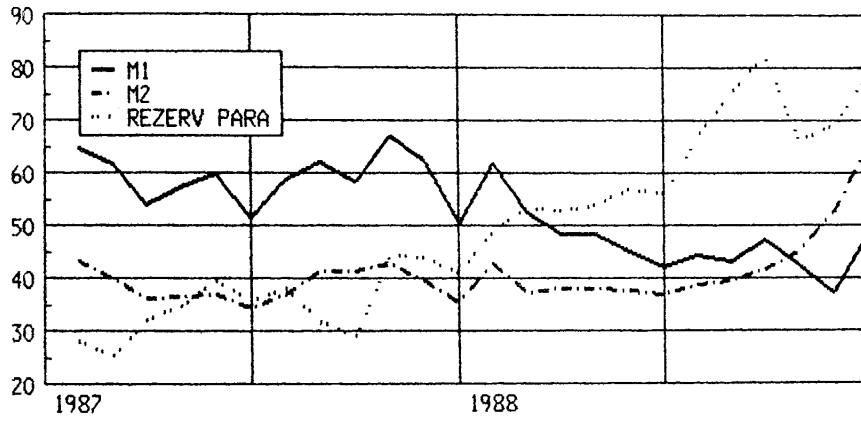
Rezerv para artışının arkasındaki iktisadi nedenleri görebilmek için kullanım yönüne bakmak gerekmektedir. Rezerv parada büyük sıçrama Temmuz ayında olmuştur. Bunun en önemli kaynağı da kamu sektörüne açılan kredilerdir. Yılın son üç ayında rezerv parada görülen değişimde Merkez Bankası döviz rezervlerindeki artışlar etkili olmuştur.

Geniş tanımlı parasal büyüklüklerin yıl içindeki hareketi rezerv paraya benzer biçimde olmuştur. M1'in M2'den daha az artmasının arkasında, vadesiz tasarruf mevduatının özellikle yılın son üç ayında düşük kalması yatmaktadır. Yıl içinde de M1 ve M2'nin artış biçimleri arasındaki farklılık, vadeli ve vadesiz mevduatın zaman içindeki artış seyirlerinin değişik olmasından kaynaklanmaktadır.

Döviz tevdiat hesaplarındaki artışın, beklenen biçimde, yavaşlaması M2Y'nin yıl içindeki hareketini M2'ye yaklaştırmış, dolayısıyla 1987'de olduğu gibi ayrıca incelenmesi gereken bir değişken olmaktan çıkarmıştır, (Grafik II.2, II.3, II.4).

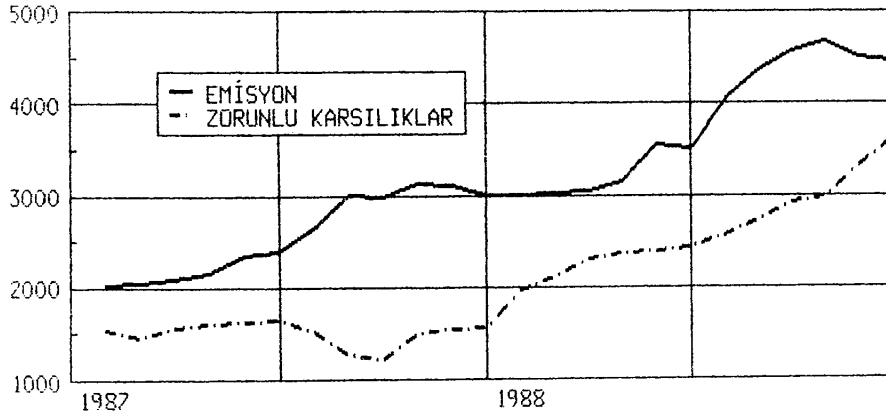
GRAFİK II.2
PARASAL BÜYÜKLÜKLER

Yıllık Yüzde Artış

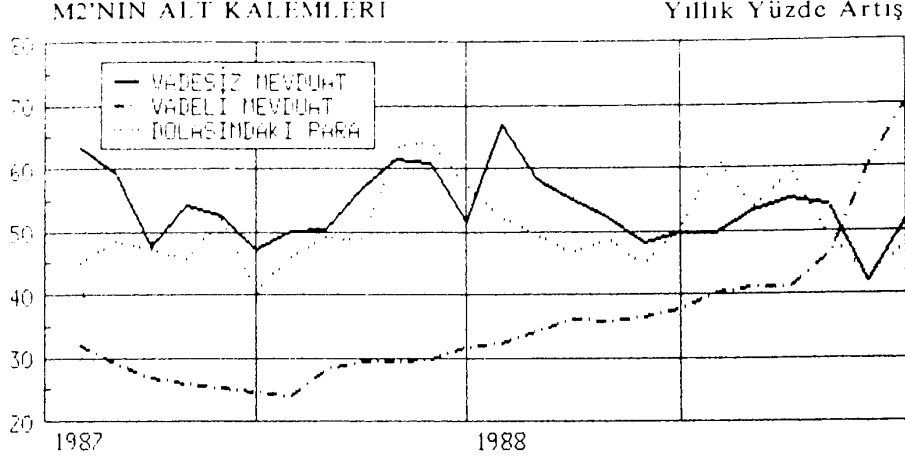

GRAFİK II.3
REZERV PARA'NIN ALT
KALEMLERİ

Milyar TL.

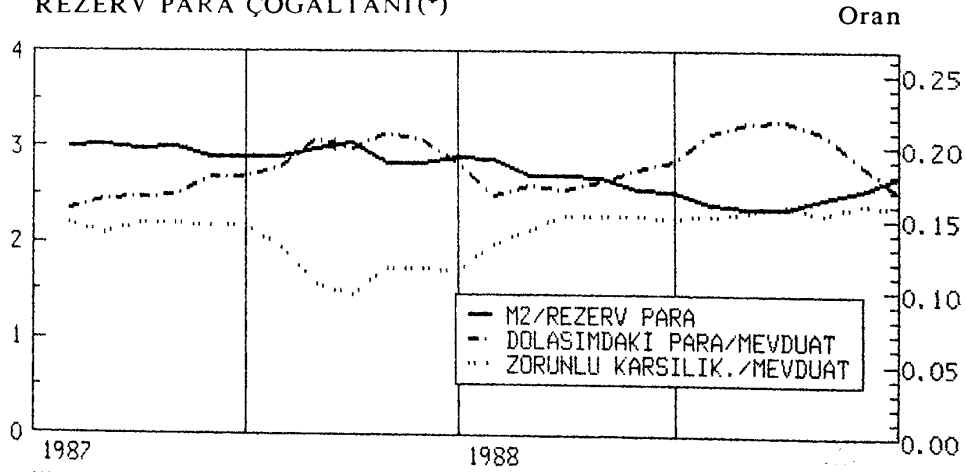

GRAFİK II.4
M2'NİN ALT KALEMLERİ

Yılın ilk dokuz ayında mevduat faizlerinin reel olarak genellikle negatif düzeylerde olması paraya olan reel talebin düşmesine neden olmuştur. Nitekim, rezerv para ile M2 arasındaki ilişkiyi ifade eden rezerv para çoğaltanı Eylül ayına kadar sürekli düşmüş, yılın son üç ayında ise hızla yükselmiştir. Başka bir deyişle rezerv para ile geniş anlamda para arzı arasında istikrarlı bir ilişki olmamıştır. Sonuç olarak, mevduat/emisyon oranında değişmeler olmuş ve bunlar rezerv para çoğaltanına yansımıştır, (Grafik II.5).

GRAFİK II.5
REZERV PARA ÇOĞALTANI(*)

(*) Soldaki ölçek "M2/Rezerv Para" oranı içindir.

II.5. ÖDEMELER DENGESİ VE DIŞ BORÇLAR

II.5.1. Ödemeler Dengesi

1988 yılında ekonominin son yıllarda gösterdiği gelişme biçiminden ayrıldığı noktalardan önemli birisi de, ödemeler dengesi olmuştur. 1986 yılında 1,5 milyar ABD Doları, 1987 yılında 1 milyar ABD Doları açık veren cari işlemler dengesi, 1988 yılında 1,5 milyar ABD Doları fazla vermiştir.

II.5.1.a. Cari İşlemler

Ödemeler dengesi kalemlerinin incelenmesi cari işlemler fazlasının aşağıdaki nedenlerle oluştuğunu göstermektedir:

i) Ticaret dengesi, son yıllarda yaklaşık 3 milyar ABD Doları açık vermekte iken, bu, 1988 yılında 1,8 milyar ABD Dolarına düşmüştür. Bu azalmada temel etken ihracatın yüzde 14,8 artmasına karşılık ithalatın bir önceki yıla oranla hemen hemen hiç artmamış olmasıdır. İthalatın artmayışının başlıca nedenleri arasında yılın ilk yarısında alınan ve ithalatı kısıtlayıcı nitelikte olan kararlar, yılın ikinci yarısında imalat sanayiindeki daralma nedeniyle ithalat talebinin azalması ve nihayet petrol fiyatlarının düşmesi sayılabilir.

ii) Turizm ve Dış Seyahat net gelirlerinde, 1987 yılına göre yüzde 94,3 oranında artış olmuştur. Bu, son yıllarda sözkonusu kaleme meydana gelen en büyük sıçramayı ifade etmektedir. Böylelikle, Türkiye'nin Turizm ve Dış Seyahat net gelirleri 1988 yılında yaklaşık 2 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır.

iii) 1987 yılında 2,6 milyar ABD Doları olan Diğer Mal ve Hizmet Gelirleri kalemi, 1988'de yüzde 36,2 artarak 3,6 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. Buna karşılık, Diğer Mal ve Hizmet Giderleri kalemlerinde 1987 yılına oranla önemli değişiklik olmamıştır. Diğer Mal ve Hizmet Gelirlerindeki söz konusu artışın temel kaynakları yurt dışı müteahhitlik hizmetleri (yüzde 19) ile ihracat ve transit taşımacılığında sağlanan navlun gelirlerindeki artış (yüzde 16,4) ve 1988 yılında yapılan yasal düzenlemeler sonucu yetkili satış müesseselerinin döviz üzerinden yapmış oldukları işlemlerin (yaklaşık 170 milyon ABD Doları) kayıt sistemine dahil edilmesi (yüzde 17,9) sayılabilir.

1988 yılında işçi dövizleri girişleri, bir önceki yıla oranla, yüzde 12,3 (258 milyon ABD Doları) azalarak 1,8 milyar ABD Doları olmuştur. İşçi dövizlerindeki azalmanın bir kısmı ABD Dolarının diğer yabancı paralar karşısında değer kazanmasından kaynaklanmakla birlikte DM cinsinden ifade edildiğinde de azalma görülmektedir.

Cari İşlemler Dengesindeki bu düzelmenin arkasında, Toplam Mal ve Hizmetler dengesindeki açığın 1986 yılındaki 3,5 milyar ABD Doları düzeyinden 1988'de 667 milyon ABD Dolarına inmesi yatmaktadır.

Bu gelişmeyi sağlayan temel iki unsur Turizm ve Dış Seyahat net gelirindeki hızlı artış ile Dış Borç Faiz Ödemelerindeki artış hızının 1986 yılındaki yüzde 21,7 düzeyinden, giderek azalıp, 1988'de yüzde 11'e düşmesidir.

II.5.1.b. Sermaye Hareketleri

1988 yılında sermaye hareketleri dengesini etkileyen önemli kalemler şunlardır:

i) 1988 yılında Türkiye kısa vadeli kredi borçlarını 979 milyon ABD Doları azaltmıştır. Türkiye'de yerleşik olmayanların döviz mevduatlarının aynı dönemde 428 milyon ABD Doları artması sonucunda, toplam kısa vadeli borçlar 551 milyon ABD Doları azalmıştır. Oysa 1987 yılında her iki kalemin sırasıyla 692 ve 602 milyon ABD Doları artması sonucunda, Türkiye'nin toplam kısa vadeli borçları yaklaşık 1,3 milyar ABD Doları yükselmişti.

ii) Uzun vadeli kredi kullanımını 1988 yılında bir önceki yıla oranla yüzde 17,6 artarak, 4,3 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. Ancak, 1988 yılındaki, IMF dışındaki dış borç geri ödemeleri, bir önceki yıla oranla yüzde 47,8 artarak 3,9 milyar ABD Doları olmuştur. Bunun sonucunda net uzun vadeli kredi kullanımını 1987 yılındaki 1 milyar ABD Doları düzeyinden 1988 yılında 381 milyon ABD Dolarına düşmüştür.

iii) 1988 yılında ticari bankalardaki rezerv artışı, kur farklarından arındırıldıktan sonra, 821 milyon ABD Doları olmuştur. Oysa 1987 yılında bu artış sadece 103 milyon ABD Doları idi.

Öte yandan 1988 yılında yabancı sermaye girişinde de bir önceki yıla oranla yüzde 220 gibi büyük bir artış olmuş ve bu kalemin büyüklüğü 352 milyon ABD Dolarına yükselmiştir.

Tüm bu gelişmelerin sonucu olarak resmi rezervler de 421 milyon ABD Doları artmıştır.

II.5.2. Dış Borçlar

1988 sonu itibariyle Türkiye'nin, askeri borçlar hariç, dış borç toplamı 37,7 milyar ABD Doları olmuştur. Bu büyüklük 1987 yılı sonu itibariyle toplam dış borca oranla yüzde 1,6 azalmayı ifade etmektedir. Öte yandan, toplam dış borçların yüzde 79,6'sı orta ve uzun vadeli, geri kalan yüzde 20,4'ü ise kısa vadelidir. 1987 yılına oranla, uzun vadeli borçların toplam içindeki payı, iki puan kadar yükselmiş, dolayısıyla kısa vadeli borçların toplam içindeki payı da 2 puan düşmüştür.

Orta ve uzun vadeli borçlar alıcılar açısından sınıflandırıldığında, KİT'ler dahil devletin yükümlülüğü olan borçlarda yüzde 3,8 artış olduğu, buna karşılık Merkez Bankası'nın dış borç stokunun yüzde 8,4 azaldığı görülmektedir. Toplam uzun ve orta vadeli borçların yüzde 4,3'ünü oluşturan özel sektör borçları ise bir yıl öncesine oranla yüzde 5,1 artmıştır. Kısa vadeli borçlarda ise, hem toplamda ve hem de tüm alıcılar itibariyle bir azalma meydana gelmiştir.

Türkiye'nin orta ve uzun vadeli dış borçlarının borç verenler itibariyle dağılımında ise, hükümetler arası (çok taraflı ve ikili anlaşmalar yoluyla sağlanan) kredilerin payı düşerken, uluslararası piyasalardan sağlanan kredilerin payı yükselmiştir. Örneğin 1988 yılında Federal Alman tahvil piyasasında, Hazine biri 300 diğeri 500 milyon DM olmak üzere iki defa ve Merkez Bankası da 300 milyon DM tutarında tahvil ihraç etmişlerdir. Ayrıca, Hazine 150 milyon ABD Doları değerinde "Eurobond" ihraç etmiş, Merkez Bankası da İngiltere'de 300 milyon ABD Dolar tavanlı "commercial paper" ihraç etmiştir. Bu, Türkiye'nin uluslararası piyasalardan kaynak sağlamada başarılı olduğunu göstermektedir.

Dış borçların nominal olarak azalması ve ödemeler dengesinin yapısındaki iyileşmenin devam etmesi sonucunda 1987 yılı sonunda yüzde 371 olan borç/ihracat oranı, 1988 yılında yüzde 318'e düşmüştür. Aynı şekilde 1987 sonunda yüzde 56,6 olan Toplam Dış Borç/ GSMH oranı, 1988 yılı sonu itibariyle yüzde 53,3'e inmiştir.

1988 yılında dış borç yükünde görülen azalmanın önemli bir nedeni ABD Dolarının değer kazanmasıdır. Nitekim Merkez Bankası'nda yapılan bir çalışmaya göre 31 Aralık 1988 tarihindeki dış borç, 1987 yılı sonu kurlarıyla hesaplandığında yüzde 5, ya da yaklaşık olarak 1,9 milyar ABD Doları daha fazla çıkmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MALİ PİYASALAR VE PARA POLİTİKASI

III.1. BANKACILIK SEKTÖRÜ VE KREDİ POLİTİKASI

III.1.1. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

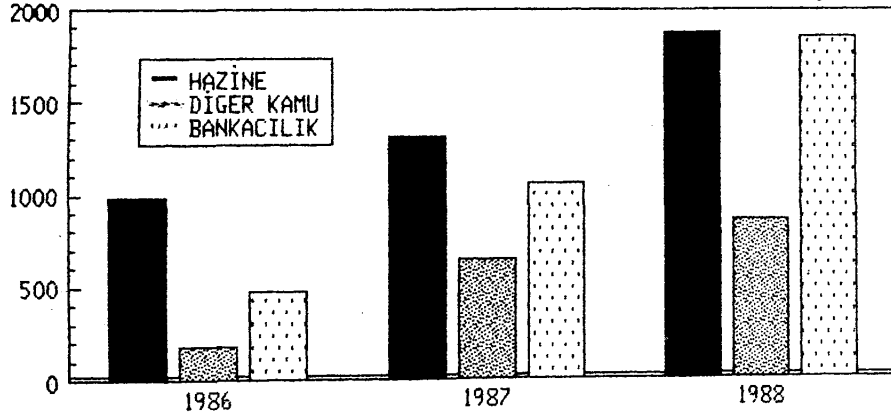
1988 yılında Merkez Bankası'nın açtığı toplam krediler, bir önceki yıla oranla yüzde 49,5 artmıştır. 1987 yılında bu artışın yüzde 88,1 olduğu ve 1988'deki yüksek enflasyon göz önüne alınırsa, Merkez Bankası kredilerinin kısılması yönünde önemli bir gelişme olduğu söylenebilir. Öte yandan, Merkez Bankası kredilerinin yıl içindeki seyrine bakıldığında, yılın ilk yarısında, bir önceki yılın aynı dönemlerine oranla, reel artış gözlenirken, yılın son yarısında önemli reel azalmalar olmuştur. Bu, Merkez Bankası'nın ekonomideki ısınmayı yavaşlatma yönünde bir politika izlemesinin sonucudur.

Merkez Bankası kredilerinin bileşimine bakıldığında, en büyük kalemi oluşturan kamu kredilerinin artış oranının yüzde 47,9 ile sınırlandığı görülmektedir. Oysa 1987 yılında kamu sektörüne açılan kredilerin artış oranı yüzde 74,2 olmuştu. Kamu kredileri yılın ilk dokuz ayda hızla yükselmiş, son üç ayda ise geri çekilmiştir. 1988 yılında Hazine'ye açılan kısa vadeli avansların artış oranı yüzde 48 olmuştur. Bu, bir yıl önceki oranın (yüzde 33,8) üstünde, fakat enflasyon oranının altında bir artışı simgelemektedir. Buna karşılık kamuya açılan diğer krediler, 1987 yılında yüzde 243,4 artmışken, 1988 yılında bu oran, yüzde 47,8 ile sınırlandırılabilmiştir, (Grafik III.1).

GRAFİK III.1

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ

Milyar TL.

Merkez Bankası'nın 1988 yılında izlediği reeskont politikası, ekonominin büyüme hızı ve konjonktürel değişmelerin gerektirdiği likiditeyi, enflasyonist baskıları arttırmayacak biçimde sağlamaya yönelik olmuştur. Reeskont kredileri, ekonominin üretim gücünü ve dışa açılmasını desteklemek amacıyla teşvik verilmesi uygun görülen sektörlerin finansman gereksinimlerini karşılamak üzere kullanılmıştır.

Bankacılık sektörüne açılan krediler 1988 yılı içinde yüzde 58,2 oranında artmıştır. 1987 yılında ise bu artış oranı yüzde 119,9 idi. Bankacılık sektörüne açılan kredilerin yıl içindeki seyrine bakıldığında yılın ilk yarısında, bir önceki yılın aynı dönemine oranla, reel artış buna karşılık yılın ikinci yarısında ise reel azalma görülmektedir. 1988 yılında bankacılık sektörüne verilen kredilerde en büyük artış ihracat reeskont kredilerindedir. 1 Aralık 1986 tarihinde yürürlüğe konulan ve 1987 ve 1988 yıllarında getirilen değişikliklerle kapsamı genişletilen bu kredilerin artış hızı yüzde 527,5 olmuştur. İhracat reeskont kredileri sistemine 1988 yılında getirilen iki önemli yenilik, dış ticaret sermaye şirketlerine performansları bazında kredi tahsisi ve imalatçı firmalara akreditif devri yoluyla kredi kullanımı olanaklarının sağlanmasıdır. Bu düzenlemelerin temelinde ihracatta doğrudan teşviklerden uzaklaşarak kredi desteği verilmesi ve ihracat teşviklerinin giderek üretim aşamalarına kaydırılması biçimindeki politika tercihleri yatmaktadır.

Orta vadeli reeskont kredilerinde 1988 yılındaki artış oranı yüzde 28,8 olmuştur. Bu kredilerin de yüzde 51,2'si turizm, yüzde 40,9'u ise imalat sanayiine verilmiştir.

III.1.2. Ticari Bankalar

III.1.2.a. Yasal ve İdari Düzenlemeler ve Etkileri

1988 yılı, bankaları doğrudan veya dolaylı olarak etkiler nitelikteki makroekonomik olayların önem kazandığı ve önemli yasal, kurumsal ve idari düzenlemelerin uygulamaya konulduğu bir yıl olarak karşımıza çıkmaktadır.

1988 yılı içerisinde yapılan yasal ve idari düzenlemeler arasında en önemlilerden birisi 23 Mayıs 1988 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Karşılık Kararnamesidir. Bu Kararname ile kredi değerliliğinin yitirilmesi ve temerrüt halleri tanımlanmakta ve

bunların uygulanmasına ilişkin esaslar düzenlenmektedir. Kararnamenin etkilerinin ne olduğunu görmek için henüz erken olmakla birlikte bazı gözlemler yapılabilir. Tüm banka sistemindeki (Kalkınma ve Yatırım Bankaları da dahil) tahsili gecikmiş alacaklar 1987 Kasım ayından 1988 Kasım ayına gelirken yaklaşık yüzde 80 artmış bulunmaktadır. Aynı dönemde krediler özel karşılığı olarak ayrılan miktar ise yüzde 200'ün üzerinde artış göstermiştir. Ancak bu büyüklükler farklı etkileri içermektedir. Rakamların yüksek enflasyon nedeniyle kendiliğinden artış eğilimi oluşturması bunlardan ilkidir. Bu dönemde kredilerini geri ödemesi gereken fakat zamanında ödeyemeyen firmaların sayısında konjonktür nedeniyle bir artış olması veya bankaların geciken alacaklarını tahsili gecikmiş alacaklar hanesine yazmada Kararnamenin etkisiyle daha titiz davranmaları da söz konusu olabilir.

1988 yılında mevduat munzam karşılıkları para politikasının gereği olarak çeşitli defalar değiştirilmiştir. En son olarak 12 Eylül 1988 tarihinde mevduat munzam karşılık oranı yüzde 14, toplam disponibilitate oranı ise yüzde 30 olarak belirlenmiştir. Vadesiz mevduata uygulanan munzam karşılık oranı Ekim ayında yüzde 25'e yükseltilmiştir.

Bankaların mevduat munzam karşılığı olarak Merkez Bankası'na yatırdığı fonlar, rezerv para hareketleri için kaynak oluşturmaktadır. Öte yandan, toplam disponibilitate oranının 5 puanlık nakit kısmı dışındaki bölümü Devlet iç borçlanma senetlerinin satın alınmasında kullanıldığı için bu düzenlemeler bankaların Hazine'ye ek kredi açması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla disponibilitate oranının son yıllarda yüksek düzeylerde olması ve 1988 yılında arttırılması, Hazine'nin iç borçlanma ihtiyacı ile ilgilidir.

Toplam karşılık oranındaki değişmelerin dolaylı bir etkisi ise banka sisteminin elindeki kullanılabilir fonların maliyeti üzerinde görülmektedir. Özellikle mevduat munzam karşılık oranındaki artışlar bankaların fon maliyetini arttırmaktadır. Öte yandan toplam disponibilitate oranının büyük bir bölümü faiz getirisi olan Devlet iç borçlanma senetlerinden oluştuğu için bu orandaki değişmelerin fon maliyeti üzerindeki etkisi bu kıymetlere ödenen faiz oranlarına bağlı olarak değişmektedir.

III.1.2.b. Mevduat Faiz Oranları

Bankaların fon maliyetini etkileyen temel etken, mevduat faiz oranıdır. 1988 yılında mevduat faiz oranları en çok değişmeye uğrayan değişkenlerden birisi olmuş, dolayısıyla, bankaların fon maliyetinde de buna paralel olarak önemli değişimler gözlenmiştir. Mevduata uygulanan faiz oranlarındaki ilk önemli değişiklik 4 Şubat 1988 tarihinde olmuştur. Bu tarihte vadeli ve vadesiz resmi mevduat faiz oranı azami yüzde 10 olarak belirlenmiş ve bankalararası mevduattaki faiz oranları serbest bırakılmıştır. Tasarruf mevduatına, ticari kuruluşlar mevduatına ve diğer kuruluşlar mevduatına uygulanacak yıllık azami faiz oranları, vadesizlerde yüzde 36, bir ay vadelielerde yüzde 40, üç ay vadelielerde yüzde 45, altı ay vadelielerde yüzde 52, bir yıl vadelielerde ise yüzde 65 olarak saptanmıştır. 4 Şubat 1988 öncesinde dövize olan talebin çok canlı ve kısa vadeli spekülasyona dönük olduğu gözönünde tutularak, mevduat faizleri aracılığı ile Türk lirasının cazip hale getirilmesi amaçlanmıştır. Öte yandan, o zamana kadar oldukça ucuz bir fon kaynağı olan vadesiz mevduat türleri bankalar için daha pahalı bir kaynak haline dönüşmüştür. Bu kararın alındığı tarihte toplam mevduatın yaklaşık dörtte birinin vadesiz mevduat olduğu dikkate alındığında, bunun bankaların fon maliyeti üzerindeki olumsuz etkisi daha iyi anlaşılabilir. Sonraki aylarda bu yüzde 36'lık tavan Haziran ayında yüzde 30'a, Ağustos ayında yüzde 25'e, Eylül ayında ise yüzde 10'a düşürülmüştür. Bankaların fon maliyetini düşürme arzusu ve döviz piyasasında istikrar sağlanmış olması bu kararlarda etkili olmuştur. Ancak, Mayıs ayı sonundan itibaren piyasada likidite artmaya başlamış ve bu artışı frenlemek amacıyla mevduatın bileşiminde daha uzun vadeli mevduat türleri lehine bir değişim yaratılmaya çalışılmıştır. Nitekim, 6 Ağustos 1988 tarihinde mevduat faizleri genel olarak indirilirken bu indirim altı ay ve bir yıl vadeli mevduat türlerinde bir puan, üç ay vadeli mevduatta üç puan, bir ay vadeli mevduatta ise beş puan olarak belirlenmiştir.

Yaz ayları boyunca emisyonadaki artışların yüksek olması ve aylık enflasyon oranlarının yüksek çıkması nedeniyle sonbahar aylarında mevduat faiz oranları enflasyonun gerisinde kalmış ve yabancı paraya olan talep yeniden canlanmıştır. Faiz oranlarının

indirilmesi yoluyla enflasyonda artış beklentilerinin kırılmasına ve mevduatın bileşiminin vadeli mevduat lehine değiştirilmesi yoluyla likiditenin azaltılmasına yönelik çabaların sonuçsuz kalmasında, parasal büyüklüklerdeki gelişmeler bölümünde de belirtildiği üzere, emisyondaki artışların yüksek düzeyde seyretmiş olmasının etkili olduğu söylenebilir. Bu gelişmelerin sonucunda, Ekim ayında faizlere ilişkin olarak ikinci büyük değişiklik yapılmıştır. 12 Ekim 1988'de resmi mevduat dışındaki mevduat türlerine uygulanacak faiz oranları bankalar tarafından belirlenmek üzere serbest bırakılmıştır.

III.1.2.c. Serbest Faiz Uygulaması

Mevduat faizlerinin serbest bırakılmasından sonra görülen gelişmeler Türk banka sisteminin yapısına ilişkin sınırlı bazı gözlemler yapılmasına olanak vermektedir. Faizlerin serbest bırakılması kararının hemen ardından bankalar tarafından ilan edilen ilk faiz oranlarının birbirinden oldukça farklı olması üzerine, düşük faiz veren bankalardan daha yüksek faiz veren bankalara doğru mevduat kaymağa başlamıştır. Bunun üzerine bankaların ilan etmiş oldukları faiz oranlarını, Merkez Bankası'nın görüşünü almak suretiyle, iki gün içinde değiştirebileceği hükmü getirilmiştir. Bu karar neticesinde daha önce düşük faiz oranları ilan etmiş olan bankaların diğer bankalarla rekabet eder düzeyde faiz vermeleri ve böylece mevduat kaçışını önlemeleri mümkün olmuştur. Ancak, bankalar arasındaki faiz rekabetinin hızlanması, Merkez Bankası'nı, bankalardan bir yıl vadeli mevduat faiz oranının (diğer vadelerde ise yıllık bileşik faiz oranının) yüzde 85'i aşmamasını istemeye yöneltmiştir.

Faaliyetlerini mevduat bankacılığı alanında yoğunlaştıran bankaların serbest faiz uygulamasının ilk gününde ilan ettiği faizlere baktığımızda bir yıl vadeli mevduat için yüzde 75 ile yüzde 85 arasında oranların mevcut olduğu görülmektedir. Vadesiz mevduat için ilan edilen faizlerde ise yüzde 5 ile yüzde 36 arasında değişen çeşitli rakamlar vardır. Bunlar bankaların faiz oranlarını belirlemede temel aldığı göstergelerin veya maliyet/kar hesaplama yöntemlerinin oldukça farklı olması ihtimalini akla getirmektedir. Mevduat faizlerini tam anlamıyla serbestçe belirleme konusunda

Türk bankalarının geçmişte çok fazla deneyime sahip olmadığı düşünüldüğünde, aralarındaki farklılıklar bir ölçüde açıklanmış olacaktır. Buna, bankaların kendilerine referans alacakları bir temel faiz oranından yoksun olmaları da eklenmelidir. Merkez Bankası'nın görüşünü almak suretiyle, faiz oranlarının iki gün içinde değiştirilebileceği hükmünün getirilmesiyle birlikte özellikle faaliyet alanları birbirine benzeyen bankaların faiz oranlarının benzeşmeye başladığı görülmüştür. Dolayısıyla, mevduat faizlerinin serbest bırakılması sonucunda faizlerin oluşma sürecinde bankaların alacağı tavrın büyük banka/küçük banka temelinde olmaktan çok yoğunlaşılacak faaliyete alanına bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

III.1.2.d. Mevduat Gelişmeleri

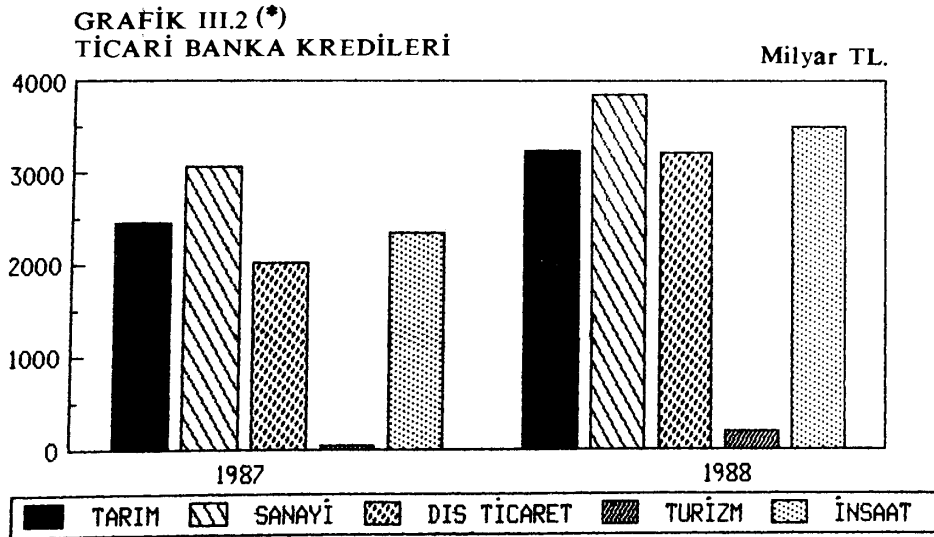
Bankalararası mevduat hariç toplam mevduattaki artış oranı Kasım 1987 ile Kasım 1988 arasındaki 12 aylık dönemde yüzde 61 civarında olmuştur. Aynı dönemde DİE'nin toptan eşya fiyatları indeksindeki artışın yüzde 80 civarında olduğu düşünüldüğünde toplam mevduatın reel olarak gerilediği ortaya çıkmaktadır. 1987 yılı Kasım ayında bankaların bilançolarında yüzde 41,4 olan sözkonusu mevduat payının 1988 Kasım ayında yüzde 38,8'e düşmüş olması yukarıda anlatılanlara paralel bir gelişme olarak yorumlanabilir. Ekim ayında yıllık mevduat faiz oranının yüzde 85 düzeyine çıkmasıyla birlikte bu ayda ve Kasım ayında bankalardaki mevduatta önemli artışlar olmuş, fakat bu artışlar daha önceki ayların etkisini telafi edememiştir. 1987 ve 1988 yılları Eylül ayları itibarıyla karşılaştırıldığında, bu nokta daha belirgin olmaktadır. Sözkonusu dönemde bu mevduatta yüzde 42 artış olurken DİE'nin toptan eşya fiyat indeksi yüzde 72 artmıştır.

Toplam mevduatın alt kalemlerinde 1987 Kasım-1988 Kasım döneminde görülen gelişmeler, izlenmiş olan faiz politikalarının bu alanda daha etkin olduğunu göstermektedir. Vadeli tasarruf mevduatındaki artışın yüzde 89, vadesiz tasarruf mevduatındaki artışın ise yüzde 32 civarında olması, mevduatın bileşimini vadeli mevduat lehine değiştirmeye yönelik çabaların başarılı olduğunu göstermektedir. Aynı dönemde vadeli ve vadesiz tasarruf mevduatı toplamındaki artışın yaklaşık yüzde 80 olması bir diğer olumlu gelişmedir. Nitekim, vadeli ve vadesiz tasarruf mevduatı toplamının

toplam mevduat içindeki payı önceki yıla göre artarak yüzde 52'den yüzde 58'e çıkmıştır. Buradaki artışı dengeleyen azalmalar ticari mevduatta ve mevduat sertifikalarında olmuştur. Toplam ticari mevduatın toplam mevduat içindeki payı 1987'de yüzde 23 iken bu, 1988'de yüzde 20'nin biraz altına düşmüştür.

III.1.2.e. Kredi Gelişmeleri

1987 yılının ilk onbir ayında yüzde 36 artmış olan banka kredileri 1988 yılının aynı döneminde yüzde 20 artmıştır. Enflasyon oranı ile birlikte düşünüldüğünde bu artışın reel gerileme anlamına geldiği açıktır. Banka kredilerinin sektörler arası dağılımı 1987 ile 1988 yıllarının ilk 11 ayı itibariyle karşılaştırıldığında, tarım ve sanayi sektörlerinin banka kredileri içindeki payının gerilediği, buna karşılık dış ticaret, inşaat ve turizm sektörlerinin paylarının arttığı görülmektedir. Tarım sektörünün banka kredileri içindeki payı yüzde 17,9'dan 16,8'e, sanayi sektörünün payı ise yüzde 22,3'ten 20,1'e düşmüştür. Dış ticaret sektörünün payı yüzde 14,7'den 16,7'ye, inşaat sektörünün payı yüzde 17,3'ten 18,2'ye çıkmıştır. Turizm sektörünün payı hala çok küçük olmakla birlikte, yüzde 0,3'ten 0,93'e olan sıçrama önemli bir artış hızı ifade etmektedir, (Grafik III.2).

(*) Ocak-Kasım

Banka kredilerinde görülen reel gerilemeyi bu kredilerin maliyetindeki artışlarla kısmen açıklamak olanaklıdır. Burada üzerinde durulması gereken temel nokta, mevduat faizi ile kredi faizi arasındaki farkın zorunlu olarak açılmasına neden olan (munzam karşılık, disponibilite, vergiler ve fonlar gibi) etkenler önemini koruduğu sürece mevduat faiz oranlarının bankalara fon girişini yavaşlatmayacak ölçüde yüksek, fakat aynı zamanda kredi kullananlar için kredi maliyetini caydırıcı bir noktaya getirmeyecek ölçüde düşük tutmanın oldukça zor olduğudur. Bu iki nokta arasında denge sağlanmasındaki güçlükler 1988 yılı boyunca yaşanmıştır.

III.1.2.f. Yeni Bankalar, Yeni Faaliyetler ve Diğer Değişiklikler

1988 yılında altı yeni banka faaliyete geçmiştir. Bunlardan Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası A.Ş. ile Netbank A.Ş. sermayesinin tamamı yerli olan bankalardır. Merkezi Fransa'da olan Credit Lyonnais ise Türkiye'de şube açmıştır. Buna ek olarak tamamen yabancı sermaye ile kurulan Yatırım Bank A.Ş. faaliyete geçmiştir. Birleşik Türk Körfez Bankası A.Ş. ile Türk Merchant Bank A.Ş. ise yabancı sermaye ile yerli sermayenin birlikte yer aldığı bankalardır.

1988 yılında kuruluş izni almış olmakla birlikte henüz faaliyete geçmemiş olan bankalar Tekfen Yatırım ve Finansman Bankası A.Ş. ile Birleşik Yatırım Bankası A.Ş.'dir. Her iki banka da yerli ve yabancı sermaye ortaklığı ile kurulmaktadır. Merkezi Lefkoşe'de olan Kıbrıs Kredi Bankası Ltd. Türkiye'de Şube açma izni almıştır. Ayrıca, banka olmamakla birlikte, kuruluş izni almış olan Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu da piyasaya girmeye hazırlanan kuruluşlar arasında sayılabilir.

Bu konudaki diğer gelişmeler şunlardır: 8 Ocak 1988 tarihinde Türkiye Emlak Kredi Bankası ile Anadolu Bankası'nın birleştirilmesiyle Türkiye Emlak Bankası (Konutbank) oluşturulmuş, 6 Nisan 1988 tarihinde Çaybank'ın mevduat toplama ve bankacılık yapma yetkisi kaldırılmış, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş. yeniden örgütlenerek Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. adını almıştır.

Faaliyete geçmiş olan ve kuruluş izni almış olan bankaların ana sözleşmelerine bakıldığında yatırım bankacılığına doğru bir eğilim

olduğu görülmektedir. Bu, Türkiye'deki bankaların faaliyet alanlarının çeşitlendiğini ve ihtisas bankacılığına doğru bir kayma olduğunu göstermektedir. Dış ticaretin finansmanı bu ihtisas alanlarının başlıcası olarak ortaya çıkmaktadır. Bankaların bilançolarına bakıldığında dış varlıkların ve dış yükümlülüklerin payının arttığı görülmektedir. Son yıllarda Türkiye'nin dış ticaret hacminin hızla genişlemesi nedeniyle çalışmalarını bu alana yönelten bankaların sayısında önemli artışlar olmuştur. Yeni kurulan bankalara bakarak varılabilecek sonuçlardan bir başkası da bunların önemli bir bölümünün yerli ve yabancı sermayenin ortaklığı ile kurulmuş veya kurulmakta olduğudur.

Son yıllarda Türkiye'de en fazla hareketlilik gösteren alanlardan ikisinin dış ticaret ile bankacılık olduğu söylenebilir. Bankacılık alanındaki hareketliliği ifade eden pek çok gösterge vardır. İhtisaslaşmanın ve mali araçların artması, teknolojik yenilenme ve bilgisayarlaşma faaliyetlerinin hız kazanması, bankalar arasında orta ve üst kademe yönetici akışının hızlanması bu göstergelerin başlıcalarıdır. Diğer yandan 1988 yılı içinde gerek faizlerin yükselmesi sonucu mevduatın pahalı bir dış kaynak haline gelmesi ve gerekse bankaların yasal yükümlülüklerinin arttırılması sonucu maliyetlerin yükselmesi bankaların şube politikalarını gözden geçirmelerine yol açmıştır. Kredi maliyetinin yükselmesiyle birlikte kredi müşterisi seçiminin önem kazanmaya başlaması ve bazı bankaların kredi pazarlama bölümleri kurmaları da aynı ölçüde dikkat çekicidir.

III.1.2.g. Yatırım ve Kalkınma Bankaları

Yatırım ve Kalkınma Bankalarının vermiş olduğu krediler 1987 Kasım ayından 1988 yılı Kasım ayına kadar olan 12 aylık dönemde yaklaşık yüzde 91 artmıştır. Toplam içindeki payı diğer sektörlere göre küçük olmakla birlikte, turizm sektörüne verilen kredilerdeki artış yüzde 286 ile ön sırayı almaktadır. Buna karşılık imalat sanayii kredilerindeki artış yüzde 78 olmuştur. Enerji sektörüne verilen kredilerde ise yüzde 9'luk bir gerileme gözlenmektedir.

III.2. PARA PİYASASI GELİŞMELERİ

1988 yılında para piyasalarındaki gelişmeleri izleyebilmek ve alınan para politikası kararlarının arkasında yatan nedenleri ortaya koyabilmek için, 1987 yılında meydana gelen gelişmelerin incelenmesi gerekmektedir.

1987 yılı içinde, kamu sektörüne açılan kredilerdeki olağanüstü artışların etkisiyle, emisyon 3 trilyon TL'sını aşmıştır. Emisyondaki bu artışın yarattığı likidite fazlası, enflasyondaki yükselme sonucunda vadeli mevduat faizlerinin reel olarak negatif olmasının da etkisiyle, dövize fazla talep biçimine dönüşmüştür. Dövizde olan bu fazla talep, Merkez Bankası ile serbest piyasa kurları arasındaki farkın açılmasına yol açmış, bu da sözkonusu sürecin güçlenerek kendisini yinelemesine neden olmuştur. Bu gelişmeler Merkez Bankası'nın parasal hedefleri tutturabilmesini güçleştirmiş, bunun üzerine piyasadaki likidite fazlasını çekmek ve Türk Lirası tutmayı yeniden cazip hale getirmek amacıyla 4 Şubat 1988 tarihli kararlar yürürlüğe sokulmuştur. Bu kararlarla mevduat faizleri ile munzam karşılık ve dispoñibilite oranları yükseltilmiştir.

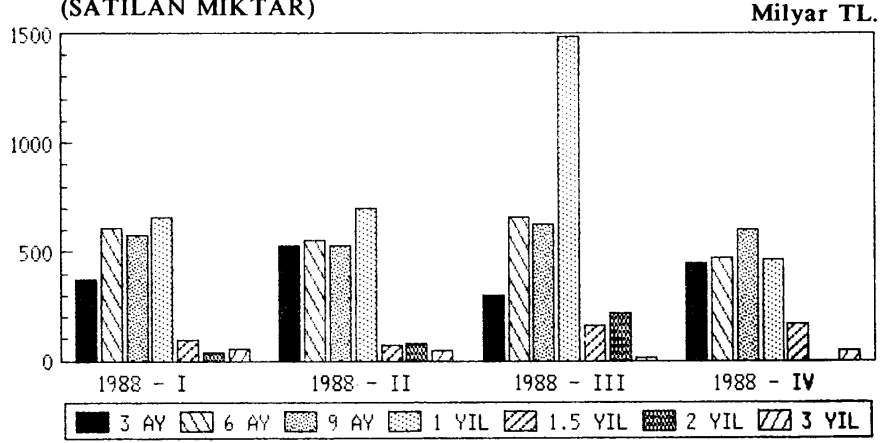
Bu önlemler etkisini kısa zamanda göstermiş, Ocak ayı içinde yüzde 22'lere kadar yükselen Merkez Bankası ile serbest piyasa arasındaki kur farkı Şubat ayı sonunda yüzde 7'ye inmiş ve bu azalma eğilimi daha sonra da devam etmiştir. Mevduat faizlerinin yükselmesi, bir yandan mevduatın artmasına, öte yandan da Devlet iç borçlanma senetleri faizleri ile açık piyasada gerçekleşen faizlerin yükselmesine yol açmıştır.

III.2.1. Devlet İç Borçlanma Senetleri İhaleleri

Devlet iç borçlanma senetleri ihalelerinde ortaya çıkan faiz, bu piyasanın büyüklüğü ve rekabete açık olması nedeniyle, ekonomideki en önemli faiz göstergelerinden birisidir. Bu nedenle, bu piyasadaki gelişmelerin incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

1988 yılının ilk yarısında enflasyonun hızlanmaya başlaması, bir yandan Hazine'nin daha çok borçlanacağı, öte yandan da enflasyonun daha da artacağı yönündeki beklentileri güçlendirmiştir. Bu beklentilerin de etkisiyle, ihale faizleri yükselmeye başlamıştır. Ancak, 1 Haziran 1988 tarihinden itibaren ihale sistemine yapısal bir değişiklik getirilmiştir. Bu değişiklik sonucu Hazine, iskontolu senetlerde en düşük fiyatı, kuponlu senetlerde ise en yüksek faizi belirlemektedir. Ayrıca, yeni uygulamada Hazine, kendi verdiği en düşük fiyatın üzerinde ihaleyi kesebilmektedir.

GRAFİK III.3
DEVLET İÇ BORÇLANMA
SENETLERİ İHALELERİ
(SATILAN MİKTAR)

Bu sistemin uygulanmaya başlanmasıyla birlikte, ihalelerde beklenen yönde, faizler ve satılan miktarlar düşmeye başlamıştır. Hazine, 26 Ekim 1988 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, ihalelerde fiyat ya da verim limitini kaldırarak satılacak nominal tutarı belirleme esasına dönmüştür. Bunun sonucu olarak Ekim ayının sonundan itibaren ihale faizleri yeniden yükselmeye başlamıştır. Ancak bu yükseliş sürekli olmamış, Devlet iç borçlanma senetlerine yıl sonlarına doğru ortaya çıkan talep artışı, ihale faizlerini, özellikle Aralık ayında, aşağıya çekmiştir.

III.2.2. Bankalararası Para Piyasası

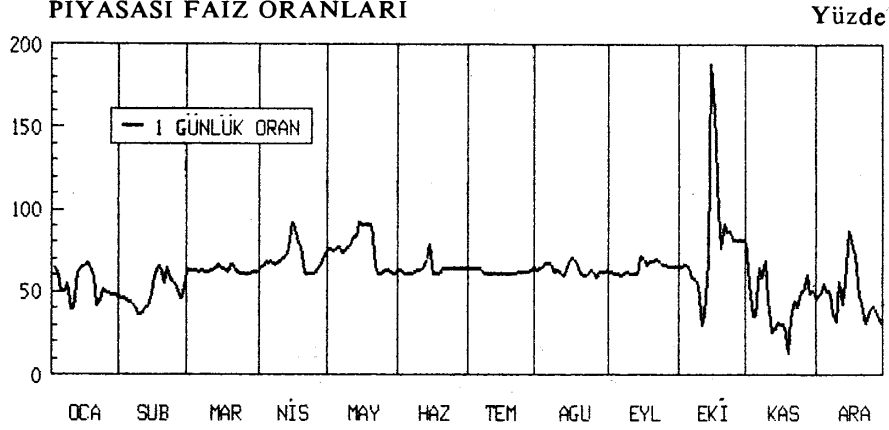
2 Nisan 1986'da faaliyete başlayan bankalararası para piyasasına 1988 yılında 7 yeni banka daha katılmış ve piyasada aktif olarak işlem yapan banka sayısı 59'a ulaşmıştır. 1988 yılında piyasada 1 gece, 1,2,3 aylık ve diğer vadelerde toplam 112,7 trilyon Türk Liralık işlem gerçekleşmiştir. Toplam işlem hacmi içinde en büyük pay bir gecelik işlemlerde olmuştur.

Bankalararası para piyasasındaki faizler genelde, piyasanın likidite durumunun bir göstergesi olup, piyasada nakit bolluğu olan günlerde düşmekte, nakit sıkışıklığı olan günlerde ise yükselmektedir. Devlet iç borçlanma senetlerinin vadelerinin geldiği,

bankaların zorunlu döviz satışı yaptığı günlerde piyasada nakit bolluğu olmaktadır. Buna karşılık maaş ödemeleri nedeniyle her ayın 15'inden önceki birkaç gün, nakit gereksiniminin arttığı bayram önceleri ve munzam karşılıklar ile vergi yatırılması gereken günlerde sıkışıklık kendisini göstermektedir. Öte yandan Merkez Bankası piyasadan para çekmek istediğinde ya da döviz piyasasındaki aşırı talebi bankalararası para piyasasına yönelterek azaltmak istediğinde bu piyasadaki faizleri yükseltmektedir.

Bankalararası para piyasası incelenirken 29 Şubat 1988 öncesi, 29 Şubat- 21 Mart 1988 arası ve 21 Mart 1988 sonrası biçiminde dönemlendirme yapmakta yarar vardır. 29 Şubat öncesinde faizler, Merkez Bankası'nın müdahalesi olmadan, piyasada oluşuyordu. 29 Şubat-21 Mart arasında ise Merkez Bankası bankaların talep ve arzının denkleşmediği durumlarda faizlerin düşmesini veya yükselmesini engellemek için alt ve üst limitler vererek, faizlerin bu sınırları aşması halinde müdahale etmeye başlamıştır, (Grafik III.4).

GRAFİK III.4
BANKALARARASI PARA
PIYASASI FAİZ ORANLARI

21 Mart 1988 tarihinden itibaren bankalararası para piyasasında çift yönlü fiyat kotasyonuna olanak sağlayan bir yeni piyasa açılmıştır. İlk aşamada 24 bankanın katıldığı bu yeni piyasanın temel özellikleri şöyle sayılabilir:

- i) Bankaların çift yönlü kotasyonları için alt ve üst fiyat

limitleri uygulanmamaktadır.

ii) Bu piyasada işlem yapmak için Merkez Bankası'na komisyon verilmesi gerekmemektedir.

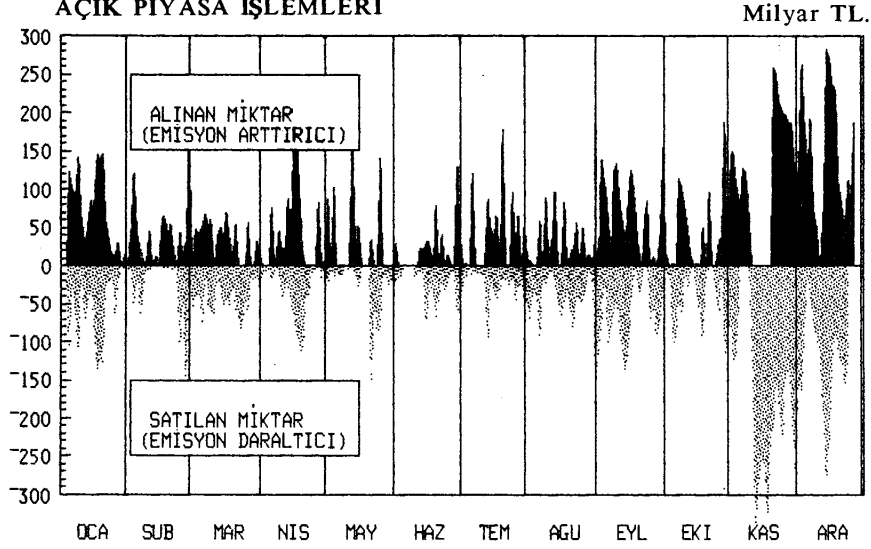
iii) Bu piyasada Merkez Bankası da çift yönlü fiyat verebilmekte ve piyasaya para sunmakta ya da çekebilmektedir.

Bu yeni piyasanın oluşturulmasının iki farklı amacı vardır. Bunlardan ilki kısa dönemlidir ve açık piyasa işlemlerine yardımcı olmaktır. Zira, ekonominin likiditesini denetim altında tutabilmek için mevcut menkul kıymetler piyasalarının sınırlı olanakları yeterli değildir. Oysa, bu yeni piyasanın oluşturulması, Merkez Bankası'nı açık piyasadakine benzer işlemleri, çok daha derin bir piyasada yapma ve dolayısıyla ekonominin likiditesi üzerindeki denetimini artırma olanağı vermektedir. İkinci ve nihai amaç ise, bankalararası piyasayı, bankaların alış ve satış olarak çift yönlü kota ettikleri fiyatlarla işlem yapacakları bir ortama dönüştürmektir.

III.2.3. Açık Piyasa İşlemleri

Açık piyasa işlemlerinin amacı piyasadaki likiditeyi düzenlemektir. Bu amaçla Merkez Bankası, devlet iç borçlanma senetleri kullanarak, reverse repo (geri alım vadiyle satış), doğrudan satış, repo (geri satış vadiyle alış) ve doğrudan alış yapabilmektedir. Ancak, piyasanın likit olması nedeniyle bu işlemler içinde en çok reverse repoya başvurulmaktadır. 1988 yılında Açık Piyasa Masası 2,3 trilyon TL'lık doğrudan alım, 1,4 trilyon TL'lık doğrudan satım, 16,5 trilyon TL'lık geri alım vaadiyle satım ve 841,5 milyar TL'lık geri satım vaadiyle alım yapmıştır. Böylece 1988 yılında toplam işlem hacmi bir önceki yıla oranla yüzde 139 artarak 21 trilyon TL'sına ulaşmıştır. Açık Piyasa Masası reverse repo'yu piyasanın likit olduğu, devlet iç borçlanma senetleri itfa tarihlerinde likidite fazlasını çekmek için kullanmakta; işlemin vadesini ise likidite sıkıntısı olan günlere getirmeye çalışmaktadır. Bu olanaklı değilse, piyasadaki likiditeyi gereksiz yere arttırmamak için vadesi gelen işlem miktarı kadar yeni bir reverse repo işlemi yapma yolu aranmaktadır.

GRAFİK III.5
AÇIK PİYASA İŞLEMLERİ

Açık piyasa faiz hadleri, genelde bankalararası para piyasasındaki, karşılaştırılabilir vadedeki işlemlerdeki faiz hadlerinden 5-6 puan daha düşüktür. Ancak, bu farklılaşma, her iki piyasadaki işlemlerin vergilendirme şekillerinin değişik olmasından kaynaklanmakta, sonuçta net getiri iki piyasa arasında eşitlenmektedir. Bunun ötesinde açık piyasa faiz hadlerinin belirlenmesinde, Devlet iç borçlanma senetleri ihale faizleri, hangi vadenin özendirilmek istendiği, interbank faizleri ve döviz piyasasındaki hareketler rol oynamaktadır.

III.3. DÖVİZ PİYASASI GELİŞMELERİ

III.3.1. Döviz ve Efektif Piyasaları

1988 Yılı Ağustos ayında mali piyasalarda yapılan bir değişiklik de döviz kurlarının piyasa koşulları altında tespiti sistemine geçilmesidir. Bu amaçla Merkez Bankası bünyesinde döviz ve efektif piyasaları açılmıştır. Böylelikle, Merkez Bankası'nın kur politikasına yardımcı olacak bir araç sağlanmakta ve bankacılık sisteminde döviz ve efektif rezervlerinin etkin kullanımı yönünde önemli bir adım atılmış olmaktadır. Döviz ve efektif piyasalarına bankalar, özel finans kurumları, Bakanlık'ça faaliyetleri uygun görülen yetkili

müesseseler ve Merkez Bankası'nın döviz pozisyonunu yöneten Döviz İşlemleri Müdürlüğü katılmaktadır. Merkez Bankası Döviz ve Efektif Piyasaları Müdürlüğü ise, bu piyasalarda tarafsız aracı olmak ve bilgi aktarımında bulunmak görevlerini üstlenmiştir. Piyasalardaki işlemlerden doğan her türlü döviz ve efektife ilişkin anapara ve faiz ödemeleri Merkez Bankası pozisyonuna girmeden ilgili kuruluşlar adına gerçekleştirilmektedir. Bununla beraber, gerekli görülen hallerde, Merkez Bankası'nın döviz politikasını yürütmekle görevli Döviz İşlemleri Müdürlüğü de piyasalara katılabilmektedir. Bu Müdürlüğün teklif ve talepleri de, diğer kuruluşlara göre bir ayrıcalık tanınmaksızın değerlendirilmektedir.

Döviz ve Efektif Piyasaları faaliyetleri 8.8.1988 tarihinde Kur Belirleme Seansları ile başlamış ve daha sonra 14.9.1988'de TL-Döviz, TL-Efektif piyasaları, 21.9.1988'de Efektif-Efektif (Türk Lirası Karşılığı Swap), Döviz-Döviz ve Döviz-Efektif piyasaları ve nihayet 12.10.1988'de Döviz depoları ve TL Depo-Döviz Depo piyasaları açılmıştır.

1988 Yılında, piyasalarda (Kur belirleme dahil) 2,2 milyar ABD Doları tutarında toplam 6382 adet işlem gerçekleştirilmiştir. Piyasalarda ulaşılan toplam işlem hacimleri incelendiğinde, en fazla işleme 913,3 milyon Doları ile Döviz-Efektif piyasalarının ulaştığı görülmektedir. Bu piyasada taraflardan biri Merkez Bankası olup, genellikle Merkez Bankası döviz satıp efektif almış, yani kuruluşların atıl efektifleri Merkez Bankası aracılığıyla yurt dışına plase edilip değerlendirilmiştir. Döviz-Efektif piyasalarındaki işlem, toplam işlem hacminin yüzde 42'sini oluşturmaktadır. İkinci ve üçüncü sırada ise, yüzde 28 ve yüzde 21 paylar, ve 614,7 milyon ve 455,4 milyon ABD Dolarlık işlemlerle TL-Döviz ve Kur belirleme seansları, daha sonra ise Döviz Depoları 160,8 milyon Doları ve yüzde 7 oranla yer almaktadır. Diğer piyasalarda ise, işlem hacmi, toplam işlem hacminin yüzde 1'ini geçmemiş ve 1988 yılında TL Depo-Döviz Depo piyasasında ise hiç işlem gerçekleşmemiştir.

Liberalleşmeye paralel olarak, Merkez Bankası'nın kurduğu Döviz ve Efektif Piyasaları bankaları, fon yönetimi alanında yeni uygulamalara yöneltmiştir. Merkez Bankası'nın öncülüğünü yaptığı

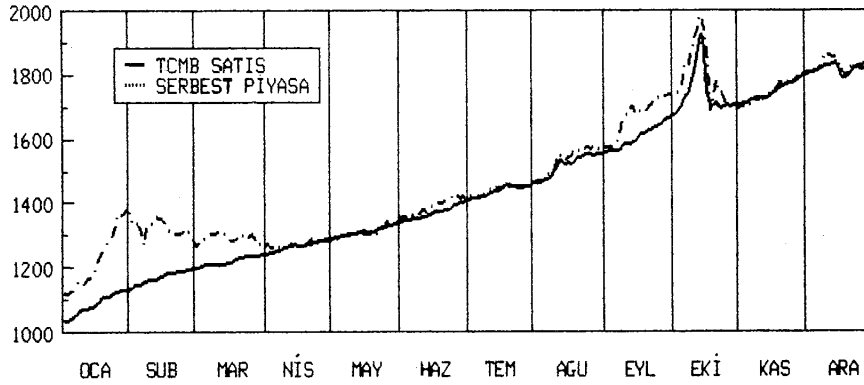
ve bankaların benzeri yönde ilerlemeler kaydettiği, entegre fon yönetimi konusunda, likidite ve döviz rezervleri konsolidasyonunun önemi ortaya çıkmıştır.

III.3.2. Döviz Kurları

Aylık Merkez Bankası ortalama döviz alış kurları kullanılarak yapılan hesaplamalara göre, 1988 yılında ABD Dolarının diğer yabancı paralar karşısında TL karşısında yüzde 81,1 ve DM ise yüzde 68,8 değer kazanmıştır. Bu iki döviz arasındaki farklılığın nedeni, büyük ölçüde 1988 yılında ABD Dolarının değer kazanmasından kaynaklanmaktadır. Öte yandan, ekonominin 1988 yılına kendisini serbest döviz piyasasındaki kurlar ile resmi kurlar arasındaki farkın büyümesi biçiminde gösteren bir dengesizlik içinde girmesi, yılın ilk üç ayında döviz kurlarının hızlı yükselmesine yol açmıştır, (Grafik III.6). 1988 yılının son üç ayında DM'in TL karşısında yüzde 20,6 nedeni ise, diğer yabancı paralar karşısında değer kazanmasıdır.

GRAFİK III.6
DÖVİZ KURLARI

TL/ABD Doları

TABLO III.1
ORTALAMA KUR ARTIŞ HIZI (%)

	TL/ABD\$	TL/DM
1988/I	21,1	17,9
1988/II	12,3	7,7
1988/III	17,7	10,2
1988/IV	13,2	20,6

Kaynak: Merkez Bankası İstatistik ve Değerlendirme Bülteni, Aralık 1988.

Merkez Bankası tarafından hesaplanan ticaret ağırlıklı efektif kur 1988 yılı içinde yüzde 8,2 oranında düşme göstermiş, yani TL reel olarak bu oranda değer kaybetmiştir. Yıl içinde ise TL'nin reel değer kaybı en çok yılın üçüncü üç ayında olmuştur.

Serbest piyasa ile Merkez Bankası kurları arasındaki fark ABD Doları ve DM için benzer bir seyir izlemiştir. Yılın ilk üç ayında gözlenen önemli fark, Şubat ayında alınan kararların etkisiyle ortadan kalkmış ve fark Eylül ayına kadar önemsiz düzeylerde kalmıştır. Eylül ayından başlayarak bu iki kur arasında tekrar fark belirmesi ve bunun devamlılık kazanması üzerine Merkez Bankası, Ekim ayında döviz piyasasına müdahale etmiştir. Bundan sonra kapanan kur farkları, Aralık ayında yine açılma eğilimine girdiğinde Merkez Bankası piyasada tekrar müdahale etmiş ve döviz kurlarının istikrar kazanmasını sağlamıştır.

III.4. MENKUL KIYMET PİYASALARI

1988 yılında menkul kıymet piyasalarında kamu sektörünün hakimiyeti devam etmiştir. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) verilerine göre, ikincil piyasa işlemlerinin yüzde 84,4'ü Hazine Bonosu ve Devlet Tahvili üzerinde olmuştur.

1988 yılı içinde Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), toplam değeri 364,5 milyar TL olan 166 hisse senedi ihraç izni vermiştir. 1987 yılında ise SPK tarafından ihracına izin verilen 141 hisse senedinin toplam değeri 187,2 milyar TL olmuştur. Buna karşılık İMKB verilerine göre hisse senedi ikinci pazarındaki işlem hacmi 1988 yılında 149 milyar TL olmuştur. Oysa bir önceki yıl işlem hacmi

105,4 milyar TL idi. Ancak İMKB'de el değiştiren hisse biçiminde ölçülen işlem miktarına bakıldığında, bunun 1987 yılındaki 14,7 milyon hisse düzeyinden 1988 yılında 31,7 milyon hisseye çıktığı görülmektedir. Bu iki seri arasındaki fark, hisse senedi fiyatlarındaki düşme ile açıklanabilir. Nitekim 1987 yılı Temmuz ayında 1140'a kadar yükselen İMKB indeksi aynı yılın Aralık ayında 673'e düşmüş, 1988'in ilk iki ayında biraz yükseldikten sonra sürekli değer kaybederek yıl sonunda 373,9 olmuştur.

1988 yılında özel kesim borç senedi ihraçlarında en az iki yıl vadeli bir borçlanma aracı olan tahvilden daha kısa vadeli bir araç olan finansman bonosuna doğru bir kayma olduğu görülmektedir. Nitekim SPK, 1988 yılında 88'i halka arzedilmek üzere toplam ihraç değeri 210,9 milyar TL olan 131 tahvil ihraç izni vermiştir. Oysa 1987 yılında SPK 168'i halka arzedilmek üzere toplam değeri 317,5 milyar TL olan 211 tahvil ihraç izni vermişti. Ancak, 1987 yılının ikinci yarısında SPK tarafından düzenlenerek mali sisteme kazandırılan finansman bonosunun şirketler kesimince tanınıp yaygın kullanılmaya başlanması, 1988 yılında olmuştur. Nitekim, 1987 yılında SPK toplam tutarı 58,5 milyar TL olan 11 finansman bonusu ihracına izin vermişken, 1988'de verilen izin sayısı 20'ye ve toplam ihraç edilen finansman bonusu miktarı ise 271 milyar TL'sına yükselmiştir. Dolayısıyla 1988 yılında özel kesim borç senetleri piyasası bir bütün olarak değerlendirildiğinde, arzın bir önceki yıla oranla yüzde 29 arttığı, buna karşılık finansman bonosunun tahvili kısmen ikame ettiği söylenebilir. Ancak, 1988 yılındaki enflasyon gözönüne alındığında, özel kesimin doğrudan borçlanma araçları yoluyla temin ettiği finansmanın bir önceki yıla oranla reel olarak yüzde 23,1 azaldığı ortaya çıkmaktadır.

Sadece Kalkınma ve Yatırım Bankaları tarafından ihraç edilen Banka Bonusu ve Banka Garantili Bonolarda da 1988 yılında önemli artışlar olmuştur. 1987 yılında SPK toplam 76,2 milyar TL tutarında dört ihraç izni vermişken, 1988 yılında ihraç sayısı 5 olmasına rağmen ihraç hacmi 238 milyar TL'sına çıkmıştır.

Özel kesim borç senetlerinin ikincil piyasasının büyüklüğü için bir gösterge İMKB'de gerçekleştirilen ve/veya tescil ettirilen işlemlerin büyüklüğüdür. İMKB verilerine göre 1988'de özel kesim

borç senetleri toplam işlem hacmi 1987 yılına göre yüzde 119,3 oranında artarak 1,2 trilyon TL'sına ulaşmıştır.

Eldeki bu sonuçlar, Türkiyè'de özel kesim borç araçları ikincil piyasasının hacminin hisse senedi ikincil piyasası hacminin yaklaşık sekiz katı olduğunu göstermektedir. Hisse senedi ile özel kesim borç senedi ihraç hacimlerinin birbirlerine yakın değerlere ulaştığı bir yılda bu sonucun ortaya çıkması, hisse senedinin alınıp satılmaktan çok elde tutulmak üzere talep edildiğini göstermektedir. Öte yandan 1987 yılında ilk kez kurulan menkul kıymetler yatırım fonları (MKYF) sayısının 17'ye ulaşmasına rağmen, hisse senedi piyasasının genişlememesi, bunların, kendilerinden beklenenin aksine, borç senetlerine yöneldiklerini göstermektedir. Bu nokta, MKYF'lerin Türkiye'de sermaye piyasasının gelişmesine katkılarının ne olması gerektiği, bunlara sağlanan teşviklerin ne sağladığı konusunda yeniden değerlendirme yapılması gereğini ortaya koymaktadır.

III.5. PARA POLİTİKASI

1988 yılına, likidite fazlasının mali piyasalarda yarattığı bazı dengesizliklerle girilmiş, bunların düzeltilmesi için köklü önlemler alınmak zorunda kalınmış ve para politikası da bu önlemlere paralel olarak uygulanmıştır. Esas itibarıyla para arzını denetlemeye yönelik ve Türk Lirası'nı değerli kılacak bir politika izlenirken özellikle piyasaların işleyiş biçimleri ve aralarındaki karşılıklı etkileşim gözönünde bulundurularak hareket edilmiştir. Nitekim para politikası açısından köklü bir müdahale niteliği taşıyan, Şubat ayı içinde alınan kararlarda kendisini dövize aşırı talep şeklinde gösteren dengesizliğin giderilmesi için TL'sına olan talebin attırılması gerektiği noktasından hareket edilmiştir. Bu kararlar o ana kadar reel olarak negatif olan mevduat faizleri, munzam karşılık oranları ve disponibilitè oranları arttırılmış, bunun sonucu olarak TL'sı cinsinden ifade edilen mali araçların getirisi yükselmiş ve paranın bu mali araçlar dışındaki alternatif alanlara kayması engellendiği için de döviz piyasasındaki dengesizlik giderilmiştir.

Bunlara ek olarak, Merkez Bankası likiditeyi çekmek ve para arzını daha iyi kontrol edebilmek için bazı araç ve piyasalar geliştirmiştir. Bunlar arasında 29 Şubat'ta bankalararası para

piyahasında uygulanmaya başlanan alt ve üst limitler ile 21 Mart'ta yine aynı piyasada uygulanmaya başlanan çift yönlü kotasyon sistemi sayılabilir. Bunlardan alt ve üst limitler ile Merkez Bankası, bankalararası para piyasasında talep ve arzın denkleşmediği durumlarda faizlerin düşmesini veya yükselmesini alt ve üst limitler ile belli sınırlar içinde tutmaya çalışmış, çift taraflı kotasyon sistemiyle de aracı olarak pozisyon tutarak piyasadaki para çekmeyi daha etkin bir hale getirmiştir. Bu arada aynı amaçla açık piyasa portföyü 1 trilyon TL'sına çıkarılmıştır. Öte yandan, vadesiz döviz tevdiat hesapları munzam karşılıklarına yapılan artışın, TL'si cinsinden yatırılması şeklindeki düzenleme de Merkez Bankası'nın TL'si üzerindeki denetimini güçlendiren bir diğer uygulama olmuştur.

Temmuz ayından itibaren mevsimlik olarak artan rezerv para ve emisyonuna ek olarak 1 Haziran'dan itibaren Hazine'nin ihale faizlerine limit koyması ile Devlet iç borçlanma senetlerinin istenildiği ölçüde satılamaması piyasadaki likiditeyi tekrar arttırmıştır. Fon maliyeti yüksekliği nedeniyle mevduatlarını plase edemeyen bankalar ise tekrar alternatif yatırım alanı olarak bankalararası para piyasasına ve döviz piyasasına yönelmişlerdir. Bunların etkisiyle Eylül ayından itibaren kur marjı açılmaya başlamıştır. Bu gelişmeler üzerine Merkez Bankası 14 Ekim 1988'de piyasalara müdahale etmiştir.

Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere 1988 yılında para politikasının en önemli yönü Merkez Bankası'nın para ve döviz piyasaları arasındaki karşılıklı bağımlılığı hesaba katan bir çerçevede, arz ve talebi etkileyerek sonuca varma uygulamasını yerleştirebilmesi olmuştur. Bunun, iktisat politikasının piyasa mekanizmasının dinamiğinin anlaşılabilir, piyasa araçlarıyla yürütülmesi yönünde önemli bir aşama olduğunu vurgulamak gerekir.

Bu olumlu gelişmelere rağmen, özellikle yaz aylarında, iktisat politikaları belirsizlikleri arttırıcı ve enflasyonist beklentilerin kırılmasını engelleyici yönde etki yapmıştır. Para talebini olumsuz yönde etkileyen bu gelişmeler, para arzının denetimi yoluyla enflasyon ile mücadele edilebilmesini güçleştirmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNETİM, PERSONEL VE İDARİ İŞLER

IV.1. BANKA MECLİSİ

28 Nisan 1988 tarihinde yapılan Hissedarlar Genel Kurulu olağan toplantısında, Banka Meclisi'ndeki görev süreleri 30 Nisan 1988 tarihinde sona eren Banka Meclisi Üyelerinden Vasfi GÜRSU ile Nevzat ALPTÜRK, 1 Mayıs 1988 tarihinden itibaren 3 yıl süre için tekrar Banka Meclisi Üyeliklerine seçilmişlerdir.

IV.2. YÖNETİM KOMİTESİ

Banka, 1988 yılı içinde Başkan (Guvernör) Dr. Rüşdü SARACOGLU'nun başkanlığı altında, Başkan (Guvernör) Yardımcıları Ruhi HASESKİ ve Bediz DEMİRAY ile açık bulunan Başkan Yardımcılıklarına atanarak, 15 Mart 1988 tarihinde göreve başlayan Kadir GÜNAY ve 14 Kasım 1988 tarihinde göreve başlayan Dr. Mehmet Ercan KUMCU'dan oluşan Yönetim Komitesi tarafından yönetilmiştir.

IV.3. DENETLEME KURULU

28 Nisan 1988 tarihinde yapılmış olan Hissedarlar Genel Kurulu Olağan toplantısında, Denetleme Kurulu'ndaki görev süreleri 30 Nisan 1988 tarihinde sona eren Denetleme Kurulu Üyelerinden Hilmi OKÇU (A) Sınıfı Hissedarınca, Necati GÜVEN (B-C) Sınıfı Hissedarlarınca, 1 Mayıs 1988 tarihinden geçerli olmak üzere 2 yıl süre için tekrar Denetleme Kurulu Üyeliğine seçilmişlerdir.

IV.4. KADRO VE PERSONEL DURUMU

Bilgisayar ihtiyacı süratle gelişmekte ve çeşitlenmekte olan bankamızın bilgisayarlaşmasını hızlandıracak ve Banka bünyesinde yer alan hizmet birimlerimizde, arzu edilen bilgilerin otomasyonu ile birlikte Şubelerimizin de otomasyonunun gerçekleştirilmesi, mevcut IBM 4381 bilgisayar sistemine ek olarak, daha büyük kapasiteli IBM 3090 bilgisayar sisteminin işleme

sokulması sebebiyle sistem destek hizmetlerinin sağlanması, üretilen ve toplanan istatistiklerin kontrolü ve iktisadi açıdan yorumlanması, ekonomiyi tahmin projelerinin uygulama çalışmalarının sürekli olarak yapılması amacıyla, "Bilgi İşlem, İstatistik ve Ekonomiyi İzleme Genel Müdürlüğü" adı altında yeni bir Genel Müdürlük kurulmuştur.

Eskimiş ve yıpranmış banknotların süratle tedavülden çekilip, dolaşımdaki banknotları vezne servislerindeki personelin subjektif değerlendirmesinden arındırıp, tedavülde belli kalitede banknotların sağlanabilmesi, dolaşımda belli nitelik ve kalitede banknot kompozisyonu bulundurulması amacıyla, otomatik banknot tetkik, sayım, ayırım ve imha makinalarının satın alınması kararlaştırılmıştır. Bu yolla vezne servislerindeki sayım memuru sayısının zamanla azaltılarak daha faydalı olacakları diğer servislerde çalıştırılmaları planlanmış bulunmaktadır.

Merkez Bankası mensupları arasındaki sosyal güvenlik, yardımlaşma ve dayanışmayı gerçekleştirmek amacıyla ayrı bir tüzel kişiliği haiz olarak kurulan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Mensupları Sosyal Güvenlik ve Yardımlaşma Sandığı Vakfı'nın organları teşekkül ettirilerek 1 Ocak 1988 tarihinden itibaren faaliyete geçirilmiş ve emekli olan Yakıf üyesi mensuplarımıza ek emeklilik aylığı ödenmesine başlanılmıştır.

Bankamızın 1987 yılı sonu itibariyle 8894 adet olan personel kadro sayısı, 1988 yılında yukarıda belirtilen yapısal değişiklikler ve iş hacminde vuku bulan gelişmeler dolayısıyla, 173 adet artışla 9067'ye yükselmiş ise de, personel kadrolarının yüzde 87 olan doluluk oranı ve uygulanan personel politikasına paralel olarak eleman sayısının zaman içinde azalma eğilimi gösterdiği dikkate alınarak, önümüzdeki yıldan itibaren kadro sayısının indirilmesi planlanmış bulunmaktadır. Bu faaliyet dönemi içinde, istifa, nakil, emeklilik ve ölüm gibi nedenlerle 300 personel Bankamızdan ayrılmış ve buna mukabil yeni hizmet binası'nın işletmeye açılabilmesi ve birimlerdeki iş durumunun gerektirdiği ihtiyaç dolayısıyla yapılan sınavlarla, avukat, mühendis, memur, daktilograf, teknisyen ve yardımcı personel olmak üzere toplam 230 yeni personel alınmıştır. Böylece yıl sonu itibariyle fiili personel

mevcudu 1987 yılına göre 70 kişi azalarak 7922'ye inmiştir.

Bankamız'daki personel mevcudunun yüzde 76'sını genel idare hizmetleri, yüzde 19'unu yardımcı hizmetler sınıfı, yüzde 5'ini destek hizmetleri personeli (teknik, sağlık, avukatlık, eğitim ve öğrenim hizmetleri grubu ile sözleşmeli elemanlar) teşkil etmektedir.

1211 sayılı Kanunla Bankamıza verilmiş olan görevlerin rasyonel olarak ifası prensibine ve memur sayısında azami tasarrufa riayetle, çok memur yerine nitelikli memur istihdamı esas alınarak, İdare Merkezi ve Şubelerimizde hizmetin zaruri kıldığı haller dışında yeni memur alımı cihetine gidilmemekte, çok zaruri haller karşısında, hizmetin gereklerine uygun olarak, açılan sınavlarla nitelikli, özellikle yabancı dil bilen, ekonomi, bankacılık ve bilgisayar konularında öğrenim görmüş eleman alınmasına özen gösterilmektedir.

Banka personeli arasında 1. dereceden bir veya daha fazla yabancı dil bilen eleman sayısı 186 kişi, 2. dereceden yabancı dil bilen 356 kişi ve 3. dereceden yabancı dil bilen 199 kişi olmak üzere toplam yabancı dil bilen eleman sayısı 1987 yılına nazaran 124 artışla 741 kişiye yükselmiştir. Bu miktar yardımcı hizmetler sınıfı dışında kalan personel sayısının yüzde 11,63'üne tekabül etmektedir. 1988 yılı sonu itibariyle mensuplarımızdan yurt içinde ve yurt dışında mesleki konularda doktora yapmış olanların sayısı 13 ve master yapmış olanların sayısı ise 179'a yükselmiştir.

IV.5. EĞİTİM FAALİYETLERİ

Merkez Bankası çalışanları Eğitim Müdürlüğü'nün ve diğer kurumların düzenlediği çeşitli Eğitim Programlarına katılmışlardır.

1988 yılında Banka'da düzenlenen Meslek Eğitimi Programlarına 331, Yönetim Geliştirme Programlarına 194, Yabancı Dil Eğitimi Programlarına 167, (Toplam 692) kişi katılmışlardır. Banka dışında diğer Eğitim Kurumlarının yurt içinde düzenlediği Meslek Eğitimi Programlarından yararlananlar 292 kişidir. Yurt dışında kısa süreli staj, seminer ve konferanslara 34 kişi gönderilmiştir. Ayrıca 4 araştırmacı ABD Üniversitelerinde lisansüstü eğitimlerini

sürdürmektedirler. 3 Müfettiş de mesleki incelemelerde bulunmak üzere yurt dışına gönderilmiştir. Genel olarak eğitim hizmetlerinden yararlanan personel sayısı toplam 1025'dir.

IV.6. HABERLEŞME VE İLETİŞİM HİZMETLERİ

İdare Merkezi, şubeler, yurtdışındaki temsilcilik ve bürolar ile resmi daireler, KİT'ler, bankalar ve yurtdışındaki muhabir bankalarla irtibat ve haberleşmenin müessir bir şekilde geliştirilmesi, haberleşme hatlarının bütününden istifade edilebilmesi, sür'atin attırılması, hata ihtimalinin ortadan kaldırılması ve bu hatların sekteye uğramadan verimli bir şekilde çalışması amaçlarına yönelik olarak haberleşme hizmetleri en modern cihazlarla takviye edilmiş ve bilgisayar sistemine geçilmiştir.

Bankamızın gelişmiş ülkelerdeki bankalar gibi, muhabirleri ile çağdaş bir haberleşme ağı kurup, bankacılık faaliyetlerini ileri düzeyde sürdürebilmesi için, dünyadaki gelişmiş bankalar arasında modern bankacılık sisteminin gereklerine uygun, süratli, güvenli ve ucuz haberleşme ve bilgi akımının sağlanması amacıyla 1973 yılında kooperatif şeklinde kurulan ve başta Merkez Bankaları olmak üzere 50'den fazla ülkeden 1209 bankanın üyesi bulunduğu, Türkiye'de faaliyette bulunan milli ve yabancı ticari bankalarla birlikte Bankamızın da 1986 yılında üye olduğu, Dünya Bankalararası Mali İletişim Kurumu (SWIFT)'na ilişkin deneme çalışmaları nihai aşamaya ulaşmış olup, sözkonusu sistem 1989 yılı içinde faaliyete geçirilecektir.

IV.7. DİĞER FAALİYETLER

1981 yılında yapımına başlanan İdare Merkezi Yeni Hizmet Binası inşaatı tamamlanarak, birimlerin taşınma işlemlerini takiben Ağustos 1988 tarihinden itibaren fiilen hizmete açılmıştır.

Ayrıca İzmit, Malatya şubelerinin yeni hizmet binaları inşaatları ile İskenderun şubesi binası tevsiî faaliyetleri devam etmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

MERKEZ BANKASI BİLANÇOSU

V.1. BİLANÇO AÇIKLAMASI

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 1988 yılı faaliyetlerinin sonucunda ortaya çıkan bilançosundaki ana hesaplar aşağıda sunulmaktadır;

Aktif	<u>1987</u>	<u>1988</u>
1. Altın Mevcudu	1.612.679.410.520	2.557.840.690.074
2. Döviz Borçluları	1.905.098.092.344	4.459.270.496.444
3. Madeni Para	1.480.499.126	3.337.979.107
4. Dahildeki Muhabirler	100.609.597	27.216.227.150
5. Menkul Değerler Cüzdanı	130.232.800	197.166.946.700
6. İç Krediler	3.438.722.272.054	5.142.322.084.207
7. Röpor Borçluları	1.224.683.962.230	1.785.014.488.640
8. Dış Krediler	1.698.886.175.616	3.715.575.994.531
9. İştirakler	2.630.141.000	8.058.005.000
10. Gayrimenkuller ve Demirbaşlar	39.199.470.631	86.923.157.439
11. Takipteki Alacaklar	5.176.068.268	7.847.450.666
12. Akreditiflerden Borçlular	2.867.318.569.337	3.646.358.188.114
13. İtfaya Tabi Hesaplar ve Aktifleştirilen Alacaklar	10.937.606.392.294	18.410.645.618.261
14. Muvakkat Borçlular	1.741.298.749.217	1.882.912.604.081
15. Diğer Aktifler	210.388.182.477	494.977.414.037
Aktif=Pasif TL	<u>25.685.398.827.511</u>	<u>42.425.467.344.451</u>

Pasif

1. Tedavüldeki Banknotlar	3.018.262.799.915	4.485.086.532.545
2. Altın Alacaklıları	21.887.163.567	27.356.536.822
3. Döviz Alacaklıları	670.346.665.816	952.273.661.364
4. Mevduat	10.836.135.043.951	20.714.374.623.804
5. Röpor Alacaklıları	1.328.139.286.105	2.228.926.984.319
6. Dış Krediler	4.139.254.524.139	5.160.889.087.893
7. İthalat Teminat ve Depozitoları	203.157.829.146	332.855.577.281
8. Ödenecek Senet ve Havaleler	7.071.984.375	16.405.373.253
9. Akreditiflerden Alacaklılar	2.972.612.833.092	3.837.524.966.242
10. Sermaye	25.000.000	25.000.000.000
11. İhtiyat Akçesi	32.404.616.941	58.001.715.034
12. Karşılıklar	28.400.649.040	34.174.346.454
13. Muvakkat Alacaklılar	2.068.096.319.205	3.416.537.255.127
14. Diğer Pasifler	336.933.039.940	1.079.888.302.991
15. Kar	22.671.072.279	56.172.381.322

Aktif Hesaplar :

1. Altın Mevcudu:

Merkez Bankası altın mevcudu, 1988 yılı sonunda, toplam 118.874.595,24 safi gram olup, karşılığı 2.557.840.690.074 liradır. Altın mevcudunu, Uluslararası Standartta olan ve olmayan altınlar oluşturmaktadır.

	<u>Safi Gram</u>	<u>Türk Lirası</u>
Uluslararası Standartta Olanlar	115.225.359,02	2.479.319.582.411
Uluslararası Standartta Olmayanlar	<u>3.649.236,22</u>	<u>78.521.107.663</u>
Toplam	<u>118.874.595,24</u>	<u>2.557.840.690.074</u>

1988 Yılında altın mevcudu içinde yer alan Uluslararası standarttaki altınlarımızda safi gram 237.556.25'lik miktar azalışı ve 916.037.510.149 liralık değer artışı meydana gelmiş olup, bu artış ve azalış ile ilgili açıklamalar aşağıda yapılmıştır.

	<u>Safi Gram</u>	<u>Türk Lirası</u>
Yıl içinde altın depomuza UBS'den kredi karşılığı gelen 1.815.875,- safi gram, piyasadan TL karşılığı alınan 798.219,69 safi gram, kaçak olarak yakalanan 84.575 safi gram toplam 2.698.669,69 safi gramlık girişler ile ticari bankalara döviz karşılığı satılan 14.925,- safi gram, piyasaya TL karşılığı satılan 2.921.300,94 safi gram 2.936.225,94 safi gramlık altın çıkışlarının safi gram ve Türk Lirası farkı.	(-)237.556,25	(-)13.484.038.018
Yıl içinde yapılan altın alım ve satım fiyatları ile Bankamızca uygulanan altın kuru arasındaki fark		9.579.513.372
Yıl içinde doların Türk Lirası'na karşı değer kazanması sonucu altın kurlarında artması nedeniyle meydana gelen artış		1.218.086.360.737
Altın rezervlerimizin 1988 Yılı Bilançomuzda ve takip eden yıl boyunca uygulanmak üzere uluslararası piyasalarda yılın son günü geçerli olan altın alış fiyatının (1 Ons Altın = \$ 410,15) % 90'ı oranında değerlendirilmesinden hasıl olan aleyhte fark.	(-)237.556,25	(-)298.144.325.942
	<u>(-)237.556,25</u>	<u>916.037.510.149</u>

Uluslararası Standartta Olmayan altınlarda 1988 yılında 783,53 safi gram ve 29.123.769.405 liralık artış olmuştur.

Bu artışın 783,53 safi gram karşılığı 16.036.293 liralık kısmı Banka'ya devredilen altınlardan, 9.442.357.848 liralık kısmı altın rezervlerinin Banka'ca 31.12.1988 tarihinde tesbit edilen cari altın alış fiyatının yüzde 90'ı oranında hesaplanması suretiyle bulunan Dolar değerine göre yeniden değerlendirilmesi sonucu meydana gelen azalıştan, 38.550.090.960 liralık kısmı 1988 yılı içinde altın alış kurumuzda yapılan değişikliklerden meydana gelmiştir.

Altın mevcudu, Bilançoda 1 ons altın ($\$ 410,15 \times 0,90$) = $\$ 369,14$ esasına göre bulunan 1 safi gram altın TL 21.517.1348 kuru üzerinden değerlendirilmiştir.

2. Döviz Borçluları

A) Konvertibl :

1211 Sayılı Kanun'un 53 üncü maddesi gereğince yapılan kambiyo işlemleri sonucu, Hariçteki Muhabirler Hesabında yıl sonu itibarıyla birikmiş bulunan konvertibl dövizler ile kasalarda mevcut konvertibl efektiflerin değerlendirilmesi kurları ile değerlendirilmesini gösteren bu kalemin tutarı 4.183.158.050.027 lira olup, 4.012.384.463.684 lirası Hariçteki Muhabirler Hesabında 170.773.586.343 lirası da Efektif Deposundadır. Geçen yıla göre bu kaleminde görülen 2.433.134.301.356 liralık artış, döviz ve efektif girişleri ile döviz ve efektif kurlarındaki artıştan ileri gelmiştir.

B) Konvertibl Olmayan:

İkili Anlaşmalar gereğince \$ üzerinden çalışan Hariçteki Muhabirler Hesaplarının borç bakiyeleri toplamını ve kasalarda mevcut konvertibl olmayan efektifleri gösteren bu kalemin tutarı 276.112.446.417 lira olup, 275.910.459.222 lirası Hariçteki Muhabirler Hesabında 201.987.195 lirası da Efektif Deposundadır.

3. Madeni Para

Bu kalem Banka'nın kasalarında mevcut Madeni Ufaklık Paraları göstermekte olup, yıl sonu bakiyesi 3.337.979.107 liradır.

4. Dahildeki Muhabirler

Yıl sonu bakiyesi 27.216.227.150 lira olan bu hesabın 11.862.050 lirası Türk Parası, 27.204.365.100 lirası yabancı para cinsinden muhabirlik anlaşması, döviz karşılığı faize tabi depo hesapları ve Visa kart uygulaması ile ilgili olarak dahildeki bankalar nezdinde açılan hesaplarımızdan meydana gelmiştir.

5. Menkul Değerler Cüzdanı

Menkul Değerler Cüzdanı 1211 Sayılı Bankamız Kanunu'nun 52. ve 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 33. Maddesi ve Banka Meclisi'nin 21 Kasım 1986 tarih, 5012/14611 Sayılı Kararı ile oluşturulan "Açık Piyasa İşlemleri" dolayısıyla Hazine ve Bankalardan satın alınan Devlet iç borçlanma senetlerini göstermekte olup, tutarı 197.166.946.700 liradır.

6. İç Krediler

Bankamızca açılan krediler 1987 yılında 3.438.722.272.054 lira iken 1.703.599.812.153 liralık artış ile 1988 yılında 5.142.322.084.207 liraya ulaşmış olup, dökümü aşağıda gösterilmiştir.

	<u>Türk Lirası</u>
A) Kamu Sektörü:	
a) Hazine'ye Kısa Vadeli Avans	2.081.929.000.000
b) Kamu İktisadi Kuruluşları	
i) Ticari	17.683.313.082
c) İktisadi Devlet Teşekkülleri	
i) Hazine Kefaletini Haiz Bonolar	1.082.131.336.583
ii) Ticari	176.939.770.490
B) Bankacılık Sektörü	
a) Ticari	417.533.619.355
b) Tarım	
i) Tarım Kredi Kooperatifleri	148.795.873.991
ii) Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri	-,-
iii) Diğerleri	547.128.976.267
c) Sınai	645.078.542.309
d) Tahvil Üzerine Avans	-,-
e) Diğerleri	<u>25.101.652.130</u>
	<u>5.142.322.084.207</u>

7. Rpor Borçluları

Yıl sonu bakiyesi 1.785.014.488.640 lira olan bu hesabın 1.038.266.975.000 lirası, işlemin yapıldığı tarihteki TL kurlarında döviz rpor işlemleri nedeniyle Bankaların Bankamıza olan Türk Lirası borçlarını (Nakit), 746.747.513.640 lirası da Açık Piyasa İşlemlerinden Bankaların Bankamıza olan Devlet iç borçlanma senetlerinden borcunu (Menkul Değerler) göstermektedir.

8. Dış Krediler

Bankamız ile Irak, Pakistan, Cezayir, Sudan Merkez Bankaları arasında imzalanan Bankacılık Anlaşmaları gereğince kullanılan kredileri gösteren bu hesabın yıl sonu bakiyesi 3.715.575.994.531 liradır.

9. İştirakler

Bu hesabın yıl sonu bakiyesi 8.058.005.000 liradır.

10. Gayrimenkuller ve Demirbaşlar

Bu kalem, Banka'nın binaları ile ileride şube binaları yapılmak üzere satın alınmış arsalar ile Demirbaşlardan oluşmaktadır.

Gayrimenkullerin maliyet bedelleri 75.795.732.477 lira olup, bunlar üzerinden ayrılmış bulunan amortismanlar tutarı 4.975.525.664 liradır. Bilanço değeri 70.820.206.813 lira olan gayrimenkuller, 37.207.158.002 liraya sigortalıdır.

Demirbaşların maliyet değeri 31.832.403.085 lira olup, ayrılmış amortismanlar toplamı 15.729.452.459 liradır. Bilanço değeri 16.102.950.626 lira olan demirbaşlar, 18.913.356.110 liraya sigortalıdır.

11. Takipteki Alacaklar

İflası kesinleşen İşçi Kredi Bankası, T. Bağcılar Bankası çeşitli hesaplarımızda kayıtlı borçları ile diğer Kanuni takibe alınan alacaklarımızı gösteren bu hesabın yıl sonu bakiyesi 7.847.450.666

liradır.

12. Akreditiflerden Borçlular

Yıl sonu bakiyesi 3.646.358.188.114 lira olan bu hesabın 2.653.376.809.326 lirası ihracat, 992.981.378.788 lirası da ithalat işlemlerinden meydana gelmektedir.

13. İtfaya Tabi Hesaplar ve Aktifleştirilen Alacaklar

Yıl sonu bakiyesi toplam 18.410.645.618.261 lira olup, dökümü aşağıda gösterilmiştir.

A- 2974 Sayılı Tahkim Kanunu Uyarınca Aktifleştirilen Alacaklar:

31.1.1984 tarih, 2974 Sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Borçlarını Tahkimi Hakkındaki Kanun gereğince Tahkim edilen alacaklarımızı göstermekte olup, bakiyesi 1.621.841.268.848 lirası Türk Lirası hesaplarımıza, 795.221.264.346 lirası Döviz Hesaplarımıza ait olmak üzere toplam 2.417.062.533.194 liradır.

B- Bankamız Kanunu'nun 61. Maddesi Gereğince Değerlendirme Farkı:

Bankalar Kanunu'nun 20.6.1973 tarih, 7/6577, 24.1.1980 tarih, 8/167 Sayılı Kararları ve Para ve Kredi Kurulu'nun 29.4.1981 tarih, 43 Sayılı Karar'ı uyarınca, 1984-1985-1986-1987 ve 1988 yıllarında Banka'ca tesbit edilen altın, döviz ve efektif kurları sonucu altın, döviz, efektif mevcut ve açıklarının değerlendirilmesinden hasıl olan ve Bankamız Kanunu'nun 61. Maddesi gereğince Hazine ile yapılan protokollar gereğince ilerideki yıllarda itfa olunacak 15.993.583.085.067 liralık kur farkını göstermektedir.

14. Muvakkat Borçlular

Toplamı 1.882.912.604.081 lira olan bu hesabın 1.559.050.331.828 lirası Türk parası, 323.862.272.253 lirası da Yabancı Para cinsinden olan alacaklarımızı göstermektedir.

15. Diğer Aktifler

Yıl sonu bakiyesi 494.977.414.037 lira olan bu hesabın 429.373.379.935 lirası Türk Parası, 65.604.034.102 lirası da Yabancı Para cinsinden alacaklarımızı göstermekte olup, dökümü aşağıdadır.

	Türk Lirası Hesaplar Tutarı TL	Yabancı Para Hesaplar Tutarı TL	Genel Toplam TL
a) Ödeme Planına bağlanan Alacaklarımız	9.430.595	-,-	9.430.595
b) Konvertibl TL Borçluları	36.122.278	-,-	36.122.278
c) Mevduat Karşılıklarından Özel Finansman	31.500.000	-,-	31.500.000
d) Borçlu Transitar Hesaplar	<u>429.296.327.062</u>	<u>65.604.034.102</u>	<u>494.900.361.164</u>
	<u>429.373.379.935</u>	<u>65.604.034.102</u>	<u>494.977.414.037</u>

Pasif Hesaplar:

1. Tedavüldeki Banknotlar

Merkez Bankası Kanunu'nun 36. Maddesi ile verilmiş yetkiye dayanılarak tedavüle çıkarılmış banknotların yıl sonu bakiyesi 4.485.086.532.545 liradır.

2. Altın Alacaklıları

Yıl sonu bakiyesi 1.271.383,81 safi gram altın karşılığı 27.356.536.822 lira olan hesabın 333.413,43 safi gram altın karşılığı 7.174.101.717 lirası Hazine'nin altın alacağını, 937.970,38 safi gram karşılığı 20.182.435.105 lirası da Banka'ca dahildeki altın satışları ile ilgili olarak Yurtdışından temin edilen altın kredisi bakiyesini göstermektedir.

3. Döviz Alacaklıları

A- Konvertibl:

Konvertibl döviz borçlarını gösteren hesabın yıl sonu bakiyesi 303.912.754.468 lira olup, geçen yıla göre 16.685.865.595 liralık artış olmuştur.

B- Konvertibl Olmayan:

İkili anlaşmalar gereğince Dolar üzerinden açılan Hariçteki Muhabirler Hesaplarının alacak bakiyeleri toplamı olup, yıl sonu itibariyle tutarı 648.360.906.896 liradır.

4. Mevduat

Yıl sonunda 20.714.374.623.804 lira bakiye gösteren hesabın Türk Lirası ve Yabancı Para olarak dökümü aşağıda gösterilmiştir.

	Türk Lirası Hesaplar <u>Tutarı TL</u>	Yabancı Para Hesaplar <u>Tutarı TL</u>
A) Kamu Sektörü:	<u>387.184.707.462</u>	<u>869.643.067.146</u>
a) Hazine, Genel ve Katma Bütçeli İdareler	322.702.528.109	624.950.982.304
b) Kamu İktisadi Kuruluşları	2.372.354.594	185.646.442.406
c) İktisadi Devlet Teşekkülleri	7.972.041.589	59.045.642.436
d) Diğer	54.137.783.170	-,-
B) Bankacılık Sektörü	<u>4.575.782.051.287</u>	<u>2.926.120.913.079</u>
a) Yurtiçindeki Bankalar	825.410.602.977	1.111.853.460.933
b) Yurtdışındaki Bankalar	2.489.637.460	-,-
c) Mevduat Karşılıkları (T.C.M.B. Kanunu Madde 40)	3.747.881.810.850	1.814.267.452.146
C) Muhtelif	<u>33.173.657.951</u>	<u>11.574.663.787.969</u>
a) Kredi Mektuplu Döviz Mevduatı	-,-	11.255.866.248.651
b) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu	23.042.622.424	90.284.234.406
c) Diğer	10.131.035.527	228.513.304.912
D) Uluslararası Kuruluşlar	<u>2.109.564.020</u>	-,-
E) Fonlar	<u>344.502.355.084</u>	<u>1.194.519.806</u>
	<u>5.342.752.335.804</u>	<u>15.371.622.288.000</u>

5. Röpor Alacaklıları

Yıl sonu bakiyesi 2.228.926.984.319 lira olan bu hesabın 793.410.049.000 lirası Bankaların Açık Piyasa İşlemlerinden Bankamızdan olan TL alacaklarını (Nakit), 1.435.516.935.319 lirası da Bankaların Döviz Röpor İşlemleri nedeniyle Bankamızdan Yabancı Para olarak alacaklarını göstermektedir.

6. Dış Krediler

Yıl sonu itibariyle bakiyesi 5.160.889.087.893 liradır.

7. İthalat Teminat ve Depozitoları

İthalat Yönetmelikleri gereğince Bankamıza yatırılan teminatların gösterildiği bu hesabın yıl sonu bakiyesi 332.855.577.281 liradır.

8. Ödenecek Senet ve Havaleteler

Yıl sonu bakiyesi 16.405.373.253 lira olan bu hesabın 571.301.807 Türk Lirası, 13.850.261.917 lirası konvertibl, 1.983.809.529 lirası da konvertibl olmayan dövizler üzerinden şubelerimizce lehdarlarına ödenecek havaletleri göstermektedir.

9. Akreditiflerden Alacaklılar

Yıl sonu bakiyesi 3.837.524.966.242 lira olan bu hesabın 2.653.376.809.326 lirası ihracat, 1.184.148.156.916 lirası da ithalat akreditiflerini göstermektedir.

10. Sermaye

Merkez Bankası Sermayesi, 1211 Sayılı Kanun'un 5. maddesi gereğince her biri 100.000 lira itibari kıymette, 250.000 hisseden ibaret olup, hissedarlar itibariyle dağılımı aşağıdadır.

<u>Sınıfı</u>	<u>Adedi</u>	<u>TL Tutarı</u>
A	136.750	13.675.000.000
B	58.109	5.810.900.000
C	9.739	973.900.000
D	45.402	4.540.200.000

11. İhtiyat Akçeleri

Belirli Kanunlar gereğince ayrılan ihtiyat akçeleri toplamı 58.001.715.034 lira olup, dağılımı aşağıdaki gibidir.

A. Adi İhtiyat Akçesi (1211 S.K. Madde 60)	10.202.328.804
B. Fevkalade İhtiyat Akçesi (1211 S.K. Madde 60)	6.082.909.076
C. Hususi İhtiyat Akçesi (1211 S.K. Madde 59)	136.163.365
D. İleride Vukuu Muhtemel Zarar Karşılığı (3182 S. Bankalar Kanunu Madde 32)	25.000.000
E. Değer Artış Fonu (2791 ve 3094 S. Kanunlar)	<u>41.555.313.789</u>
	<u>58.001.715.034</u>

12. Karşılıklar

Muhtelif riskler karşılığı karlardan ayrılan karşılıkları gösteren bu hesabın tutarı 34.174.346.454 liradır.

A. Tahviller Kıymet Düşüş Karşılığı	11.936.246
B. Banknot, efektif vb. kıymetler yollaması sigorta karşılığı	28.937.970.862
C. Banka malı dövizlerin yıl sonu evalüasyon zarar karşılığı	250.153.849
D. Şüpheli alacaklarımız karşılığı	<u>4.974.285.497</u>
	<u>34.174.346.454</u>

13. Muvakkat Alacaklılar

Toplamı 3.416.537.255.127 lira olan bu hesabın 350.283.736.623 lirası Türk Parası, 3.066.253.518.504 lirası da Yabancı Para cinsinden olan borçlarımızı göstermektedir.

14. Diğer Pasifler

Yıl sonu bakiyesi 1.079.888.302.991 lira olan bu hesabın 1.040.943.400.540 lirası Türk Parası, 38.944.902.451 lirası da Yabancı Para cinsinden borçlarımızı göstermekte olup, dökümü aşağıdadır.

	Türk Lirası Hesaplar Tutarı TL	Yabancı Para Hesaplar Tutarı TL	Genel Toplam TL
a) Alacaklı Transituar Hesaplar	1.040.943.400.540	37.178.729.941	1.078.122.130.481
b) Konvertibl Türk Lirası Karşılığı Döviz Alacak- lıları	-,-	<u>1.766.172.510</u>	<u>1.766.172.510</u>
	<u>1.040.943.400.540</u>	<u>38.944.902.451</u>	<u>1.079.888.302.991</u>

V.2. 1988 YILI KARI VE DAĞITIMI

Merkez Bankası'nın 1988 yılı Bilanço safi karı, 56.172.381.322 liradır. Bu karın, 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 60 ncı maddesi gereğince aşağıdaki gibi dağıtılması öngörülmektedir.

1988 YILI SAFİ KARI VE DAĞITIMI TABLOSU

1988 Yılı Safi Karı		56.172.381.322
A. İhtiyat Akçeleri		
Adi İhtiyat	11.234.476.264	
Fevkalade İhtiyat	4.343.790.505	
Muhtemel Zarar Karşılığı	<u>2.808.619.066</u>	18.386.885.835
B. Hissedarlara		
İlk Kar Hissesi	1.500.000.000	
İkinci Kar Hissesi	<u>1.500.000.000</u>	3.000.000.000
C. Memurlara Temettü Olarak	<u>1.327.198.732</u>	<u>1.327.198.732</u>
D. Vergiler ve Fonlar		
Kurumlar Vergisi	25.381.415.554	
Gelir Vergisi	6.227.909.336	
Savunma Sanayii Destek- leme Fonu	1.326.620.146	
Çıracılık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu	253.846.095	
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu	<u>253.846.095</u>	<u>33.443.637.226</u>
		14.659.529 Lira
		Hazineye devredilecektir.

Bu dağıtımına göre 1988 yılı karından hissedarlara düşen miktar:

İlk Kar Hissesi	1.500.000.000
İkinci Kar Hissesi	<u>1.500.000.000</u>
	3.000.000.000 Liradır

Bunun 250.000 hisseye bölünmesi sonucunda her hisseye 12.000 lira düşmektedir.

Bu raporu Merkez Bankası Genel Kurulu'na sunarken, hissedarlara dağıtılacak karın yukarıdaki esaslar uyarınca, 28 Nisan 1989 tarihinden itibaren ödenmeye başlanması ve 1211 sayılı kanun gereğince Banka memurlarına ödenecek temettüün şekil ve ödeme tarihlerinin belirlenmesinde Banka Meclisi'nin yetkili kılınması konularını da birlikte onayınıza sunmaktayız. Son olarak, başarılı çalışmalarını nedeniyle bütün Merkez Bankası mensuplarına takdirlerimizi bildirmeyi görev sayarız.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI A.Ş.
1988
ELLİYEDİNCİ HESAP YILINA AİT
DENETLEME KURULU RAPORU

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 1988 yılı faaliyet dönemi hesap ve işlemleri, bilanço, kar ve zarar hesabı ve kar dağıtım teklifi, yasalar ile ilgili mevzuat hükümleri muvacesinde incelenmiş olup:

1- Bilanço ve kar-zarar tablosunun ihtiva ettiği hesapların genel muhasebe ilke ve standartlarına uygun olarak kaydedildiği,

2- Tüm kasalarında mevcut nakit, altın, döviz ve kıymetli evrakın defter kayıtlarında herhangi bir farklılık ve intizamsızlık görülmediği,

3- Banka Meclisi'nin, yetkilerini yasalar ve mevzuat hükümlerine uygun olarak kullandığı, para ve kredi politikasının, kalkınma planları ve yıllık programlar gözönünde bulundurularak ekonominin gerekleri doğrultusunda yürütüldüğü,

4- Çağdaş Bankacılık anlayışı doğrultusunda yeni ve cesaretli girişimlerde bulunulduğu ve büyük mesafe alındığı,

5- Muhtevasını benimsediğimiz 31 Aralık 1988 tarihi itibariyle düzenlenmiş bilançonun, kar ve zarar tablosunun Banka'nın gerçek durumunu açıklık ve doğruluk ilkesi içinde yansıttığı ve kar dağıtım önerisinin yasalara ve Bankamız Esas Mukavelesine uygun bulunduğu,

Kurulumuzca tesbit edilmiştir.

Sayın Hissedarlar Genel Kurulu'nun incelemelerine sunulan bilanço ile kar ve zarar tablosu'nun onaylanmasını saygılarımızla arz ederiz.

Denetleme Kurulu Üyesi

Cahit Aydoğan

Denetleme Kurulu Üyesi

Necati Güven

Denetleme Kurulu Üyesi

Hilmi Okçu

Denetleme Kurulu Üyesi

Emin Âli Yolalan

**BİLANÇO,
KAR VE ZARAR
HESABI**

TÜRKİYE CUMHURİYET
31.12.1988 Tarihinde sona eren
B İ L A N

A K T İ F	Türk Lirası Hesaplar Tutarı TL.	Yabancı Para Hesaplar Tutarı TL.	Türk Lirası Hesaplar Toplamı TL.	Yabancı Para Hesaplar Toplamı TL.	Genel Toplam TL.
I Altın Mevcudu :					
A - Uluslararası Standartta Olan :					
Net Kg.	115.225.359			2.479.319.582.411	
B - Uluslararası Standartta Olmayan :					
Net Kg.	3.649.236		78.521.107.863		2.557.840.690.074
II Döviz Borçluları :					
A - Konvertibl :					
a) Efektif Deposu		170.773.586.343			
b) Muhabir Hesapları		4.012.394.463.684		4.183.158.050.027	
B - Konvertibl Olmayan :					
a) Efektif Deposu		201.987.195			
b) Muhabir Hesapları		275.910.459.222		276.112.446.417	4.459.270.496.444
III Madeni Para			3.337.979.107		3.337.979.107
IV Dahildeki Muhabirler			11.862.050	27.204.365.100	27.216.227.150
V Menkul Değerler Cüzdanı :					
A - Devlet İç Borçlanma Senetleri :					
a) Kuponlu					
b) Kuponuz	197.127.119.600		197.127.119.600		
B - Diğer			39.827.100		197.166.946.700
VI İç Krediler :					
A - Kamu Sektörü :					
a) Hazine'ye Kısa Vadeli Avans	2.081.929.000.000				
b) Kamu İktisadi Kuruluşları					
i. Ticari	17.683.313.082				
c) İktisadi Devlet Teşekkülleri					
i. Hazine Kefaletini Haiz Bono.	1.082.131.336.583				
ii. Ticari	176.939.770.490		3.358.683.420.155		
B - Bankacılık Sektörü :					
a) Ticari	417.533.619.355				
b) Tarım					
i. Tarım Kredi Kooperatifleri	148.795.873.991				
ii. Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri					
iii. Diğerleri	547.128.976.267				
c) Sanai	645.078.542.309				
d) Tahvil Üzerine Avans					
e) Diğerleri	25.101.652.130		1.783.638.684.052		5.142.322.084.207
VII Röpor Borçluları :					
A - Nakit			1.038.266.975.000		
B - Menkul Değerler			746.747.513.640		1.785.014.488.640
VIII Dış Krediler				3.715.575.994.531	3.715.575.994.531
IX İştirakler				8.059.005.000	8.059.005.000
X Gayrimenkuller ve Demirbaşlar :					
A - Gayrimenkuller	75.795.732.477				
Amortismanlar (-)	4.975.525.684		70.820.206.813		
B - Demirbaşlar	31.832.403.085				
Amortismanlar (-)	15.729.452.459		16.102.950.626		86.923.157.439
			7.847.450.666		7.847.450.666
XI Takipteki Alacaklar					
XII Akreditiflerden Borçlular :					
A - İhracat				2.653.376.809.326	
B - İthalat			992.981.378.788		3.646.358.188.114
XIII İtfaya Tabi Hesaplar ve Aktifleştirilen Alacaklar :					
A - 2974 Sayılı Tahkim Kanunu Uyarınca Aktifleştirilen Alacaklar :					
B - Bankamız Kanunu'nun 61. Maddesi Gereğince Değerlendirme Farkı :					
a) Madde Kapsamına Alınanlar	15.993.583.085.067				
b) Madde Kap. Alınmayanlar			15.993.583.085.067		18.410.645.619.261
XIV Muvakkat Borçlular			1.559.050.331.828	323.862.271.253	1.882.912.604.081
XV Diğer Aktifler			429.373.379.935	65.604.034.102	494.977.414.037
Toplam			28.693.195.785.284	13.732.271.559.167	42.425.467.344.451
Nazım Hesaplar					4.734.611.631.917

MERKEZ BANKASI
57 nci HESAP DEVRESİ
Ç O S U

P A S İ F	Türk Lirası Hesaplar Tutarı TL.	Yabancı Para Hesaplar Tutarı TL.	Türk Lirası Hesaplar Toplamı TL.	Yabancı Para Hesaplar Toplamı TL.	Genel Toplam TL.
I Tedavüldeki Banknotlar			4.485.086.532.545		4.485.086.532.545
II Altın Alacaklıları :			7.174.101.717		
A - Hazine Safı Kg. 333.413				20.182.435.105	27.356.536.822
B - Diğer Safı Kg. 937.970					
III Döviz Alacaklıları :				303.912.754.468	
A - Konvertibl				648.360.906.896	952.273.661.364
B - Konvertibl Olmayan					
IV Mevduat :					
A - Kamu Sektörü :					
a) Hazine, Genel ve Katma Bütçeli İdareler	322.702.528.109	624.950.982.304			
b) Kamu İktisadi Kuruluşları	2.372.354.584	185.646.442.406			
c) İktisadi Devlet Teşekkülleri	7.972.041.389	59.045.642.436			
d) Diğer	54.137.783.170	—	387.184.707.462	869.643.067.146	
B - Bankacılık Sektörü :					
a) Yurtiçindeki Bankalar	825.410.602.977	1.111.853.460.933			
b) Yurtdışındaki Bankalar	2.489.637.460	—			
c) Mevduat Karşılıkları (Bankamız Kanunu Mad. 40)	3.747.881.810.850	1.814.267.452.148	4.575.782.051.287	2.926.120.913.079	
C - Muhtelif :					
a) Kredi Mektuplu Döviz Mevduatı	—	11.255.866.248.651			
b) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu	23.042.622.124	90.284.234.496	33.173.657.951	11.574.663.787.969	
c) Diğer	10.131.035.527	228.513.304.912	2.109.564.020		
D - Uluslararası Kuruluşlar			344.502.355.084	1.194.519.806	20.714.374.623.894
E - Fonlar					
V Röpor Alacaklıları :			793.410.049.000	1.435.516.935.319	2.228.926.984.319
A - Nakli					
B - Menkul Değerler					
VI Dış Krediler :				1.657.814.980.012	
A - Kısa Vadeli				3.503.074.107.881	5.160.889.087.893
B - Orta ve Uzun Vadeli					
VII İthalat Teminat ve Depozitoları			332.855.577.281		332.855.577.281
VIII Ödenecek Senet ve Havaaleler			571.301.807	15.834.071.446	16.405.373.253
IX Akreditiflerden Alacaklılar :					
A - İhracat			2.653.376.809.326		
B - İthalat					
a) Döviz Satışı Yapılmamış Olanlar		992.981.378.788			
b) Döviz Satışı Yapılmış Olanlar		191.166.778.128		1.184.148.156.916	3.837.524.966.242
X Sermaye			25.000.000.000		25.000.000.000
XI İhtiyat Akçesi :					
A - Adı ve Fevkalade			16.285.237.880		
B - Hususi (Bankamız Kanunu Madde 59)			136.163.365		
C - Herilde Vukuu Muhtemel Zarar Karşılığı (Bankalar Kanunu Madde 32)			25.000.000		
D - Değer Artış Fonu (2791 ve 3094 Sayılı Kanunlar)			41.555.313.739		58.001.715.034
XII Karşılıklar			34.174.346.454		34.174.346.454
XIII Muvakkat Alacaklılar			350.283.736.623	3.066.253.518.504	3.416.537.255.127
XIV Diğer Pasifler			1.040.943.400.540	38.944.902.451	1.079.888.302.991
XV Kâr			56.172.381.322		56.172.381.322
Toplam			15.179.802.267.453	27.245.665.056.998	42.425.467.344.451
Nazım Hesaplar					4.734.611.631.917

	Türk Lirası
Faiz Giderleri	1.874.455.805.684,—
Hizmet Giderleri	81.781.278.974,—
Altın ve Kambiyo Zararları	33.153.505.416,—
Amortismanlar	3.629.630.147,—
Personel Giderleri	64.263.838.564,—
Provizyonlar	25.936.274.807,—
Diğer Giderler	52.818.398.632,—
Kâr	56.172.381.322
TOPLAM	2.192.211.113.546,—

MERKEZ BANKASI'nın**Kar ve Zarar Hesabı****KARLAR**

	Türk Lirası	
Faiz Gelirleri	1.943.004.988.084,—	
Hizmet Gelirleri	146.362.661.931,—	
Altın ve Kambiyo Karları	101.019.279.056,—	
İştirakimiz Gelirleri	1.824.184.475,—	
TOPLAM	2.192.211.113.546,—	

1988

YASAL ve İDARİ DÜZENLEMELER

YASAL VE İDARİ DÜZENLEMELER

1988 Yılı içinde çıkarılan ve ülke ekonomisini bütünüyle etkileyebilecek kanun, kararname ve karar ile genelge, tebliğ ve yönetmeliklerin Resmi Gazete tarih ve sayısı ile numarası ve yürürlük tarihleri, ilgili mevzuatın kısa açıklamalı amacıyla birlikte verilmiştir.

Mevzuat açıklamalarının önündeki ifadeler (sıra no) (Resmi Gazete tarihi) (Resmi Gazete sayısı) (mevzuat numarası) (yürürlük tarihi) biçimindedir.

KANUNLAR

1 (18.3.1988) (19758) (3417) (1.4.1988)

Kanun, çalışanların tasarrufa teşvik edilmesini amaçlamaktadır. Kanun, devlet memurları, sözleşmeli personel ve on kişiden fazla işçi çalıştıran işyerlerinde işçi ücretlerinden tasarruf kesintisi yapılmasını istemektedir. Kesintinin yüzde 2'si ücretliden kalan yüzde 3'ü devlet veya işveren katkısından oluşacaktır. Kesintiler tasarrufu teşvik hesabına yatırıldıktan sonra Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi adına açılacak bir hesaba aktarılacaktır.

2 (28.4.1988) (19798) (3425) (1.1.1988)

1988 Mali Yılı Bütçe Kanunu

3 (5.5.1988) (19805 M) (3427) (1.1.1988)

Katma Bütçeli İdareler 1988 Mali Yılı Bütçe Kanunu

4 (5.5.1988) (19805 M) (3426) (5.5.1988)

1986 Mali Yılı Genel Bütçe Kesinhesap Kanunu

5 (5.5.1988) (19805M) (3428) (5.5.1988)

1986 Mali Yılı Katma Bütçeli İdareler Kesinhesap Kanunu

6 2.6.1988) (19830) (3449) (2.6.1988)

2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nda değişiklikler yapılarak, sendika yöneticisi olma ve sendikal faaliyetlerde bulunma konularında kolaylıklar sağlanmaktadır.

7 (2.6.1988) (19830) (3451) (2.6.1988)

2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun bazı maddeleri değiştirilerek, grev gözcülüğü, grev yasakları ve başka alanlarda daha serbest bir çalışma ortamına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

8 (10.12.1988) (20015) (3505) (10.12.1988)

Kanunla, Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu'nda değişiklikler yapılırken, Harçlar Kanunu'na ekler yapılmış ve harç miktarları artırılmıştır.

9 (28.12.1988) (20033 M) (3512) (1.1.1988)

1989 Mali Yılı Bütçe Kanunu.

BAKANLAR KURULU KARARLARI

1 (6.1.1988) (19686) (87/12456) (6.1.1988)

Karar, merkezi İstanbul'da olmak üzere, 8 milyar sermayeli Türkiye Turizm Yatırım ve Dış Ticaret Bankası Anonim Şirketi adındaki bankanın kuruluşuna izin vermektedir.

2 (8.1.1988) (19688) (88/12485) (8.1.1988)

Karar, Türkiye Emlak Kredi Bankası ve Anadolu Bankası T.A.Ş.'nin birleştirilerek Türkiye Emlak Bankası'nı (Konutbank) kurmaktadır. Bu kararla eski bankaların bütün hak ve borçları yeni bankaya intikal ettirilmektedir.

3 (16.1.1988) (19696) (88/12477) (16.1.1988)

12.12.1986 tarih ve 86/11282 sayılı Karar'da değişiklik yapılarak CIF değeri üzerinden yüzde 3 Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu primi kesilecek ithalat türleri düzenlenmektedir.

4 (16.1.1988) (19696) (88/12515) (16.1.1988)

Karar, yıl içinde uygulanacak ithalat rejimini yürürlüğe sokmaktadır. Rejimde ithalat giderek liberalleştirilirken, gümrük vergileri düşürülmekte ve en yüksek oran yüzde 50 olarak tespit edilmektedir. Gümrükler düşürülürken fona tabi mal listesinin genişlediği görülmektedir.

5 (4.2.1988) (19715 M) (88/12563) (4.2.1988)

İthalat rejiminde yüzde 7 olarak tesbit edilen teminat oranı bu kararla yüzde 15'e yükseltilmiştir. Teminat oranının Mart-1988 içinde yüzde 14, Nisan 1988'de yüzde 10 ve Mayıs 1988'den itibaren tekrar yüzde 7 olarak uygulanacaktır.

6 (4.2.1988) (19715) (88/12564) (4.2.1988)

30 Sayılı TPKK Hakkındaki Karar'da değişiklik yapılarak, ihracat bedelinin engeç altı ay içinde yurda getirilmesi ve eğer ilk üç ay içinde getirilirse yüzde 80'inin, 3 aydan sonra getirilirse tamamının bankaya satılması zorunlu tutulmaktadır. Bir geçici madde ile şimdiki kadar getirilmemiş, dövizlerin 30 gün içinde getirilmesi halinde cari kurdan alımının yapılması ve ancak 10'uncu günden itibaren hergün için yüzde 0,5 lık bir kesinti yapılması esası getirilmektedir.

7 (4.2.1988) (19715 M) (88/12565) (4.2.1988)

Yukarıdaki kararı desteklemek üzere, 1 Mart 1988'den itibaren bir ay içinde ihraç bedelinin yüzde 80'ini getirenlere ihracat vergi iadesinin yüzde 120'sinin, 30-60 gün içinde getiren ihracatçılara yüzde 90'ının, 61-90 gün içinde getiren ihracatçılara yüzde 50'nin ödenmesi hususu düzenlenmektedir. Ayrıca mevduat sertifikalarına uygulanacak faiz oranlarının, denk vadedeki mevduat faizlerine eşit olacağı belirtilmektedir.

8 (4.3.1988) (19744) (88/12576) (4.3.1988)

3182 sayılı Bankalar Kanunu'nda değişiklik yapılarak bankaların özkaynaklarını artırıcı önlemler getirilmektedir.

9 (29.3.1988) (19769) (88/12670) (29.3.1988)

Kararla, özel sektörün kalkınmada öncelikli yörelerdeki yatırımları için yapacağı ithalat, petrol Kanunu çerçevesinde yapılacak ithalat, transit ve reeksporta yönelik ithalattan Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'na kesinti yapılmayacaktır.

10 (1.4.1988) (19772 M) (88/12814) (1.4.1988)

Karar, Akaryakıt Tüketim Vergisi'nin yüzde 26 olmasını ve vergi hasılatının yüzde 32,6 sının Kamu Ortaklığı Fonu'na yüzde 22,5'inin Akaryakıt Tüketim Fonu'na ayrılmasını hükme bağlamaktadır. Akaryakıt Tüketim Fonu'na ayrılan meblağ ise belediyelere, Belediyeler Fonu hesabına, Karayolları Genel Müdürlüğüne, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ve başka kurumlara tahsis edilecektir.

11 (5.4.1988) (19776 M) (88/12813) (15.4.1988)

Karar'a göre, ihracatta uygulanacak vergi iadelerinde hak edilen miktarın Nisan ayı içinde yüzde 90'ı ödenecektir. Müteakip aylarda ise 10'ar puan azalarak 1.1.1989 tarihinden itibaren ihracata vergi iadesi ödemesi yapılmayacaktır.

12 (5.4.1988) (19776 M) (88/12812) (5.4.1988)

İhracatı ve döviz kazandırıcı işlemleri teşvik amacıyla, bu tür faaliyetlerde Banka ve Sigorta Muamele Vergisi, Damga Vergisi muafiyeti getirilmektedir. İhracatı Teşvik Belgesine sahip ihracatçı ve imalatçı-ihracatçıların ihracat bünyesine girecek ithalat malları için gümrük muafiyeti tanınmaktadır. Uluslararası taşımacılık yapan firmalara petrol türevleri taşımada konut fonu muafiyeti getirilmektedir. Dış ticaret sermaye şirketleri en az 50 milyon Dolar ihracat yapmış olmak ve bir yıl içinde ödenmiş sermayelerini 2 milyar TL'ye tamamlamak zorundadırlar.

13 (5.4.1988) (19776 M) (88/12811) (5.4.1988)

Karar'la hangi yatırımların ve döviz kazandırıcı işlemlerinin teşvik edileceği bildirilmektedir.

14 (6.4.1988) (19777) (88/12761) (6.4.1988)

Çaybank A.Ş'nin mevduat kabul etme ve bankacılık işlemleri yapma yetkisi kaldırılmaktadır.

15 (16.4.1988) (19787) (88/12836) (16.4.1988)

İthalat Rejimi Kararı'na bazı ekler konulmaktadır.

16 (27.4.1988) (19797) (88/12894) (5.4.1988)

Karar, 31.3.1988 tarih ve 88/12812 sayılı Karar'da değişiklik yapmaktadır.

17 (14.5.1988) (19814) (88/12928) (14.5.1988)

Bu Karar, esas şartları Banka Genel Kurulu'nca tespit edilmek üzere Merkez Bankası sermayesinin 50 milyar TL'ye kadar artırılabilmesini hükme bağlamaktadır.

18 (15.5.1988) (19815) (88/12926) (15.5.1988)

Garantisiz ticari borçların tasfiyesinde döviz ile ödeme alternatifi seçenlere, dilerlerse yeniden ödeme şekli seçimi imkanı getirilmektedir.

19 (23.5.1988) (19820) (88/12937) (31.3.1988)

Karar'la, bankaların verdikleri krediler için ayıracakları karşılıkların belirlenmesi ve düzenlenmesi yapılmaktadır. Temerrüt, özel takip, kanuni takip ve idari takip durumları açıklandıktan sonra özel takibe ve kanuni takibe alınan kredilere ne kadar karşılık ayrılacağı hususu düzenlenmektedir.

20 (24.5.1988) (19821) (88/12942) (1.1.1988)

Karar'la, 1988 yılı bütçesi personel harcaması dışında kalan ödeneklerden, M. Savunma Bakanlığı sözkonusu olduğunda yüzde 4, bunun dışındakilerden yüzde 8 kesinti yapılarak yedek ödenek tertibine eklenmesi istenmektedir.

21 (27.5.1988) (19824) (88/12947) (1.6.1988)

Geciktirilen kamu alacakları için ilk üç ayda her ay için yüzde 10, ikinci üç ay için her ayda yüzde 8 ve takibeden aylarda yüzde 6 gecikme faizi uygulanacaktır.

22 (29.5.1988) (19826) (88/12938) (29.5.1988)

Çiftçilerin düşük faizli ve ipotek aranmaksızın kredi kullanmaları halinde uygulanacak faiz oranı yüzde 29 olarak belirtilmektedir.

23 (31.5.1988) (19828) (88/12969) (31.5.1988)

Karar'la destekleme alımlarında uygulanacak buğday fiyatları 147-172 TL/kg olarak ilan edilmektedir.

24 (7.6.1988) (19835) (88/12944) (7.6.1988)

Kararname ile Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu'nun gelirleri olarak kredilerin faizlerinin yüzde 6'sı, (prefinansman, mal mukabili ve kabul kredili) ithalatın yüzde 6'sı, T.C. Merkez Bankası'nın disponibilitate ve mevduat munzam karşılıklarının gerçekleştirilmeyen kısmına tahakkuk ettirdiği cezalar ve diğer fonlardan usulüne uygun yapılacak aktarmalar olarak sayılmaktadır.

25 (30.6.1988) (19858) (88/13079) (1.7.1988)

Karar'la, devlet memurlarına derece farkı gözetilmeksizin her ay 70.000 TL sosyal yardım ödenecektir.

26 (2.7.1988) (19860) (88/13059) (2.7.1988)

Gümrük vergisinden muaf eşya getirme hakkına sahip olanlara gümrük hattı dışı satış mağazasından yerli üretim satın alırsa yüzde 10, ithal mal alırsa yüzde 5 prim ödenebilecektir. Gümrük hattı dışı mağaza açılması ilgili bakanlığın iznine tabi olacak ve yurtdışından dönen yolcular 6 ay içinde bu mağazalardan vergileri toplamı 6000 DM'yi geçmeyen malları dövizle satın alabileceklerdir.

27 (8.7.1988) (19866) (88/13094) (8.7.1988)

Memurlar ve işçilere yapılan konut edindirme yardımı adı altında toplanan paraların hangi usul ve esaslarla dağıtılacağı kararlaştırılmaktadır.

28 (15.7.1988) (19873) (KHK/329) (15.7.1988)

Kararname ile Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş., Türkiye Kalkınma Bankası Anonim Şirketi adıyla yeniden örgütlenmiştir. Bankanın yüzde 49'u Hazine'ye ait olacak ve ülkenin sanayileşmesi ve sanayi mülkiyetinin tabana yayılmasını sağlayacaktır.

29 (16.7.1988) (19874) (88/13075) (16.7.1988)

Kararname ile Merkez Bankası'nın Esas Mukavelesinde değişiklikler yapılarak banka sermayesi 25 milyar TL'ye yükseltilmiştir. Başkanlık süresi 3 yıl olacak ve başkan yeniden atanabilecektir.

30 (21.7.1988) (19879) (88/13135) (21.7.1988)

Özel finans kurumları ve yetkili müesseselerin döviz ve efektif işlemlerini Merkez Bankası ile nasıl yürütecekleri ve kurulan döviz ve efektif piyasalarına nasıl katılabilecekleri düzenlenmektedir.

31 (10.8.1988) (19895) (88/13110) (1.7.1988)

Haşhaş kapsülleri destekleme alım fiyatı 350 TL/kg olarak açıklanmaktadır. Karar'la haşhaş ekim alanlarında genişleme sağlanmaktadır.

32 (21.8.1988) (19906) (88/13180) (21.8.1988)

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın yurtdışında arama ve sondaj faaliyetlerinde bulunması ve bu amaçla şirketlere ortak olması kararlaştırılmıştır.

33 (13.9.1988) (19928) (88/13279) (13.9.1988)

İthalat Rejimi Kararı'na ekler yapılarak bazı kağıt türlerine uygulanacak gümrük vergisi ve fon tutarları yeniden düzenlenmektedir.

34 (15.9.1988) (19930) (88/13236) (31.5.1988)

Karar'la, destekleme alımına konu tahıllar için destekleme fiyatları yeniden tespit edilmektedir. Buna göre, buğday fiyatı 154-186 TL/kg, arpa ve yulafın fiyatı 139 TL/kg ve mısırın fiyatı 170 TL/kg olacaktır.

35 (20.9.1988) (19935) (88/13208) (20.9.1988)

Karar, yabancı tütünle imal edilen sigaralardan, ihtiva ettiği yabancı tütünle ilişkili bir biçimde fon alınmasını ve bu fonun yüzde 40'ünün Toplu Konut Fonu'na, kalanının tütüncülüğün geliştirilmesine harcanmasını öngörmektedir.

36 (20.9.1988) (19935) (88/13252) (20.9.1988)

1988 yılına ilişkin şeker pancarı alım fiyatı değiştirilerek kilo başına 42 TL olarak tespit edilmektedir.

37 (5.10.1987) (19950) (88/13341) (5.10.1988)

İthalde Alınacak Damga Resmi Hakkında Kanun'da değişiklik yapılarak, damga vergisi yüzde 10 ve kanunda belirtilen bazı maddelerde yüzde 100 olarak yeniden düzenlenmektedir.

38 (6.10.1988) (19951) (88/13316) (6.10.1988)

Karar'la merkezi Lefkoşe'de bulunan Kıbrıs Kredi Bankası'nın 5 milyar TL karşılığı döviz karşılığı başlangıç sermayesiyle İstanbul'da şube açmasına izin verilmektedir.

39 (7.10.1988) (19952) (88/13253) (7.10.1988)

Sermayesinin yüzde 10'u yabancı olmak üzere 10 milyar TL sermayeli Tekfen Yatırım ve Finansman Bankası Anonim Şirketi'nin kurulmasına izin verilmektedir.

40 (7.10.1988) (19952) (88/13313) (7.10.1988)

Lassa firmasının yüzde 36 hissesinin 60 milyon ABD Doları bedelle Bridgeston Corporation'a satılmasında 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nun uygulanması hakkındadır.

41 (9.10.1988) (19954) (88/13357) (9.10.1988)

Merkezi İstanbul'da olmak üzere 15 milyar TL sermayeli Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu'nun kuruluşu kararlaştırılmaktadır.

42 (11.10.1988) (19956) (88/13356) (11.10.1988)

Karar'la, 24.3.1988'de değiştirilmiş olan Akaryakıt Tüketim Vergisi yeniden düzenlenerek yüzde 31,5'a yükseltilmektedir.

43 (14.10.1988) (19959) (88/13384) (14.10.1988)

Karar'la Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'nun kaynakları olarak ithalatın CIF değerinden yapılacak yüzde 10 kesintiye ilaveten diğer gelir kaynakları sayılmaktadır.

44 (14.10.1988) (19959) (88/13385) (14.10.1988)

İthalat Rejimi Kararı'nın 10. maddesi değiştirilerek yatırılacak ithalat teminatları yüzde 15 olarak tespit edilmektedir. Bu oran 1.4.1989'dan itibaren yüzde 12, 1.5.1989'dan itibaren yüzde 10 ve 1.6.1989'dan itibaren yüzde 7 olarak uygulanacaktır.

45 (15.10.1988) (19960) (88/13383) (1.11.1988)

Bazı mal teslimleri ve hizmetlere uygulanacak katma değer vergisi oranları yeniden düzenlenmektedir. Buna göre katma değer vergisi yüzde 1-15 arasında olacaktır.

46 (27.10.1988) (19972) (88/13254) (27.10.1988)

Sermayesinin yüzde 49'u yabancı olan 10 milyar TL sermayeli Birleşik Yatırım Bankası A.Ş.'nin kurulmasına izin verilmektedir.

47 (28.10.1988) (19973) (88/13326) (28.10.1988)

Bazı tür buğday ve arpa ihracatında ton başına 10 ABD Doları karşılığı TL destekleme primi kesilmesi kararlaştırılmaktadır.

48 (30.10.1988) (1997 M) (88/13388) (1.1.1989)

1989 Yılı Programı

49 (4.11.1988) (19979 M) (88/13431) (4.11.1988)

Bedelsiz ithalat yoluyla yapılacak otomobil ithalatı düzenlenmektedir.

50 (5.11.1988) (19980) (88/13341) (5.11.1988)

Karar'la, Toplu Konut Fonu, Geliştirme ve Destekleme Fonu, Savunma Sanayii Destekleme Fonu kaynakları ve kullanım alanları belirlenmektedir. Benzinin rafineri çıkış

fiyatının yüzde 20'si, diğer petrol ürünleri satış fiyatının yüzde 10'u takip eden ayın 20'nci gününe kadar Toplu Konut Fonu hesabına aktarılacaktır. Geliştirme ve Destekleme Fonu elektrik üretimini destekleyecektir. Bunlara ilaveten her sigara paketi ve içki şişesi başına 20-600 lira arasında değişen kesintiler Savunma Sanayii Fonu'na ayrılacaktır. Gelir ve Kurumlar Vergisi matrahı üzerinden alınacak Savunma Sanayii Fonu payı yüzde 5'e yükseltilmektedir.

51 (5.11.1988) (19980) (88/13456) (5.11.1988)

İthalat Rejimi Kararı'na ekler yapılarak bazı malların ithalinde alınacak gümrük vergisi ve fonlar yeniden düzenlenmektedir.

52 (11.11.1988) (19986) (88/13457) (11.11.1988)

Hangi tür ihracat ve döviz kazandırıcı işlemlerin teşvik edileceği sıralanmakta, vergi istisnaları, gümrük istisnaları, konut fonu muafiyeti, ihracat taahhütlerin kapatılması ve dış ticaret sermaye şirketleri hakkında düzenlemeler yapılmaktadır.

53 (11.11.1988) (19986) (88/13458) (11.11.1988)

Yatırımların ve döviz kazandırıcı işlemlerin nasıl teşvik edileceği düzenlenmektedir.

54 (15.11.1988) (19990) (88/13355) (15.11.1988)

Turizm merkezi ilan edilen yerlerde inşa edilen ticaret merkezi, lokanta, eğlence ve spor merkezlerinin gerçekleşen sabit yatırımın yüzde 7'si tutarında, Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu'ndan yararlandırılması hakkındadır.

55 (17.12.1988) (20022) (88/13561) (30.11.1988)

Karar, tütün destekleme alımlarıyla Tekel'i görevlendirirken alımlarını piyasa rayiçlerine göre yapmasını istemektedir. Böylece tütüncülükte kalitenin artırılması özendirilmektedir.

56 (28.12.1988) (20033) (88/13230) (28.12.1988)

İngiltere'de kurulu Ak International Limited'in artırılan 10 milyon Sterlinlik sermaye payının Akbank'ın döviz pozisyonundan transferine izin verilmektedir.

57 (28.12.1988) (20033) (88/13560) (28.12.1988)

Merkezi Paris'te olan Banque Internationale de Commerce'in sermaye artışından dolayı İktisat Bankası'nın % 60 payına isabet eden 33 milyon FF'nın, ilgili bankaca transfer edilmesine müsaade edilmektedir.

58 (28.12.1988) (20033) (88/13608) (28.12.1988)

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi nisbeti artırılarak 1.1.1989 dan itibaren yüzde 5 olacaktır. Bu oran bankalararası muamelelerde yüzde 1 ve kambiyo muamelelerinde binde 1

olacaktır.

59 (29.12.1988) (20034) (88/13598) (29.12.1988)

İpotek aranmaksızın kullanılan çiftçi kredileri faizi yüzde 34 olarak değiştirilmektedir.

60 (30.12.1988) (20035) (88/13599) (30.12.1988)

488 Sayılı Kanun'a ekler yapılarak maktu ve nispi damga vergileri artırılmaktadır.

61 (30.12.1988) (20035) (88/13600) (30.12.1988)

492 sayılı Kanun'a ekli tarifelerdeki maktu ve nispi harç miktarları günün koşullarına göre artırılmaktadır.

62 (30.12.1988) (20035) (88/13602) (1.1.1989)

Sanayi ürünleri, yaş meyve ve sebze, süs bitkileri, tohumlar ve su ürünleri ihracatının kurumlar vergisi ihracat istisnasından yararlanması için gereken asgari ihracat tutarları düşürülmektedir.

63 (30.12.1988) (20035) (88/13603) (1.1.1989)

Vergi Usul Kanunu'nda değişiklik yapılarak birinci sınıf tacirlerin defter tutma hadleri yüzde 50 artırılmaktadır.

64 (30.12.1988) (20035) (88/13622) (1.1.1989)

Yakacak Yardımı Yönetmeliği kapsamına giren personelin yakacak yardımı derece farkı gözetilmeksizin her ay 91.000 TL'ye yükseltilmektedir.

65 (30.12.1988) (20035) (88/13637) (15.1.1989)

3417 sayılı Kanun'da değişiklik yapılarak çalışanların tasarrufa teşviki amacıyla yapılan tasarruf kesintisi çalışanlar için yüzde 3 olarak tespit edilirken Devlet veya işveren payı da yüzde 4,5'ğe yükseltilmektedir.

66 (30.12.1988) (20035) (88/13640) (30.12.1988)

Finansman Kanunu'nun taşıt alım vergisi vergi oranları ilgili tarifelerde uygulanmak üzere yüzde 25, yüzde 20 ve yüzde 100 oranında artırılmaktadır.

67 (30.12.1988) (20035) (88/13642) (1.1.1989)

Karar'la, özel indirim tutarları, safi kazanç tutarları yeniden düzenlenmektedir.

68 (30.12.1988) (20035) (88/13643) (1.1.1989)

Döviz tevdiat faizleri ve döviz katılma hesapları gelir paylarından yüzde 10 tevkifat yapılacaktır.

69 (30.12.1988) (20035) (88/13644) (1.1.1989)

Gelir Vergisi Kanunu'nda değişiklik yapılarak hangi tür gelirlere ne kadar tevkifat yapılması gerektiği açıklanmaktadır. Örneğin sporcuların transfer ücretlerinden yüzde 10, gemi adamlarının hizmetleri karşılığı aldıkları ücretlerden yüzde 10, telif haklarından yüzde 25, Devlet Tahvili ve Hazine bonusu faizlerinden sıfır faiz, tahvil faizlerinden yüzde 10, döviz hesabı faizlerinden yüzde 10 tevkifat yapılacaktır.

70 (30.12.1988) (20035) (88/13645) (1.1.1989)

I sayılı tarifedeki taşıtlar için ödenen vergiler, yüzde 100, II sayılı tarifedeki taşıtlar için yüzde 50 ve III sayılı tarifedeki taşıtlar için ödenen vergiler yüzde 150 nisbetinde artırılmaktadır.

71 (30.12.1988) (20035) (88/13646) (1.1.1989)

Zamanında ödenmeyen amme alacakları için ilk ay yüzde 10, ikinci, üçüncü ve dördüncü aylar için yüzde 10 ve müteakip aylar için yüzde 7 gecikme faizi uygulanacaktır.

72 (31.12.1988) (20036) (88/13652) (1.1.1989)

Yurtdışı müteahhitlik hizmetleri, ihracat teşvik tedbirlerinden yararlandırılmakta ve bazı vergilerden istisna imkanları yaratılmaktadır.

73 (31.12.1988) (20036) (88/13653) (11.11.1988)

İhracatı ve Döviz Kazandırıcı Faaliyetleri Teşvik Kararı'nda değişiklikler yapılmaktadır.

74 (31.12.1988) (20036) (88/13654) (11.11.1988)

Yatırımların ve Döviz Kazandırıcı Hizmetlerin Teşvikine ait esaslar değiştirilmektedir.

75 (31.12.1988) (20036) (88/13607) (1.1.1989)

Armonize sisteme geçişe esas olan Gümrük Giriş Tarife Cetvelleri yayınlanmaktadır. Kararın ekinde yeni İthalat Rejimi Kararı bulunmaktadır.

GENELGE, TEBLİĞ ve YÖNETMELİKLER

1 (4.1.1988) (TCMB, 1/A-E) (4.1.1988)

1/A Sayılı Banka Genelgesinin zorunlu döviz devirlerine ilişkin kısmı değiştirilerek, ihracat ve görünmeyen işlemlerden elde edilen döviz ve efektiflerin kademeli olarak T.C. Merkez Bankası'na devredilmesi öngörülmektedir. Buna göre, bu devirlere esas oranlar Ocak'ta yüzde 16, Şubatta yüzde 17, Mart'ta yüzde 19, Nisan'da yüzde 22 ve Mayıs'tan itibaren yüzde 25 olarak uygulanacaktır. Devire esas kur, dönemdeki geçerli olan bankalararası döviz alış kurudur, eğer devir gecikmeli ve fiili kur dönem kurundan düşükse fiili kur uygulanır ve gecikme için yüzde 3 oranı faiz uygulanır.

2 (16.1.1988) (19696) (M. ve G.B.) (16.1.1988)

Maliye Bakanlığı, ilgili kanuna istinaden, Savunma Sanayi Destekleme Fonu'nun yüzde 25 ve diğer fonların yüzde 30 oranındaki geçmiş yıl devirlerini ve 1988 yılı gelirlerinin anılan oranlara denk düşen miktarlarının bütçeye gelir kaydedilmesini tebliğ etmektedir.

3 (16.1.1988) (19696) (DPT, İVİT 88/1) (16.1.1988)

86/11237 sayılı İhracatta Vergi İadesi Bir Sayılı listeden kurşun kalem, ayakkabı ve terlikler, suni gübreler, krom konsantresi, emaye ve diğer mutfak eşyaları, elektrik motorları çıkarılırken, suni gübreler dört sayılı listeye dahil edilmektedir.

4 (16.1.1988) (Para ve Kredi K., Sıra No. 88/1) (1.1.1988)

Tebliğle 87/1, 87/20, 87/31 ve 87/33 sayılı tebliğler yürürlükten kaldırılırken, hangi tür mal ihracına Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan ne kadar prim ödeneceği tesbit edilmektedir.

5 (16.1.1988) (Para ve Kredi K., Sıra No. 88/2) (16.1.1988)

Para ve Kredi Kurulu, canlı koyun ihracatından beher koyun başına 5 ABD Doları karşılığı TL alınmasını kararlaştırmıştır.

6 (16.1.1988) (19696) (Para ve Kredi K., Sıra No. 88/3) (4.1.1988)

Yeşil mercimek ihracatında, ihracatçıya ton başına 30 ABD Doları primi ödenirken, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin ihraç edeceği veya ihraç kaydıyla yapacağı satışlarda ton başına 20 ABD doları karşılığı TL Destekleme ve Fiyat İstikrarı Fonu priminden faydalanması kararlaştırılmıştır.

7 (23.1.1988) (Enerji ve T.K.B.) (23.1.1988)

Tebliğ ile, süper benzinin fiyatı 404 TL/lt, gazyağı ve mazotun fiyatı 304 TL/lt ile 12 kg'lık tüpgazın fiyatı 3250 TL olarak tespit edilmektedir.

8 (26.1.1988) (19706) (Para ve Kredi K., Sıra No. 88/5)

Tebliğle, melez mısır tohumluluğuna 300-500 TL/kg, melez ayçiçeği tohumluğuna 1800-2600 TL/kg, melez soya tohumluğuna 300-350 TL/kg destekleme primi ödenmesi kararlaştırılmaktadır.

9 (4.2.1988) (TCMB, Sayı 88/1) (5.2.1988)

Tebliğle, 20.3.1985 tarih ve 85/1 sayılı tebliğin, 16.12.1987 tarih ve 87/3 sayılı tebliğle değişik 3. maddesi yeniden düzenlenerek mevduat munzam karşılığının yüzde 16 olarak uygulanacağı bildirilmektedir.

10 (4.2.1988) (19715 M) (TCMB, Sıra No: 2) (4.2.1988)

Tebliğle, bankalararası mevduata uygulanacak faiz serbest bırakılırken, vadesiz mevduatta azami oranın yüzde 36, tasarruf mevduatında bir ay vadeliye yüzde 40, 3 ay vadeli olanlarda yüzde 45, altı ay vadeliye yüzde 52 ve 1 yıl vadeliye yüzde 65 oranlarını aşmamak üzere serbestçe tespit edilmesi istenmektedir. Resmi mevduat faizi ise yüzde 10'la sınırlanmaktadır.

11 (4.2.1988) (19715 M) (TCMB, Umumi Disponibilite, Sıra No:12) (4.2.1988)

Toplam disponibilite oranı yüzde 27 olarak tespit edilirken, 19 Şubat 1988 tarihli cetvele kadar yüzde 23, 26 Şubat 1988 tarihli cetvelen itibaren yüzde 25 ve 11 Mart 1988 tarihinden itibaren yüzde 27'lik oranın uygulanması istenmektedir.

12 (4.2.1988) (19715) (Para ve Kredi K., Sıra No: 88/6) (4.2.1988)

İhracatta Vergi İadesi Kararı'na koştur bir şekilde, 1 Mart 1988 tarihinden itibaren ihracat dövizlerinin yüzde 80'ini 30 günde getiren ihracatçıların yararlanacakları destekleme primlerinin yüzde 120, 31-60 gün içinde getirenlere yüzde 90, 61-90 gün içinde getirenlere yüzde 50 oranında ödenmesi hususu düzenlenmektedir. 90. günden sonra gelecek ihracat bedellerine, ihracatta vergi iadesinde olduğu gibi herhangi bir prim ödenmeyecektir.

13 (9.2.1988) (19720) (TCMB, Sayı: I/A-F) (4.2.1988)

Genelge, bankalara ihracat ve görünmeyen işlemlerden elde ettikleri döviz ve efektiflerin yüzde 25'ini hesaba geçtiği ayı takip eden ayın ilk 5 işgünü sonuna kadar T.C. Merkez Bankası'na devretmek zorunluluğunu getirmektedir. Devirler Ocak ayında yüzde 16, Şubat ayında yüzde 17, Mart ayında yüzde 19, Nisan ayında yüzde 22 ve Mayıs ayından itibaren yüzde 25 olarak uygulanacaktır. Ayrıca bankaların yurtdışında tutacakları döviz pozisyonlarında Merkez Bankası talimatları doğrultusunda hareket edeceklerdir. Genelge, döviz mevcutlarının döviz taahhütlerine bölünmesiyle bulunan likidite oranında yüzde 20'nin altına düşülmemesini istemektedir. Döviz mevcutları ve döviz alacakları toplamının döviz taahhütlerine bölünmesiyle bulunan kur riski oranının alt sınırı yüzde 90 ve üst sınırı yüzde 110 olarak belirlenmektedir. Ayrıca, döviz tevdiat hesapları bakiyesinin en az yüzde 50'si kadar döviz kredisi verilmesi zorunluluğu ile bankaların bulundurabilecekleri döviz varlığı belirtilmektedir.

14 (9.2.1988) (19720) (TCMB, Sıra No: 2) (9.2.1988)

29.7.1987 tarihli 1 no'lu Mevduat Sertifikaları Tebliği değiştirilerek, mevduat sertifikalarının kupür büyüklüğü ve vadelerine kesin tanımlar getirilmiştir.

15 (18.2.1988) (19729) (SPK, Seri: VI, No: 2) (18.2.1988)

Tebliğle 27.11.1983 tarihli Menkul Kıymetler Yatırım Ortaklıkları Tebliğine ekler getirilerek, asgari sermaye 1 milyar TL ve her ortağın sermayesinin en fazla yüzde 10 olması esası konulmaktadır.

16 (19.2.1988) (19730) (TCMB) (19.2.1988)

T.C. Merkez Bankası reeskont ve avans işlemlerinde uygulanacak faiz oranlarını yüzde 40-75 oranında yeniden tespit etmiştir. Fakat tespit edilen faiz oranları kredilerde uygulanacak oranlarla ilişkilendirilmiş ve belirtilen kredi faiz oranlarını aşan her puan için reeskont faizleri iki puan artırılabacaktır.

17 (19.2.1988) (19730) (TCMB) (19.2.1988)

Merkez Bankası, özel sektör tahvil faizlerinin en üst sınırının, bir yıllık mevduat faizinin 1,20 katsayısı ile çarpılarak bulunacağını bildirmektedir.

18 (1.3.1988) (19741) (Enerji ve Tabii K.B.) (1.3.1988)

Süper benzinin fiyatı 435 TL/lt, normal benzin 410 TL/lt ve 12 kg'lık tüpgazın fiyatı 3500 TL/adet'e yükseltilmiştir.

19 (5.3.1988) (19745) (TCMB) (5.3.1988)

Tebliğ, kanuni karşılıkları zamanında tesis etmeyen bankalara, tesis edilmeyen kısım için Merkez Bankası kısa vadeli reeskont faiz oranının iki katı faiz uygulanacağını tespit etmektedir.

20 (10.3.1988) (19750) (SPK, Seri: III, No: 6) (10.3.1988)

Finansman bonolarının halka ihraç edilmesi için tespit edilen en az sermaye limiti ve küçük kupür büyüklüğü azaltılarak, en az sermaye 1 milyar, halka arz edilecek en küçük kupür büyüklüğü 1 milyon lira yapılmıştır.

21 (24.3.1988) (19764) (TCMB, Sayı: I/A-G) (24.3.1988)

Genelge ile, I/A Genelge'de değişiklik yapılarak kredi mektuplu döviz tevdiat hesabı açılmasının koşulları yeniden düzenlenmektedir.

22 (5.4.1988) (19776) (TCMB, Sıra No: 3) (4.2.1988)

Tebliğle, SSK, T.C. Emekli Sandığı ve Bağ-Kur'un mevduatına tasarruf mevduatına ödenen faiz ödenecektir.

23 (5.4.1988) (19776 M) (DPT, 88/2) (5.6.1988)

Devlet Planlama Teşkilatı, tebliğle ihracatın ve döviz kazandırıcı işlemlerin nasıl ve hangi koşullarla teşvik edileceğini açıklamaktadır.

24 (5.4.1988) (19776 M) (DPT, 88/3) (5.4.1988)

Tebliğ, yatırımların teşviki konusunda, gümrük maliyeti, yatırım indirimi, finansman fonu, vergi ertelemeleri, finansal kiralama konularında açıklık getirmektedir.

25 (5.4.1988) (19776 M) (TCMB, İh. R.K. No: 4) (5.4.1988)

20.11.1986 tarihli ve İhracat Reeskont Kredileri Hakkında Tebliğe yeni bir bölüm eklenerek, özel ihracat reeskont kredisi, krediye esas alınacak ihracat performansı, kredi limiti, kredinin kullanımı ve kredinin faizi hususları düzenlenmektedir.

26 (21.4.1988) (19792) (TCMB) (5.4.1988)

Tebliğ, TCMB'nin 4 no'lu tebliğin özel ihracat reeskont kredisi kullanan firmaların, ihracat reeskont kredisi ile vesaik mukabili krediden ayrıca yararlandırılmaz diyen hükmünü kaldırmaktadır.

27 (27.4.1988) (19797) (DPT, 88/4) (5.4.1988)

Tebliğle ihracatı ve döviz kazandırıcı faaliyetleri teşvik önlemlerinde değişiklik ve ilaveler getirilmektedir.

28 (7.5.1988) (19807) (Para ve Kredi K., Sıra No: 88/1) (7.5.1988)

14.5.1986 tarih ve 86/9 sayılı tebliğde değişiklik yapılarak, Merkez Bankası'nın bankacılık anlaşmaları vasıtasıyla kredili yapılan ihracata gelen akreditiflerin bundan böyle yüzde 58'i akreditif şartlarının yerine getirildiği tarihte, yüzde 40'ı ithalatçı ülkenin yetkili bankasından yapılacak tahsilattan sonra ödeneceği hükmü getirilmektedir. Akreditif tutarının yüzde 2'si Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu Primi olarak ilgili hesaba aktarılır.

29 (23.5.1988) (19820) (HDTM, No: 4) (23.5.1988)

3182 Sayılı Bankalar Kanunu'na İlişkin Tebliğle bankalarca tesisi gereken karşılıklarda kredi değerliliğinin yitirilmesi, temerrüt hali, kanuni takipte faiz, istisnalar düzenlenmektedir.

30 (7.6.1988) (19835) (TCMB, Sıra No: 1) (7.6.1988)

12.5.1988 tarih ve 88/12944 sayılı Kararnameye ilişkin olarak çıkarılan bu tebliğle, Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu'nun kaynakları ve fondan yapılacak prim ödenekleri için gereken koşullar açıklığa kavuşturulmaktadır.

31 (12.6.1988) (19840) (Dış Borç. Str. Gr., Sıra No: 88/1)(12.6.1988)

Tebliğle, dış borçlanma belli esaslara bağlanmakta ve kamu sektörünün dış borçlanmasının belli sınırları aşmaması amaçlanmaktadır.

32 (14.6.1988) (19842) (HDTM, İhracat 88/10) (14.6.1988)

T.C. Merkez Bankası'nın yaptığı Bankacılık Düzenlemesi çerçevesinde yürütülen Irak'a ihracat lisansa bağlanmaktadır.

33 (24.6.1988) (19852) (Para Kredi K., Sıra No: 88/13) (24.6.1988)

Beher kıl keçisi ihracatından 3 dolar karşılığı prim tahsil edilecektir.

34 (24.6.1988) (19852) (TCMB) (24.6.1988)

Tebliğle, Merkez Bankası, 19.2.1988 tarihli tebliğindeki bir maddeyi değiştirerek ihracat kredilerinde yüzde 35 faiz tahakkukunu öngörmektedir. Ancak bu faiz, bankaların, kısa vadeli kredilerde yüzde 56, orta vadeli kredilerde yüzde 62 gibi belirlediği kredi faiz oranlarını uygulamasıyla mümkündür. Kredi faizindeki bir puanlık artışa karşılık reeskont kredisi faiz oranları iki puan arttırılacaktır.

35 (26.6.1988) (19854) (Enerji ve Tabii K.B.) (26.6.1988)

Süper benzinin fiyatı 590 TL/lt, normal benzinin fiyatı 550 TL/lt, gazyağı ve motorinin fiyatı 400 TL/lt olarak yeniden tespit edilmektedir.

36 (27.6.1988) (19855) (Maliye B. ve Sanayi B.) (26.1.1988)

Toz şeker fiyatı 320 TL/kg'den 400 TL/kg'a, küp şekerin fiyatı 420 TL/kg'dan 525 TL/Kg'a yükseltilmektedir.

37 (30.6.1988) (19858) (Devlet Bakanlığı, Seri No: 6) (30.6.1988)

Motorlu taşıtlardan, teknik özellikleri, yaşları ve lüks olma durumlarına göre vergi alınacaktır.

38 (30.6.1988) (19858) (Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Seri No:14) (30.6.1988)

Tebliğle, taşıt alım vergisi düzenlenmektedir.

39 (30.6.1988) (19858) (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bak.) (1.7.1988)

16 yaşından büyük işçilerin asgari ücreti aylık 126.000 TL, günlük 4200 TL olarak tespit edilmiştir.

40 (30.6.1988) (19858) (Çalışma ve Sosyal G.Bak.) (1.7.1988)

Tarım sektöründe çalışan 16 yaşından büyük işçilerin asgari ücretleri günlük 3900 TL ve aylık 117.000 TL olarak tespit edilmiştir.

41 (30.6.1988) (19858) (TCMB, 88/2) (1.7.1988)

Tebliğle, vadesiz mevduat faizlerinin bundan böyle yüzde 36 yerine yüzde 30 olarak uygulanacağı bildirilmektedir. Mevduat munzam karşılık oranı yüzde 16,5 olacaktır.

42 (19.7.1988) (19877) (Para ve Kredi Kurulu, Sıra No: 88/16) (19.7.1988)

88/1 sayılı Tebliğ'de değişiklik yapılarak Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan prim ödenecek mallar artırılmış ve bazı mallarda tanım değişikliklerine gidilmiştir.

43 (19.7.1988) (19877) (Para ve Kredi Kurulu, Sıra No: 88/17) (19.7.1988)

Tebliğle hangi tür fındık ihracatından ne kadar destekleme primi alınacağı yeniden düzenlenmektedir. Tahsil edilecek primler cinslere göre değişmek üzere kilogram başına 40-75 ABD Cent'i karşılığı TL'dir.

44 (20.7.1988) (19878) (Devlet Bakanlığı, Sayı: 88/12) (20.7.1988)

Tebliğle, Türk parası Kıymetini Koruma Hakkında 30 Sayılı Karar'a ilişkin olmak üzere, yurtdışındaki yatırım ortaklıkları ve yatırım fonlarının, döviz bozdurmak suretiyle Türk menkul kıymetlerinden satın alabilmeleri hususu düzenlenmektedir.

45 (29.7.1988) (19883) (HDTM, Sayı:88-30/13) (29.7.1987)

30 Sayılı Karar'a bir paragraf ilave edilerek, yetkili müessese ve özel finans kurumlarının Merkez Bankası bünyesindeki Döviz ve Efektif Piyasalarına katılmaları düzenlenmektedir.

46 (29.7.1988) (19883) (HDTM, Sayı 88-30/14) (29.7.1987)

30 Sayılı Karar'a ilaveler getirilerek yetkili müesseselerin döviz ve efektif alım-satımlarında uyacakları esaslar düzenlenmektedir.

47 (29.7.1988) (19883) (TCMB, Sayı I/A-H) (29.7.1988)

Merkez Bankası, günlük kurların belirlenişi ile buna bankaların katılımını, zorunlu döviz ve efektif devirlerini düzenlerken döviz mevcutları ve döviz taahhütleri gibi bazı tanımlara ekler getirmektedir.

48 (2.8.1988) (19887) (TCMB, Sayı: 88/3) (5.8.1988)

Merkez Bankası, mevduat munzam karşılıklarını yüzde 17 olarak yeniden düzenlemektedir.

49 (4.8.1988) (19889) (Para ve Kredi Kurulu, Sıra No: 88/18) (19.7.1988)

Bazı mal cinslerine ihraç edildiklerinde ödenen destekleme primleri yeniden düzenlenmektedir.

50 (6.8.1988) (19891) (TCMB, Sıra No: 5) (6.8.1988)

Merkez Bankası, bankalararası mevduat faizini serbest bırakırken, vadesiz mevduat faizine yüzde 25 ile üst sınır getirmektedir. Vadesiz ve vadeli resmi mevduat faizi yüzde 10 olarak tespit edilirken, bir ay vadeli tasarruf mevduatına yüzde 35, üç ay vadeli tasarruf mevduatına yüzde 42, altı ay vadeli mevduata yüzde 51 ve bir yıl vadeli mevduata yüzde 64 oranında faiz tavanları getirilmektedir. Kredi faizleri bankalarca serbestçe belirlenirken, bir gün önceden Merkez Bankası ve Hazine'ye bildirme yükümlülüğünde bırakılmaktadırlar.

51 (7.8.1988) (19892) (Para ve Kredi Kurulu, Sıra No: 88/19) (7.8.1988)

Para ve Kredi Kurulu, et ihracatında ton başına 170 ABD Doları karşılığı, patates ve kuru soğan ihracatında ton başına 20 ABD Doları karşılığı destekleme primi ödenmesini kararlaştırmıştır.

52 (10.8.1988) (19895 M) (Para ve Kredi K., Sıra No: 88/20) (10.8.1988)

Kimyevi gübrelerin tedrikinde yapılacak destekleme ödemeleri, gübre cinslerine göre değişmek üzere kilogram başına 80-285 TL olarak tespit edilmektedir.

53 (11.8.1988) (19896) (TCMB, Sayı: I/A-J) (11.8.1988)

Günlük kurların belirlenişi duyurulmaktadır.

54 (17.8.1988) (19902) (Para ve Kredi Kurulu, Sıra No:88/21) (17.8.1988)

Tebliğle, beş kg'lık tenekelerde ihraç edilecek rafine ayçiçek yağının beher tonuna 30 Dolar karşılığı TL destekleme primi ödemesi öngörülmektedir.

55 (2.9.1988) (19917) (Para ve Kredi Kurulu, Sıra No:88/22) (2.9.1988)

Buğday ve arpa ihracatında Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'na 10 ABD Doları/ton ödenirken, buğday unu ve ırmik ihracatında fondan ton başına 40 Dolar karşılığı destekleme primi ödenecektir.

56 (5.9.1988) (19920) (TCMB, Sıra No: 6) (5.9.1988)

6.8.1988 tarihli 5 sıra no'lu Tebliğ'de yüzde 25 olarak tespit edilen vadesiz mevduat faizi, yüzde 10 olarak yeniden düzenlenmektedir.

57 (7.9.1988) (19922) (HDTM, İhracat 88/19) (7.9.1988)

Sirküler, Avrupa Topluluğu'na yapılacak domates salçası, domates püresi ve konservelerinin nasıl ve ne miktar ihraç edileceğini düzenlemektedir.

58 (8.9.1988) (19923) (Para ve Kredi Kurulu, Sıra No: 88/23) (18.4.1988)

Damızlık süt ineği ithalat rakamı 30 binden 100 bine yükseltilmekte ve her damızlık

inek için Geliştirme ve Destekleme Fonu'ndan 150.000 TL destek primi konulmaktadır.

59 (11.9.1988) (19926) (TCMB) (1.10.1988)

Tebliğle mevduat tanımlarına yeni bir yorum ve açıklık getirilmektedir. En önemli değişiklik resmi mevduat tanımındadır.

60 (12.9.1988) (19927) (TCMB, Sayı: 1/A-K) (14.9.1988)

Genelge, banka, yetkili kurum ve özel finans kurumlarının gişe satış kurlarının, döviz için Merkez Bankası günlük kurunun binde 2 ve efektifler için yüzde 1 altında veya üstünde belirlenebileceğini açıklamaktadır.

61 (12.9.1988) (19927) TCMB, Sayı: 88/4) (30.8.1988)

Merkez Bankası, mevduat munzam karşılıklarının yüzde 14 olmasını istemektedir.

62 (12.9.1988) (19927) TCMB, Sayı: 14) (7.10.1988)

Tebliğle, bankaların taahhütlerine karşı bulunduracakları toplam dispo­nibilite oranı yüzde 30 olarak yeniden düzenlenmektedir.

63 (16.9.1988) (19931) (Para ve Kredi Kurulu, Sıra No: 88/25) (16.9.1988)

Tebliğ, Toprak Mahsulleri Ofisi'nce ithal edilen buğday tohumluklarının fiyatını en fazla 300 TL/kg olarak belirlemekte ve gecikmelere yüzde 4 faiz öngörmektedir.

64 (22.9.1988) (19937) (HDTM, Sayı: 88-30/15) (22.9.1988)

Altın ithal ve ihracı düzenlenmektedir. Güdülen amaç ülke içindeki işçiliğin değerlendirilmesidir.

65 (12.10.1988) (19957) (TCMB, Sayı: I/A-L) (21.10.1988)

Merkez Bankası, döviz tevdiat hesapları için, cetvellerin düzenleniş tarihindeki cari kurdan TL karşılığı üzerinden vadesizler için yüzde 25 ve vadeli­ler için yüzde 20 munzam karşılık ayrılmasını istemektedir.

66 (12.10.1988) (19957) (Enerji ve Tabii K.K.) (12.10.1988)

Bakanlık, süper benzinin fiyatını 650 TL/lt, normal benzinin fiyatını 600 TL/lt, 12 kg'lık tüpgazın fiyatını 4500 TL olarak yeniden belirlemektedir.

67 (12.10.1988) (19957) Para ve Kredi K. 88/27) (21.10.1988)

Karde edilmemiş ve taranmamış pamuk ihracatından destekleme fonu kesintisi yapılmaması kararlaştırılmaktadır.

68 (12.10.1988) (19957) (TCMB, Sıra No: 7) (12.10.1988)

Resmi mevduat faizinde azami sınır yüzde 10 olarak tespit edilirken bankaların serbestçe tespit edeceği mevduat ve kredi faizlerini Merkez Bankası'na bildirmesi istenmektedir. Serbestçe tespit edilerek halkın görebileceği yerlere asılan bu faizler 30 Kasım 1988 tarihine kadar uygulanacaktır. Vadesiz döviz tevdiat hesaplarına yüzde 25 ve vadeliye yüzde 20 karşılık ayrılacaktır.

69 (12.10.1988) (19957) (TCMB, Sayı 88/5) (21.10.1988)

Merkez Bankası, vadesiz mevduat için ayrılacak munzam karşılık oranının yüzde 25, vadeli mevduat için ayrılacak munzam karşılık oranının yüzde 14 olmasını tebliğ etmektedir.

70 (14.10.1988) (19959) (TCMB, Sıra No: 8) (14.10.1988)

12.10.1988 tarihli tebliğle Kasım 1988 sonuna kadar belirlenmesi istenen faiz oranlarının bankalarca onbeş gün geçerli olmak üzere belirlenebileceği bildirilmektedir.

71 (14.10.1988) (19959) (TCMB, Sıra No: 2) (7.6.1988)

Tebliğle, Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Hakkında 1 no'lu tebliğ'de değişiklikler yapılmaktadır.

72 (18.10.1988) (18963) (Para Kredi K., Sıra No: 88/28) (18.10.1988)

Buğday unu ve ırmik ihracatında verilen destekleme primleri sıfırlanırken, malt ihracatına ton başına 30 ABD doları karşılığı TL. ödemesi yapılacaktır.

73 (18.10.1988) (19963) (TCMB, Sıra No: 9) (18.10.1988)

Tebliğ, bankaların tespit ve ilan ettikleri faiz oranlarını Merkez Bankası'nın görüşünü alarak iki gün için değiştirebileceklerini bildirmektedir.

74 (22.10.1988) (19967) (Para ve Kredi K., Sıra No: 88/29) (22.10.1988)

Sertifika almış kolza tohumluklarının satış fiyatı 400 TL/kg olarak belirlenmektedir. Oluşacak görev zararları Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanacaktır.

75 (26.10.1988) (19971) (Maliye ve Gümrük B., Seri No: 3) (1.11.1988)

Harcamalara ödenen vergi iadesi yeniden düzenlenerek vergi iadesine tabi harcama listesi daraltılmakta, dayanıklı tüketim maddeleri vergi iadesi dışına bırakılmaktadır. Sadece karayolu yolcu ve yük taşımacılığı vergi iadesine konu olurken, yiyecek ve içecek maddelerinin tek fatura ile yüzbin lirayı aşan kısımları kapsam dışı bırakılmaktadır.

76 (31.10.1988) (19975) (Maliye B. ve Sanayi B.) (1.11.1988)

Tebliğle, toz şekerin fiyatı 500 TL/kg, küp şekerin fiyatı 660 TL/kg'a yükseltilmiştir.

77 (4.11.1988) (19979 M) (HDTM, İthalat: 88/23) (4.11.1988)

Bedelsiz ithalat yoluyla getirilecek yolcu beraberi eşya, otomobil, mesleki alet ve makina ithali, işyeri nakli gibi konular ayrıntılı şekilde düzenlenmektedir.

78 (8.11.1988) (19983) (TCMB) (8.11.1988)

Özel sektör tahvil faiz oranları serbest bırakılmaktadır.

79 (8.11.1988) (19983) (Para ve Kredi K.) (8.11.1988)

Para ve Kredi Kurulu, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan yapılacak destekleme primlerini yayınlamaktadır.

80 (12.11.1988) (19987) (Maliye B. ve Gümrük B.) (12.11.1988)

Geçici ithalatta alınması gereken yüzde 10 Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu priminin alınmaması hakkındadır.

81 (15.11.1988) (19990) (TCMB, Sıra No: 3) (15.11.1988)

Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu'ndan ticaret merkezleri ve eğlence merkezlerine yüzde 7 destekleme primi ödenmesi düzenlenmektedir.

82 (22.11.1988) (19997) (Enerji ve Tabii Kaynaklar B.) (22.11.1988)

Süper benzinin litre fiyatına 50 TL ve 12 kg'lık tüpgaz fiyatına 500 TL ilave edilmektedir.

83 (29.11.1988) (20004) TCMB, No: 5) (29.11.1988)

Merkez Bankası ihracat reeskont kredilerini düzenlemektedir. En fazla kredi tutarı taahhüt edilecek ihracatın yüzde 50'si kadardır.

84 (13.12.1988) (20018) (Maliye ve Gümrük B. Sıra No: 187) (13.12.1988)

1988 yılı için yeniden değerlendirme oranı yüzde 63,2 olarak bildirilmektedir.

85 (28.12.1988) (20033) (TCMB, Sayı: I/A-M) (28.12.1988)

Kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları faiz gelirlerinden öngörülecek vergi ve fon kesintilerinin yapılması hakkındadır.

86 (29.12.1988) (20034) (Para ve Kredi K., Sıra No:88/32) (1.1.1989)

Armonize gümrük sisteminin yürürlüğe girecek olması nedeniyle 8.11.1988 tarihli 30 Sayılı tebliğ yeniden düzenlenerek yayımlanmaktadır.

87 (29.12.1988) (20034) (SPK, Seri III, No: 7) (29.12.1988)

Finansman bonolarının ihracında uyulacak esaslarda değişiklikler yapılmaktadır.

88 (30.12.1988) (20035) (Para ve Kredi K., Sıra No: 88/34) (30.8.1988)

Para ve Kredi Kurulu'nca, sanayi karma yemleri için destekleme ödemeleri düzenlenmektedir.

89 (30.12.1988) (20035) (Para ve Kredi Kurulu, Sıra No: 88/33) (30.12.1988)

Melez mısır tohumluklarına 500 TL/kg, hibrit ayçiçeği tohumluklarına 800 TL/kg, sertifikalı soya tohumluklarına 400 TL/kg olarak destekleme ödemesi yapılacaktır.

90 (31.12.1988) (20036) (HDTM) (1.1.1988)

İthalat Yönetmeliği

91 (31.12.1988) (20036) (TCMB, Sayı: I/A-N) (30.12.1988)

I/A Sayılı Genelge'de değişiklikler yapılmak, akreditif açılmaksızın havale edilebilecek tutar 5.000 Dolardan 10.000 Dolara yükseltilmektedir.

İSTATİSTİK TABLOLARI

Tablo 1	Ekonominin Genel Dengesi(Cari Fiyatlarla)				Milyar TL
	1984	1985	1986	1987	1988
GSMH	18375	27789	39310	58390	102443
Dış açık	513	525	1023	840	-2109
Toplam kaynaklar	18888	28315	40333	59230	100334
Toplam yatırımlar	3549	5770	9626	14823	24198
Sabit sermaye yatırımı	3286	5554	9115	14101	24524
Kamu	1776	3229	5258	7558	11641
Özel	1510	2326	3856	6543	12884
Stok değişmesi	263	216	512	722	-326
Kamu	2	-73	21	233	-1102
Özel	261	289	491	490	776
Toplam tüketim	15339	22544	30706	44407	76136
Kamu harcanabilir geliri	2953	5073	7800	10149	16512
Kamu tüketimi	1648	2368	3501	5323	8774
Kamu tasarrufu	1304	2705	4299	4826	7738
Kamu yatırımı	1777	3155	5279	7790	10539
Tasarruf-yatırım farkı	-473	-451	-980	-2964	-2800
Özel harcanabilir gelir	15422	22716	31510	48242	85931
Özel tüketim	13691	20176	27205	39085	67362
Özel tasarruf	1732	2540	4304	9157	18569
Özel yatırım	1772	2615	4347	7033	13659
Tasarruf-yatırım farkı	-40	-75	-43	2124	4909
Özel tasarruf oranı	0,11	0,11	0,14	0,19	0,22
Toplam yurtiçi tasarruflar	3036	5245	8603	13983	26307
S. sermaye yatırımı/GSMH	0,18	0,20	0,23	0,24	0,24
Yurtiçi tasarruflar/GSMH	0,17	0,19	0,22	0,24	0,26

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

Tablo 2	Ekonominin Genel Dengesi (1988 Sabit Fiyatlarıyla)				Milyar TL
	1984	1985	1986	1987	1988
GSMH	80613	84723	91558	98362	102443
Dış açık	-485	-1088	1612	535	-2109
Toplam kaynaklar	80128	83635	93170	98897	100334
Toplam yatırımlar	19091	21655	24564	25888	24198
Sabit sermaye yatırımı	18006	21033	23427	24673	24524
Kamu	10507	12919	13978	13469	11641
Özel	7499	8113	9449	11203	12884
Stok değişmesi	1085	622	1137	1216	-326
Kamu	7	-211	46	391	-1102
Özel	1078	833	1091	824	776
Toplam tüketim	61037	61980	68606	73009	76136
Kamu harcanabilir geliri	15107	18709	19209	17189	16512
Kamu tüketimi	6698	6980	7741	8438	8774
Kamu tasarrufu	8409	11729	11469	8750	7738
Kamu yatırımı	10514	12709	14025	13861	10539
Tasarruf-yatırım farkı	-2105	-980	-2556	-5111	-2800
Özel harcanabilir gelir	65505	66014	72349	81174	85931
Özel tüketim	54339	54999	60865	64570	67362
Özel tasarruf	11166	11015	11483	16603	18569
Özel yatırım	8577	8946	10539	12027	13659
Tasarruf-yatırım farkı	2590	2068	944	4576	4909
Özel tasarruf oranı	0,17	0,17	0,16	0,21	0,22
S. sermaye yatırımı/GSMH	0,22	0,25	0,26	0,25	0,24
Yurtiçi tasarruflar/GSMH	0,24	0,27	0,25	0,26	0,26

Kaynak :Devlet Planlama Teşkilatı

Tablo 3	Gayrisafi Milli Hasıla (Cari Üretici Fiyatlarla)				Milyar TL
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
Tarım	3466	4891	6733	9745	16065
Sanayi	5533	8753	12789	18754	33211
İnşaat	717	1045	1573	2374	3963
Ticaret	3176	4763	6716	10086	17464
Ulaştırma	1797	2741	3827	5581	9808
Mali kurumlar	551	835	1181	1716	3134
Konut sahipliği	793	1150	1651	2425	4365
Serbest meslek	1012	1526	2176	3199	5551
(-) İzafi banka hizmetleri	275	416	589	856	1563
Devlet hizmetleri	1056	1441	2073	3219	5327
İthalat vergisi	387	823	1158	2056	3086
G.S.Y.H.	18212	27552	39288	58299	100411
Dış alem gelirleri	141	238	22	91	-418
G.S.M.H.	18353	27789	39310	58390	99992

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
(*) : 31 Mart 1989'da açıklanan üçüncü tahmin.

Tablo 4	Gayrisafi Milli Hasıla (1968 Üretici Fiyatlarıyla)				Milyar TL
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
Tarım	51,4	52,8	56,9	58,1	62,0
Sanayi	66,5	70,8	78,7	86,4	88,1
İnşaat	13,6	14,0	15,2	16,2	16,6
Ticaret	34,8	37,0	40,7	44,5	46,1
Ulaştırma	21,4	22,5	24,0	25,7	26,5
Mali kurumlar	7,8	7,8	8,1	8,4	8,8
Konut sahipliği	12,5	12,9	13,3	13,8	14,4
Serbest meslek	12,5	13,1	14,3	15,2	15,8
(-) İzafi banka hizmetleri	4,2	4,3	4,5	4,7	4,9
Devlet hizmetleri	24,1	24,9	25,8	27,0	28,7
İthalat vergisi	4,9	5,9	6,5	9,0	8,3
G.S.Y.H.	245,0	257,5	279,0	299,6	310,4
Dış alem gelirleri	0,6	0,6	0,0	0,1	-0,6
G.S.M.H.	245,6	258,2	279,0	299,7	309,8

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
(*) : 31 Mart 1989'da açıklanan üçüncü tahmin.

	1987			1988(*)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Tarım	685	433	1118	1099	715	1814
Madencilik	299	99	392	390	179	570
İmalat	475	1721	2197	686	3021	3707
Enerji	1839	63	1902	2860	108	2969
Ulaştırma	2472	812	3284	3465	1387	4853
Turizm	134	244	378	255	609	864
Konut	97	2857	2954	253	6292	6545
Eğitim	346	29	375	749	54	803
Sağlık	106	40	147	219	56	275
Diğer hizmetler	1101	241	1343	1659	458	2117
T O P L A M	7557	6543	14100	11640	12883	24524

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(*) Gerçekleşme tahmini

	1987			1988(*)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Tarım	1149	772	1871	1099	715	1814
Madencilik	544	167	557	390	179	570
İmalat	900	2956	3642	686	3021	3707
Enerji	3370	107	2968	2860	108	2969
Ulaştırma	4361	1437	4903	3465	1387	4853
Turizm	232	422	677	255	609	864
Konut	163	4787	5041	253	6292	6545
Eğitim	603	52	801	749	54	803
Sağlık	180	68	288	219	56	275
Diğer hizmetler	1965	431	2090	1659	458	2117
T O P L A M	13469	11203	24672	11640	12883	24524

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(*) Gerçekleşme tahmini

Tablo 7

Seçilmiş Sınai Mamuller Üretimi

	1984	1985	1986	1987	1988
MADENCİLİK					
Taşkömürü(T)	7103	7260	7150		
Linyit(K)	22860	27018	36095	37234	29643
Kromit(K)	217	205	195	189	160
Bakır konsantre(K)	140	136	136	137	168
Kükürt(K) (saf)	37	38	40	39	30
Ham petrol(T)	2087	2110	2390	2629	2565
Kolemanit(K)	426	471	431	469	576
Volfram konsantre(K)(ton)	188	550	690	477	399
Fosfat(K)	96	59	85	74	19
Alümina(K)	75	113	142	95	182
ELEKTRİK ENER.(T) (Gwh)	30614	34219	39694	44353	48002
İMALAT SANAYİİ					
GIDA:					
Şeker(K)	1522	1286	1301	1346	1332
Kuru çay(K)	110	117	118	112	92
Et(K)	53	55	44	47	48
Pastorize süt(K)(mil.lt.)	39	44	49	62	65
TÜTÜN VE İÇKİ:					
Filtreli sigara(K)	54	55	54	53	56
Filtresiz sigara(K)	8	7	7	6	5
Rakı(K)(bin litre)	43000	46214	47600	48515	55685
Votka(K)(bin litre)	3715	4859	5600	4545	6504
Bira(K)(bin litre)	30555	20308	32029	38102	30572
Şarap(K)(bin litre)	5962	9664	10023	13147	10990
DOKUMA VE DERİ:					
Pamuk(saf)(K)	582	-	-		
Pamuk ipliği(K)	54	51	51		
Pamuklu ham dok.(K)(mil.m)	243	213	208		
Yün ipliği(K)	6	5	4		
Yünlü ham dok.(K)(mjl.m.)	7	6	6		
Mak.halısı(K)(bin m ²)	202	203	220		
Ayakkabı(K)(bin çift)	2609	2602	2844		
KAĞIT (K)	488	470	475	532	367
TAŞIT LASTİKLERİ:					
Otomobil las.(T)(bin adet)	2637	3265	3303	3325	3414
Kam.-oto.las.(T)(bin adet)	1954	1677	1853	1881	1940
Trak-gray.las.(T)(bin adet)	722	651	675	732	805
İç lastik.(T)(bin adet)	3619	3763	3697	3908	4327

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(K) Kamu sektörü üretimi

(T) Türkiye toplam üretimi

(*) Üretimleri hakkında bilgi alınamayan mamullerin karşılıarı boş bırakılmıştır.

	Seçilmiş Sınai Mamuller Üretimi				Bin Ton
	1984	1985	1986	1987	1988
KİMYA VE PETRO-KİMYA:					
Boraks dekahidrat(K)	36	20	12	36	23
Borik asit(K)	23	19	17	25	31
Sodyum perborat(K)	17	18	11	22	20
Tuz(K)	1291	1190	1125	1200	1349
P.V.C.(K)	38	41	68	109	130
Polietilen(K)	26	63	150	208	238
Karbon siyahi(K)	21	22	24	33	32
Sentetik kauçuk(K)	29	28	22	32	40
Polistren(K)	15	16	16	15	19
Kaprolaktam(K)	8	14	9	20	19
PETROL ÜRÜNLERİ:					
Benzin(T)	2219	2247	2351	2609	2543
Motorin(T)	5152	5089	5684	6584	6680
Fuel-oil(T)	6344	6312	7232	8151	8840
ÇİMENTO(T)	15738	17581	20034	21980	22675
GÜBRE VE YAN ÜRÜNLER:					
Amonyak(K)	353	264	240	401	345
Sulfirik asit(T)	367	592	601	613	870
Fosforik asit(T)	101	111	141	162	230
Azotlu gübre(T)	3893	3639	3409	4042	4092
Fosfatlı gübre(T)	2881	2348	3997	3649	3886
DEMİR-ÇELİK:					
Kok(K)	2669	2645	3002	3115	3296
Ham demir(K)	2792	3904	3735	4068	4462
Sıvı çelik(T)	3000	3195	5928	6802	7989
DEMİR DIŞI METALLER:					
Blister bakır(K)	32	33	35	19	13
Sıvı alüminyum(K)	38	54	60	43	57
Külçe çinko(K)	19	22	15	20	22
Ferro-krom(K)	48	54	59	53	55
TARIM MAKİNALARI:					
Traktör(T)(adet)	45946	36956	28053	35995	31327
KARAYOLU TAŞITLARI:					
Kamyon(T)(adet)	15987	14351	13213	13386	12766
Kamyonet(T)(adet)	6239	7828	6404	7580	7282
Otomobil(T)(adet)	54779	60360	82032	107185	120796
Otobüs-midibüs(T)(adet)	3806	3555	3321	2569	2005
Minibüs(T)(adet)	7460	7397	7319	8026	6412
DEMİRYOLU TAŞITLARI:					
Dizel lokomotif(K)(adet)	50	25	20	21	20
Yük vagonu(K)(adet)	976	-	550	473	991

Tablo 8		Enerji Dengesi (Milyon Ton Petrol Karşılığı Olarak "MTPK")(1)									
		1984		1985		1986		1987		1988(*)	
		MTPK	%	MTPK	%	MTPK	%	MTPK	%	MTPK	%
TÜKETİM		39	100	40,8	100	43,8	100	49,6	100	51,8	100
Ticari		31	79,5	33	80,9	35,9	82	41,4	83,5	43,9	84,7
Petrol		17,7	45,4	18,1	44,4	19,6	44,8	22,5	45,4	22,4	43,2
Linyit		6,4	16,4	7,9	19,4	8,9	20,3	9,2	18,5	8,2	15,8
Taşkömürü		3,5	8,9	3,8	9,3	4	9,1	4,4	8,9	5,4	10,4
Asfalt		0,1	0,3	0,2	0,5	0,3	0,7	0,3	0,6	0,3	0,6
Hidroelekt.		3	7,7	2,7	6,6	2,6	6	4,2	8,5	6,4	12,4
Elekt.ith.		0,2	0,5	0,2	0,5	0,1	0,2	0,1	0,2	-	-
Doğal gaz		0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,9	0,7	1,4	1,2	2,3
Ticari olmayan		8	20,5	7,8	19,1	7,9	18	8,2	16,5	7,9	15,3
Odun		5,2	13,3	5,2	12,7	5,3	12,1	5,6	11,3	5,3	10,3
Artık		2,8	7,2	2,6	6,4	2,6	5,9	2,6	5,2	2,6	5
ARZ		39	100	40,8	100	43,8	100	49,6	100	51,8	100
İç üretim		22,1	56,7	23,4	57,4	25,1	57,3	27,8	56	28,7	55,4
Petrol		2,2	5,6	2,2	5,4	2,8	6,4	2,9	5,8	2,9	5,6
Linyit		6,5	16,7	8,2	20,1	8,9	20,3	9,8	19,8	8,8	16,9
Taşkömürü		2,2	5,6	2,2	5,4	2,2	5	2,1	4,2	2,3	4,4
Asfalt		0,1	0,3	0,2	0,5	0,3	0,7	0,3	0,6	0,3	0,6
Hidroelekt.		3	7,7	2,7	6,6	2,6	6	4,2	8,5	6,4	12,4
Odun		5,2	13,3	5,2	12,8	5,3	12,1	5,6	11,3	5,3	10,3
Artık		2,8	7,2	2,6	6,4	2,6	5,9	2,6	5,2	2,6	5
Doğal gaz		0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,9	0,3	0,6	0,1	0,2
Diğer iç ür.		2,6	6,6	2,7	6,5	2,4	5,4	2,3	4,6	-	-
Kaçak odun		2,8	7,1	2,6	6,3	2,6	5,8	2,8	5,6	-	-
Net stok d.		-0,2	-0,5	0,1	0,2	-0,2	-0,4	-0,5	-1,0	-	-
İthalat		19	48,7	19,4	47,5	21	47,9	25,5	51,4	28	54
Petrol		17,5	44,9	17,6	43,1	19,1	43,6	22,6	45,6	23,8	45,9
Taşkömürü		1,3	3,3	1,6	3,9	1,8	4,1	2,4	4,8	3,1	6
Elektrik		0,2	0,5	0,2	0,5	0,1	0,2	0,1	0,2	-	-
Petrol ihr.		2,1	5,4	2	4,9	2,3	5,2	2,9	5,8	4,4	8,5
İst. hata		0,1	0,3	-0,1	0,2	0,1	0,2	0,3	0,6	0,7	1,4

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

(1) Elektrik kalori birimi olarak 860 KCal/Kwh alınmıştır.

(*) 1988 yılı geçicidir.

Tablo 9	Seçilmiş Tarım Ürünleri				Bin Ton
	1984	1985	1986	1987	
TAHILLAR					
Buğday	17200	17000	19000	18900	20500
Arpa	6500	6500	7000	6900	7500
Çavdar	360	360	350	380	293
Yulaf	316	314	300	325	276
Mısır	1500	1900	2300	2400	2000
Pirinç	168	162	165	165	158
Diğerleri	158	149	133	102	76
BAKLAGİLLER					
Yemeklik	1152	1269	1739	1949	2114
Yemlik	166	199	192	205	196
MEYVELER					
Yaş üzüm	3300	3300	3000	3300	3350
Yaş incir	330	340	370	355	350
Elma	1900	1900	1865	1680	1954
Şeftali	235	200	275	235	300
Portakal	761	505	750	700	750
Diğer yaş meyvalar	1814	1745	2090	1923	2192
Fındık	300	180	300	280	362
Antep fıstığı	23	35	30	30	15
Diğer kabuklu meyvalar	202	207	220	233	242
ÇEŞİTLİ ÜRÜNLER					
Şeker pancarı	11108	9830	10662	12717	11000
Patates	3200	4100	4000	4300	4350
Soğan (kuru)	1100	1270	1300	1300	1350
YAĞLI TOHURLAR					
Ayçiçeği	710	800	940	1100	1150
Susam	45	45	45	43	45
Yer fıstığı	48	59	50	80	60
Soya	60	125	200	250	150
Zeytin	800	600	1010	600	1100
KEYİF VERİCİ MADDELER					
Tütün	178	170	158	185	212
Yaş çay	569	624	712	672	756
Afyon(kapsül)(ton)	8	3	4	4	11
DOKUMA MADDELERİ					
Tiftik, yapağı ve kıl	61	-	-	-	-
Pamuk(ham)	1568	1400	1306	1408	-
Yaş koza	2	2	2	-	-
DERİLER (bin adet)					
Büyükbaş	3206	2760	3957	2961	-
Küçükbaş	14951	13032	13567	11928	-
HAYVAN SAYISI(bin adet)					
Koyun	40931	-	-	-	-
Kıl keçisi	11127	-	-	-	-
Tiftik keçisi	1973	-	-	-	-
Siğir	12410	-	-	-	-
Manda	544	-	-	-	-
Binek ve seki hayvanı	2065	-	-	-	-
Kümes hayvanı	63760	64361	64246	60991	-
İpek böceği (tohum kutu)	81882	69618	71794	65482	-
HAYVANSAL GIDA MADDELERİ					
Et	364	310	357	294	-
Süt	4379	-	-	-	-
Yumurta (milyon adet)	5659	5838	5449	6127	-
Bal	36	36	40	34	-
Su ürünleri	567	578	583	628	-
ORMAN ÜRÜNLERİ(bin m3)(1)					
Tomruk	4078	3996	3746	3950	-
Yakacak odun	7800	6597	4895	4956	-

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
(*) Tahmin

Tablo 10 Belediyelerce Verilen Ruhsatnamelere Göre Yeni İnşaat

	1984	1985	1986	1987	1988(*)
Değer (Milyon TL)					
Ev	130500	202334	494772	937640	1250326
Apartman	487672	1092025	2727655	4480213	5636800
Ticari yapılar	81734	179853	393891	732897	1034012
Sınai yapılar	36736	48752	113188	241297	361186
Kültürel, sıhhi ve sosyal yapılar	24227	44848	79617	105787	124735
Diğer yapılar	38226	47379	72293	171101	201508
T O P L A M	799095	1615191	3881416	6668935	8608567
Onarım ve değişiklik	1459	4449	2045	5105	-
Alan (Bin m2)					
Ev	5063	5154	7717	10803	8131
Apartman	17084	24640	38285	46732	32704
Ticari yapılar	3082	4135	5728	7794	6065
Sınai yapılar	1358	1165	1660	2561	2077
Kültürel, sıhhi ve sosyal yapılar	834	1011	1161	1101	713
Diğer yapılar	1467	1146	1072	1921	1196
T O P L A M	28888	37251	55624	70912	50886
Onarım ve değişiklik	70	150	43	65	-

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü.
(*) 9 aylık geçici bilgilerdir.

Tablo 11 Belediyelerce Verilen Yapı Kullanma İzin Belgelerine Göre Yeni İlave Veya Kısmen Biten Yapılar

	1984	1985	1986	1987	1988(*)
Değer (Milyon TL)					
Ev	71716	100908	210530	336186	434063
Apartman	290468	443284	1024395	1583555	2196919
Ticari yapılar	52458	87216	184548	304904	429982
Sınai yapılar	17248	20850	54185	117389	157184
Kültürel, sıhhi ve sosyal yapılar	3490	5106	9845	27502	35325
Diğer yapılar	10440	17690	440760	51583	100254
T O P L A M	445820	675054	1524261	2421119	3353727
Alan (Bin m2)					
Ev	2789	2506	3355	3900	2723
Apartman	10079	9951	14707	17127	12790
Ticari yapılar	1920	2024	2737	3313	2535
Sınai yapılar	601	486	766	1208	915
Kültürel, sıhhi ve sosyal yapılar	130	115	140	284	189
Diğer yapılar	363	407	593	553	588
T O P L A M	15882	15489	22297	26385	19740

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü.
(*) 9 aylık geçici bilgilerdir.

Tablo 12 Ulaştırma Hizmetleri

1984 1985 1986 1987 1988

KARAYOLU ULAŞIMI

TAŞIMA FAALİYETLERİ		1984	1985	1986	1987	1988
Taşınan yolcu(milyon kişi)	348	364	409	445	489 (*)	
Taşınan yük(milyon ton)	123	128	167	181	192 (*)	
Yolcu taşıma(mil.kişixkm)	79581	83243	93587	112034	123237 (*)	
Yük taşıma(mil.tonxkm)	39889	41485	54018	58832	62480 (*)	
Taşıt(milyon taşıtxkm)	17539	18346	20849	23016	24443 (*)	

TAŞIT PARKI		1984	1985	1986	1987	1988
Binek otomobil	920120	996335	-	-	-	
Kamyon-Kamyonet	446416	478854	-	-	-	
Otobüs-Minibus	129510	140628	-	-	-	

DEVLET ve İL YOLLARI		1984	1985	1986	1987	1988
Asfalt,beton,parke (km)	39586	40771	42277	45179	45594 (*)	
Stabilize,kırmatas,toprak tesviye ve ham yol (km)	18046	16507	17025	13736	13257 (*)	

DEMİRYOLU ULAŞIMI

TAŞIMA FAALİYETLERİ		1984	1985	1986	1987	1988
Taşınan yolcu(mil.kişi)	131	136	129	130	137	
Taşınan yük(milyon ton)	15	15	14	14	14	
Yolcu taşıma(mil.kişixkm)	6277	6489	6052	6174	6847	
Yük taşıma(mil.tonxkm)	7679	7956	7396	7403	7800	

TAŞIT PARKI		1984	1985	1986	1987	1988
Çeken:						
Buharlı lokomotif	429	429	380	322	242	
DE Anahat lokomotifi	456	526	552	572	561	
DE Manevra lokomotifi	78	78	78	78	87	
Elektrikli lokomotifler	18	18	18	19	22	
Toplam lokomotifler	981	1051	1028	991	912	
Dizelli Dizi	27	25	24	20	20	
Elektrikli dizi	70	78	86	86	86	
Çekilen araçlar:						
Yolcu vagonu	1086	1095	1101	1075	1006	
Yük vagonu	20994	21134	20468	19940	20255	
Diğer vagonlar	4729	4722	4754	4678	4563	

DENİZYOLU ULAŞIMI

TAŞIMA FAALİYETLERİ		1984	1985	1986	1987	1988
Taşınan yolcu(mil.kişi)	121	111	113	121	133	
Taşınan yük(mil.ton)	10	12	-	-	-	
Yolcu taşıma(mil.kişixkm)	1000	923	966	1035	1266	
Yük taşıma(mil.tonxkm)	35095	17738	-	-	-	

TAŞIT PARKI		1984	1985	1986	1987	1988
Yük gemisi(Gross ton)	487144	690784	-	-	-	
Yolcu gemisi(Gross ton)	117098	131325	-	117148	110126	
Tanker(Gross ton)	236692	186267	-	-	-	

HAVAYOLU ULAŞIMI

TAŞIMA FAALİYETLERİ		1984	1985	1986	1987	1988
Taşınan yolcu(bin kişi)	2883	2781	3019	3627	3894	
Taşınan yük(mil.ton)	37002	35224	40172	39551	40047	

TAŞIT PARKI		1984	1985	1986	1987	1988
Uçak sayısı	30	31	31	25	28	

Kaynak: İlgili Kuruluşlar.

(*) Geçici

Tablo 13	Haberleşme Hizmetleri				Bin Adet
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
MEKTUP POSTASI	918496	973422	1086506	1237938	1465761
Yurtiçi	720897	773897	889910	955848	1161173
Yurtdışı	197599	199525	196596	282090	304588
Gelen	68859	70435	54701	127270	116960
Giden	128740	129090	141895	154820	187628
TELGRAF TRAFİĞİ	12347	9562	8358	8108	6814
Yurtiçi	11843	9203	8095	7864	6589
Yurtdışı	504	359	263	244	225
Gelen	302	227	163	150	140
Giden	202	132	100	94	85
TELEFON TRAFİĞİ	5448222	7070868	9057700	12739600	15540812
Şehir içi(kontrollü)(1)	5332441	6957023	8946281	12664509	15479565
Şehirlerarası	115781	113845	111419	75091	61247
Uluslararası(dakika)	38769	65868	76027	92688	118806
TLF. ABN. SAYISI (2)	1941088	2247884	2779980	4082285	5090326
Otomatik santraller	1638445	1949471	2486728	3795728	4792200
El santrallerine bağlı	302643	298413	293252	286557	298126
PTT İŞYERLERİ(2)	16250	20843	28083	38445	39368
Merkezler	949	956	986	1016	1042
Şubeler	2324	2391	2670	2757	2834
Acenteler	12977	17496	24427	34672	35492

Kaynak: PTT Genel Müdürlüğü

(*) Geçici

(1) Şehirlerarası otomatik telefon görüşmeleri dahildir

(2) Adet

Tablo 14	İş İsteyenler ve Açık İşler				Kişi
	1984	1985	1986	1987	1988
Yıl içinde iş isteyenler	683717	512590	580109	482087	400320
Toplam iş isteyenler	1572498	1744196	1994161	2048180	2048729
Yıl içinde bildirilen açık işler	214415	170002	275235	262416	254938
Toplam açık işler	244874	197211	291232	285725	277708
Açık işsizler	863589	966195	1081306	1134884	1162548
Yıl içinde işe yerleştirilenler	178018	157690	258848	253449	251120

Kaynak: İş ve İşçi Bulma Kurumu

Tablo 15	Dış Ülkelere Gönderilen İşçiler				Kişi
	1984	1985	1986	1987	1988
Amerika Birleşik Devletleri	6	-	14	2	10
Avustralya	145	250	391	422	372
Avusturya	2	16	52	74	34
Belçika	3	7	-	2	1
Danimarka	13	25	57	-	80
Federal Almanya	17	23	17	27	85
Fransa	-	4	3	4	6
Hollanda	5	5	12	18	19
İngiltere	4	10	27	22	17
İsviçre	69	110	137	83	96
Irak	2430	1612	2160	1729	3717
Libya	16410	9680	8381	10986	13194
Suudi Arabistan	25985	35067	23771	27109	34645
Diğer ülkeler	726	544	586	329	745
T O P L A M	45815	47353	35608	40807	53021

Kaynak: İş ve İşçi Bulma Kurumu

Tablo 16	Toplu İş Sözleşmeleri				
	1984	1985	1986	1987	1988
TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ	1185	2721	2667	2343	2454
Kamu	391	635	752	460	705
Özel	794	2086	1915	1883	1749
KAPSADIĞI İŞÇİ	340095	919810	707230	923093	629303
Kamu	147163	647582	348626	641244	248177
Özel	192932	272228	358604	281849	381126
KAPSADIĞI İŞYERİ	4258	12702	11769	7623	10576
Kamu	1499	9619	7956	4895	7000
Özel	2759	3083	3813	2728	3576

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Tablo 17	Grevler ve Lokavtlar				
	1984	1985	1986	1987	1988
GREVLER					
Sayı	4	21	21	307	156
İşçi sayısı	561	2410	7926	29734	30057
Kaybolan işgünü	4947	194296	234940	1961940	1992655
LOKAVTLAR					
Sayı	-	3	-	221	112
İşçi sayısı	-	184	-	10384	13729
Kaybolan işgünü	-	13695	-	484572	1085057

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Tablo 18	Fiyat İndeksleri				
	1984	1985	1986	1987	1988
YILLIK ORTALAMA					
TOPTAN EŞYA FİYATLARI					
(1981=100) (1)					
Genel	249	357	462	610	1027
Tarım	257	354	443	574	867
Maden	254	416	441	599	1017
İmalat	243	345	458	611	1087
Enerji	321	635	860	1061	1489
(1968=100) (2)					
Genel	6778	9606	12252	17065	27444
TÜKETİCİ FİYATLARI					
Türkiye Tük.Fiy.					
(1978-1979=100) (1)					
Genel	800	1160	1561	2168	3801
İstanbul Ücretliler					
(1968=100) (2)					
Genel	6945	9972	13559	19545	34495
YIL SONLARI					
TOPTAN EŞYA FİYATLARI					
(1981=100) (1)					
Genel	293	405	504	751	1274
Tarım	301	394	467	655	1074
Maden	303	460	477	668	1402
İmalat	285	394	509	777	1346
Enerji	398	776	877	1378	1751
(1968=100) (2)					
Genel	5518	10758	14008	20783	33098
TÜKETİCİ FİYATLARI					
Türkiye Tük.Fiy.					
(1978-1979=100) (1)					
Genel	947	1366	1785	2767	4648
İstanbul Ücretliler					
(1968=100) (2)					
Genel	7931	11502	15472	24517	43123

Kaynak: (1) Devlet İstatistik Enstitüsü, (2) İstanbul Ticaret Odası

Tablo 19	Altın Fiyatları			TL/Adet, TL/Gram	
	1984	1985	1986	1987	1988
YILLIK ORTALAMA					
Reşat	30307	38769	68390	109702	155150
Cumhuriyet	29736	36888	58816	91678	141158
Külçe	4453	5483	8427	13325	20986
YIL SONLARI					
Reşat	31800	45800	93000	142500	168400
Cumhuriyet	30620	41475	68950	123500	162800
Külçe	4621	6180	9988	18100	24490

Tablo 20		Fiyat İndeksleri (Aylık)											
1988	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Temmuz	Ağus.	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
TOPTAN EŞYA FİYATLARI													
(1981=100) (1)													
Genel	803	852	912	956	976	1001	1023	1055	1094	1160	1222	1274	1027
Tarım	682	720	778	808	822	863	867	892	913	973	1010	1074	867
Maden	742	848	865	862	894	927	1021	1057	1143	1210	1251	1402	1018
İmalat	841	895	959	1013	1036	1054	1082	1113	1160	1232	1309	1346	1087
Enerji	1405	1408	1408	1416	1416	1416	1420	1560	1561	1562	1540	1751	1489
(1968=100) (2)													
Genel	21890	22945	24089	25322	26305	26753	27099	27920	28685	30334	31588	33098	27444
TÜKETİCİ FİYATLARI													
Türkiye Tük.Fiy.													
(1978-1979=100) (1)													
Genel	2933	3090	3324	3487	3569	3646	3747	3875	4062	4365	4666	4848	3801
İstanbul Ücretliler													
(1968=100) (2)													
Genel	25944	27329	29333	32164	33734	34328	35035	35548	36814	39178	41413	43123	34495
Kaynak: (1) Devlet İstatistik Enstitüsü, (2) İstanbul Ticaret Odası													

Tablo 21		Altın Fiyatları (Aylık)										TL/Adet, TL/Gram	
Aylık Ort.	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Temmuz	Ağus.	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Reşat	145500	160000	155750	151250	146400	145000	142750	155250	159000	165000	167500	168400	155150
Cumhuriyet	130000	133750	130125	126500	128000	131600	134500	146000	152125	157750	160750	162800	141158
Külçe	18900	19075	18863	18763	19236	19950	20337	21788	22700	23513	24225	24490	20986

Tablo 22		Tarımsal Ürünlerin Destekleme Kararname Fiyatları				TL/Kg
ÜRÜNLER	1984	1985	1986	1987(13)	1988	
Buğday(1)	46,83	62,48	79,06	96,74	165,4	
Arpa(1)	42,98	51,39	63,03	79,64	135,6	
Çavdar(1)	43,58	49,86	62,1	78,19	133,5	
Mısır(1)	-	-	70,55	86,13	169	
Pamuk(2)	160	232	285	345	-	
Tütün(3)	377,94	537,54	772,96	1443,3	2904,1	
Çay	101	-	-	-	-	
Şeker pancarı(4)	8,96	13,96	17,11	22,73	46,6	
Ayçiçeği	95	135	168	202	-	
Fındık	240	675	700	-	-	
Yer fıstığı(çerezlik)	-	-	-	-	-	
Çekirdeksiz kuru üzüm(8)	210	290	400	-	-	
Kuru incir	135	180	250	-	-	
Zeytinyağı	-	-	750	-	-	
Tiftik(9)	1800	-	-	4250	5400	
Merinos yapağısı(10)	450	-	-	-	-	
Antep fıstığı(11)	-	670	-	2220	-	
Soya fasulyesi	95	132	162	192	-	
Haşhaş kapsülü(1)	49,91	70,69	104,09	-	350,1	
Kırmızı mercimek	-	-	-	-	-	
Nohut leblebilik	-	-	-	-	-	

Kaynak:Resmî Gazete,

- (1) TMO ortalama alım fiyatı 1988 tahmini
(2) Ege ve Antalya st. 1 beyaz kütlü pamuk
(3) Tekel Genel Müdürlüğü ortalama alım fiyatı 1988 tahmini
(4) T.Şeker Fab. AŞ. ortalama alım fiyatı 1988 tahmini
(5) % 50 randımanlı tombul kabuklu fındık fiyatıdır.
(6) Çerezlik cinsi yer fıstığı fiyatıdır.
(7) 100 gr.rüfuzlu 53-56 adetli 6/a işmal fiyatıdır.
(8) 9 numara naturel çekirdeksiz kuru üzüm fiyatıdır.
(9) Birinci kalite oğlak cinsi tiftiğin fiyatıdır.
(10) % 56 randımanlı 64-70 S. kaliteli merinos yapağısı fiyatıdır.
(11) %100 içli ve analizli kuru kırmızı kabuklu antepfıstığı fiyatıdır.
(13) 1987/1988 kampanya döneminde "kademeli destekleme fiyatı" uygulamasına son verilmiştir

Tablo 23	Konsolide Bütçe				Milyar TL
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
GELİRLER	2806	4608	7154	10445	17831
Dolaysız vergiler	1382	1796	3106	4492	7071
Dolaylı vergiler	990	2033	2866	4559	7197
Vergi dışı gelirler	314	483	585	829	2703
Katma bütçe	63	197	524	550	819
Bağışlar	57	99	73	15	41
HARCAMALAR	3785	5395	8560	13043	21271
Personel harcamaları	895	1277	1840	2996	5021
Diğer cari harcamalar	595	810	1211	1541	2391
Faiz ödemeleri	441	674	1331	2266	4947
Dış borç faiz ödemeleri	264	427	682	1006	1788
İç borç faiz ödemeleri	177	247	649	1260	3159
Yatırımlar	739	1121	2020	2642	3541
KİT lere transferler	239	181	138	446	1025
Diğer transferler	876	1332	2020	3152	4346
BÜTÇE DENGESİ	-979	-787	-1406	-2598	-3440
BÜTÇE EMANETLERİ	73	62	227	911	26
AVANSLAR	-120	-178	-423	-878	-110
NAKİT DENGESİ	-1026	-903	-1602	-2565	-3524
FİNANSMAN	1026	903	1602	2565	3524
NET DIŞ BORÇLANMA	333	-227	-6	-266	27
Borç alımları	569	193	688	825	2046
Devirli kredi	-	-	70	106	152
Borç ödemeleri	-236	-420	-764	-1197	-2171
NET İÇ BORÇLANMA	137	498	476	896	2433
Borç alımları	195	670	1269	2045	3816
Borç ödemeleri	-59	-172	-793	-1149	-1383
KISA VADELİ BORÇLANMA	474	498	925	1268	1064
Merkez Bankası, net	190	266	257	355	675
Hazine bonoları, net	284	232	668	913	389
Gelen	495	1218	1784	3955	5115
Ödenen	-211	-986	-1116	-3042	-4726
Diğer (Net hata dahil)	82	134	207	667	0

Kaynak: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı
(*) Tahmin

Tablo 24	Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Faaliyet Sonuçları					Milyar TL
	1984	1985	1986	1987	1988(*)	
TOPLAM HARCAMALAR	5845	8486	11404	16342	25745	
Ücret ve maaşlar	719	973	1283	2031	2930	
Mal ve hizmetler	4845	7105	9296	12940	21077	
Diğerleri	281	408	825	1371	1738	
VERGİ ÖNCESİ KAR(ZARAR)	465	833	795	1035	869	
BÜTÇE TRANSFERLERİ	239	181	138	446	1019	
FİYAT İSTİKRAR FONUNDAN TRANSFERLER	173	248	159	27	35	
KISA VADELİ BORÇLANMA	546	277	796	627	1920	
NET DİĞER KAYNAKLAR	123	93	181	636	956	
TOPLAM KAYNAKLAR	1546	1632	2069	2771	4799	
TOPLAM YATIRIM	1716	2129	2979	4592	6379	
NET BORÇ İHTİYACI	-170	-497	-910	-1821	-1580	
FİNANSMAN :	170	497	910	1821	1580	
Merkez Bankası	-56	80	6	576	148	
Diğer iç borçlanma	49	18	56	144	-72	
Net dış borçlanma	177	399	848	1101	1504	
Diğer	-	-	-	-	-	

Kaynak : Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı.

(*) Tahmin

Tablo 25	Fonların Kaynak ve Ödemeleri, Cari Fiyatlarla(1)				Milyon TL
	1984	1985	1986	1987	
KAYNAKLAR					
Vergi gelirleri	74985	363213	1065446	1669023	3544712
Vergi dışı normal gelirler	42	96878	887357	331492	698674
Faktör gelirleri	-	80682	190269	344489	1123905
Cari transferler	-	-	29370	300745	282
Sermaye transferleri	101	48003	160494	205700	224440
Dış borç kullanımı	-	-	6565	619930	311104
İç borç-alacak ilişkisi	10000	141278	264731	436289	795978
Diğer kaynaklar	-	-	-	-	99649
Kasa-banka değişmesi	-	29275	17301	96217	118417
TOPLAM	85129	759331	2621536	4003887	6917161
ÖDEMELER					
Cari giderler	31	48244	3703	10435	125258
Faktör giderleri	-	8356	21788	67827	2385
Vergi giderleri	-	65366	79242	150000	268476
Cari transferler	-	37337	634559	1477259	3124552
Sabit sermaye yatırımları	3417	167600	400761	462354	1354276
Sermaye transferleri	348	122566	360234	377219	517388
İç borç-alacak ilişkisi	51744	241122	770463	988293	837162
Dış borç ödemesi	-	-	-	-	-
Diğer ödemeler	-	-	-	-	226105
Kasa-banka değişmesi	29587	68737	350785	470497	461559
TOPLAM	85129	759331	2621536	4003887	6917161

(*) Gerçekleşme tahmini, (özelleştirme kapsamına alınan PETKİM ile Sümerbank harcamaları dahildir.)

Konsolide Bütçe Ödenekleri, Harcamaları ve Gelirleri
(Mali Yıl)

Tablo 26					Milyar TL
	1984	1985	1986	1987	1988
ÖDENEKLER					
Başlangıç	3232	4999	7254	11051	20882
Yıl sonu	4434	6125	9083	13481	23068
Cari hizmet ödenekleri					
Başlangıç ödeneği	1497	2165	3048	4199	7035
Yıl sonu ödeneği	1771	2549	3682	5044	7610
Yatırım ödenekleri					
Başlangıç ödeneği	743	1005	1303	1854	3471
Yıl sonu ödeneği	873	1309	1943	2575	4204
Transfer ödenekleri					
Başlangıç ödeneği	992	1829	2903	4998	10376
Yıl sonu ödeneği	1790	2267	3458	5862	11254
HARCAMALAR	3785	5395	8560	13043	21271
Cari harcamalar	1490	2087	3051	4537	7412
Yatırım harcamaları	739	1121	2020	2642	3541
Transfer harcamaları	1556	2187	3489	5864	10318
GELİRLER	2806	4608	7154	10445	17831
Vergiler	2372	3829	5972	9051	14268
Vergi dışı gelirler	371	582	658	844	2744
Katma bütçe gelirleri	63	197	524	550	819

Kaynak: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı
1983-1987 rakamları Kesin Hesap Kanunundan alınmıştır
1988 yılı geçicidir.

Tablo 27	Kamu Borçları (İç Borçlar)				Milyar TL
	1984	1985	1986	1987	1988
GENEL BÜTÇE	4111	6183	9468	15816	18868
İstikrazlar	531	1032	1511	2407	4880
Konsolide borçlar	3240	4661	7134	11486	11446
Bonolar	340	490	823	1923	2542
HAZİNE KEFALETLERİ(1)	112	267	403	673	1156
Bonolar	42	142	280	550	1046
Tahviller	70	125	123	123	110

Kaynak: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı
(1) Hazine'ce kamu kurumlarının kısa vadeli borçları karşılığı verdikleri bonolar ile ihraç ettikleri tahvillere verilen kefaletler

Tablo 28

Kamu Girişimleri

GİRİŞİM	FAALİYET ALANI	Sermaye Yatırımı (Milyon TL)			
		1985	1986	1987	1988(*)
MAKİNA VE KİM.END.KUR.	Makina ve kimya	22294	22821	26445	12548
SÜMERBANK					
Sümerbank Gn.Md.	Tekstil ve bankacılık	27209	11205	8178	
Yapağı Tiftik	Yün ve tiftik	35	26	-	
SEKA	Kağıt ve selüloz	4524	4330	5941	16310
T.ÇİMENTO SAN.T.A.Ş.	Çimento	11239	33971	56051	48687
T.DEMİR ÇELİK İŞL.					
T.Demir Çelik İşl.Gn.Md.	Demir ve çelik	93429	123847	38632	48572
Gerkonsan	Çelik konstrüksiyon	812	585	654	520
AĞIR SAN.VE OTOMOTİV K.					
Ağır San.ve Oto.K.Gn.Md.	Sanayi malı ve otomotiv	-	-	-	-
Taksan	Takım tezgahları	6155	4551	2957	4520
Tümosan	Motorlu araçlar	15030	14290	2830	8100
Testaş	Elektronik	2278	3973	1500	3025
Asil Çelik	Üstün kaliteli çelik	75	648	2007	3435
Akmosan	Makina sanayii	-	-	-	-
ORUS	Orman ürünleri	1960	1518	2686	4800
ETİBANK					
Etibank Gn.Md.	Madencilik ve bankacılık	51219	72200	59290	87495
K.Bakır İşletmeleri	Bakır	11343	20193	28364	39989
Çinkur	Çinko ve kurşun	333	229	252	1150
T.TAŞKÖMÜRÜ KURUMU	Kömür	5722	9194	17771	25861
T.KÖMÜR İŞLETMELERİ	Linyit	180371	239080	69010	36000
T.ELEKTRİK KURUMU					
T.Elektrik K.Gn.Md.	Elektrik	653019	839840	1170500	2007194
Temsan	Elektromekanik	738	902	537	745
T.P.A.O.					
T.P.A.O.Gn.Md.	Petrol arama ve üretimi	60345	88892	118555	154116
Tüpraş	Rafineri	52598	74997	37760	56449
Botaş	Boru hattı	36461	207931	309993	236474
Ditaş	Deniz taşımacılığı	63	29	87	135
Petrol Ofisi A.Ş.	Petrol dağıtımı	2476	3236	4090	10600
PETKİM					
Petkim Gn.Md.	Petrokimya	97980	200982	104	
Alpet		-	-	7375	
Yarpet		-	-	3541	
Petlas	Lastik sanayii	30000	64193	74098	
GÜBRE SANAYİ A.Ş.					
Gübre San.A.Ş.Gn.Md.	Gübre	27137	45095	57358	84711
İgşaş	Gübre	2789	683	2769	14933
T.ŞEKER.FAB.A.Ş.	Şeker	21440	22798	45979	60565
ET VE BALIK KURUNU	Et ve balık	1146	1524	1272	4300
TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ	Toprak ürünleri	6219	6369	62091	155841
T.SÜT ENDÜSTRİSİ KURUMU	Süt	3205	5914	3132	3450
ÇAYKUR	Çay	3574	4691	4446	3500
TEKEL	Sigara ve içki	7037	6444	13126	28700
TARIM İŞLETMELERİ	Tarım	1071	3036	3476	21025
YEM SANAYİ T.A.Ş.	Yem	486	773	1319	1900
T.Z.D.K.	Tarımsal malzeme ve gübre	2007	3473	3624	6560
D.M.O.	Malzeme	1833	3948	4523	5200
T.C.D.D.					
TCDD Genel Müdürlüğü	Demiryolları	115624	102890	161398	279994
Tüdemsaş		-	-	1229	4500
Tüvasaş		-	-	1838	2675
Tülomsaş		-	-	6290	3000
P.T.T.	Posta, Telefon, Telgraf	238092	383632	749970	881175
DEVLET HAVA MEY.İŞL.	Hava Meydanları	4407	11332	17163	43000
T.H.Y.	Hava yolları	132169	97204	46709	277805
USAŞ	Uçak servisi	1179	679	773	4610
T.GEMİ SAN.A.Ş.	Gemi yapım ve bakımı	7803	8465	5701	18770
T.DENİZ İŞLETMELERİ					
T.Deniz İşl.Gn.Md.	Denizcilik	27770	35848	59091	49382
D.B.Deniz Nakliyat	Yük taşımacılığı	10825	8802	7079	23400
T.C. TURİZM BANKASI A.Ş.		-	5076	6170	9074
GENEL TOPLAM		1983521	2871741	3315936	4794795

Kaynak: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı.

(*) Gerçekleşme Tahmini

NOT: 1-Sümerbank ve Petkim 1987 yılından sonra yatırım ve finansman programı kapsamında çıkarılmıştır.

2-1987 ve 1988 Yatırım rakamları kur farklarını kapsamaktadır.

Hakkında Özet Bilgiler

Çalışan Sayısı				İhracat (Bin ABD Doları)				Kar / Zarar (Milyon TL)			
1985	1986	1987	1988(*)	1985	1986	1987	1988(*)	1985	1986	1987	1988(*)
17798	17587	17095	16964	1921	379	4910	10000	11115	13558	24884	14600
41982	39925	38851	-	24376	43034	-	-	7096	17042	13713	-
377	311	300	-	26	0	-	-	20	-243	-197	-
12463	12038	11772	11815	23852	27596	34024	19000	-13883	33438	11973	26143
12136	11886	10072	10551	8496	7977	11597	12805	6997	35861	23261	55647
28595	28342	27912	30537	56598	79005	88310	111138	451	11157	15611	89819
181	287	335	351	-	-	-	-	26	64	-787	14
4	.26	29	40	-	-	-	-	-24	-78	571	-311
692	850	1159	1300	178	-	3421	3835	-58	-28	-2457	-470
544	550	660	739	-	-	-	-	-728	-2202	3945	6596
536	550	543	525	-	-	-	-	611	-150	-1828	-109
925	925	949	949	3643	7959	12436	10700	-2968	-2291	106	-6871
16	19	-	-	-	-	-	-100	203	-	-	-
4639	4705	4963	5250	-	-	39	-	8118	22850	35857	49771
24040	23442	23455	25377	194570	178445	226166	247261	105126	142805	200120	321284
3277	3175	3239	3240	-	-	-	18049	-4166	-13210	-20481	-15452
997	861	720	700	1061	127	38	353	-3898	-3627	-1918	6263
36318	46133	47218	50921	-	-	-	-	10128	-45612	-77226	-112319
31318	32637	32978	34482	-	-	-	-	12133	-13624	5327	-129678
62387	66683	65814	64802	-	-	-	-	277965	24174	-31000	250882
403	492	494	567	-	-	-	-	-408	-1996	-3410	-2859
5014	5138	5113	5821	-	-	-	-	169673	241672	365461	276042
6737	4825	4981	5487	369254	178655	310197	309291	58581	20992	3873	43767
83	1233	1272	1403	157437	157523	196036	255436	75269	107301	102314	51931
4241	65	100	113	709	7284	3784	1725	1309	1612	6943	5869
1028	7322	7462	8774	18308	56	17236	41030	35416	40491	46931	75105
7365	7490	155	-	1781	25579	-	-	3170	10897	2399	-
-	-	3617	-	-	-	-	-	-	-	1774	-
-	-	3443	-	-	-	-	-	-	-	45039	-
188	239	234	0	1507	-	-	-	-125	-73	-26	-
6043	6085	5775	5632	17397	21360	40989	33782	1514	3524	-9574	-10433
740	732	701	685	-	-	-	-	-5922	-5958	17851	25425
31019	30335	29644	32180	76743	2043	26683	27840	31570	18548	-12211	48414
6723	6363	6650	6613	5320	1604	2445	17144	5454	9375	-9104	8732
7640	7823	7043	7524	65458	1708	34727	251908	24267	5202	-90059	-46873
2309	2252	2253	2585	-	-	-	-	982	466	881	3925
37120	34895	17282	30852	1607	1101	-	9044	27413	22320	11284	8000
57325	57661	52384	57244	101546	36781	115893	85326	112080	192369	197106	243995
12717	11654	14968	14968	-	-	51	-	4209	3581	9207	8015
1464	1605	1589	1691	-	-	-	-	1084	1896	3166	7979
7493	7339	7234	7322	2	-	383	3200	29044	26950	5520	29914
1805	1748	1655	1799	-	-	-	-	8065	9879	13917	20400
65177	55945	54391	55420	-	-	-	-	10987	-30566	-20278	-51372
-	-	2531	2794	-	-	-	-	-	-	62	420
-	-	3238	3691	-	-	-	-	-	-	456	511
-	-	3664	3575	-	-	-	805	-	-	-142	2309
79855	89394	100540	111744	48685	96533	98627	106426	163400	176110	183138	351918
3567	3561	3883	4076	27102	36446	38867	39265	19415	35524	63334	66619
7243	7568	6830	6934	287994	300916	369720	375689	25086	4438	-11323	5217
1606	1878	1355	1525	20000	4276	-	-	5326	8060	8590	13474
5320	5324	5180	5964	600	960	1067	2210	1862	1572	809	-10994
10546	10899	10564	10584	76603	62564	80457	73500	47780	53394	67285	84108
3170	3386	3363	3774	82	42007	92263	111950	4018	5810	8562	19500
-	2999	3179	3134	0	0	-	-	-	7144	7475	14188
653166	667182	660831	663018	1591349	1323425	1810366	2178712	1274480	1123745	1208834	1334148

Tablo 29	Parasal Yetki Kurumları					Milyon TL
	Yıllar	1984	1985	1986	1987	
KULLANIM						
DIŞ VARLIKLAR	1648213	2220194	3514899	5447871	4423937	11456300
Altın	365234	615542	964370	1612679	1229595	2779500
Döviz	1282979	1604652	2550529	3835192	3194342	8676800
KAMU İDARELERİ	3887448	5853353	8703710	13751384	12136997	21906100
Kredi	528350	794545	1051546	1406601	1295477	1758300
Ufak para	3028	7186	13231	27323	26354	31200
Tahvil	60	60	60	130	48763	49200
İtfaya tabi hesaplar	3235273	4436402	6716944	10937620	6716940	10937600
Diğer	120737	615160	921929	1379710	4049463	9129800
KAMU GİRİŞİMLERİ	40974	122400	213309	763329	641359	836400
Kredi	36883	122386	213291	763300	641359	836400
Diğer	4091	14	18	29	0	0
MEVDUAT BANKALARI	306791	369349	511863	1126336	1005430	1382900
Kredi	278255	332986	479167	1123726	1002815	1376600
Konvertibl TL (ödenen)	5797	2154	153	47	92	-
Konvertibl TL (blo.kur f.)	3048	2492	120	101	101	-
Diğer	19691	31717	32423	2462	2422	6300
DIĞER MALİ KUR.	36455	49723	84030	145127	130248	388000
Kredi	36455	49723	84030	145127	130248	388000
Diğer	0	0	0	0	0	0
TAŞINIR ve TAŞINMAZ D.	10374	14494	18803	39199	33863	44700
DAĞITILMAYAN	27191	140815	195495	1570676	1885245	2563700
	5957446	8770328	13242109	22843922	20257079	38578100
KAYNAK						
DOLAŞIMA ÇIKAN PARA	975349	1400394	2033848	3044105	3064971	4423900
Banknot	972609	1393546	2021085	3018263	3040770	4393500
Ufak para	2740	6848	12763	25842	24201	30400
DIŞ YÜKÜMLÜLÜKLER	3308885	5483964	8931480	15729842	13952292	26703500
Döviz	1619304	2938810	5474854	1482340	10122389	21197600
Akreditif provizyonları	221405	251409	381798	105294	107930	178100
Konver.TL ve dış kredi.	1468176	2293745	3074828	4142208	3721973	5327800
KAMU İDARELERİ	46834	149933	131010	196781	486224	742100
Mevduat (serbest)	37320	119643	100776	124130	197240	342900
Mevduat (bloke)	0	0	0	0	0	0
Diğer	9514	30290	30234	72651	288984	399200
KAMU GİRİŞİMLERİ	31589	19477	15294	6364	28130	6600
Mevduat	31589	19477	15294	6364	28130	6600
Diğer	0	0	0	0	0	0
MEVDUAT BANKALARI	1149584	1517592	1739715	2472802	2130344	4515200
Serbest mevduat	61729	107005	109083	438491	351758	496100
Zorunlu karşılıklar	997534	1338420	1477483	1597936	1549983	3413600
İthalat bedelleri	83989	59222	139107	203158	195085	280400
Bankalar tasfiye fonu	2661	10191	11539	42178	32741	86000
Diğer	3671	2754	2503	191039	777	239100
DIĞER MALİ KUR.	4250	192	6996	1867	4906	6900
Mevduat	4250	192	6996	1867	4906	6900
Diğer	0	0	0	0	0	0
DIĞER KESİMLER	145282	40847	45342	41166	39381	204300
Mevduat	143689	35466	39134	36036	34090	195900
Diğer	1593	5381	6208	5130	5291	8400
SERMAYE HESAPLARI	26084	32336	54010	83501	46121	67100
DAĞITILMAYAN	269589	125593	284414	1267494	504710	1908500

(k):Kasım

Tablo 30	Merkez Bankası Kredileri					Milyon TL
	1984	1985	1986	1987	1987(k)	1988(k)
HAZİNEYE KISA VADELİ AVANS*	528350	794545	1051546	1406601	1295477	1758300
DESTEKLEME (1)	45201	123245	213291	763300	641359	836400
Tekel*	-	-	-	-	-	-
Toprak Mahsulleri Ofisi*	36883	122386	213291	763300	641359	836400
Çay Kurumu*	-	-	-	-	-	-
Et ve Balık Kurumu*	-	-	-	-	-	-
Süt Endüstrisi Kurumu	-	-	-	-	-	-
Tarım Satış Kooperatifleri	8318	859	-	-	-	-
TARIM	32409	46118	60325	507104	399921	613600
Tarımsal finansman	-	-	-	-	-	-
Tarım Kredi Koop.	27364	41202	54966	134737	124244	135200
Tarım senetleri	5045	4916	5300	372279	275677	478400
Üreticiyi güçlendirme	-	-	-	-	-	-
Orta vadeli	-	-	59	88	-	-
SANAYİ	192616	257160	412902	617451	575723	796600
Elektrik Kurumu*(2)	-	-	-	-	-	-
Kömür İşletmeleri*(2)	-	-	-	-	-	-
Demir Çel. İşletmeleri(2)	-	-	-	-	-	-
Zirai Donatım Kurumu	-	-	-	-	-	-
Etibank*	-	-	-	-	-	-
Petrol Ofisi*	-	-	-	-	-	-
Seka*	-	-	-	-	-	-
Azot Sanayii*	-	-	-	-	-	-
Çimento Sanayii*	-	-	-	-	-	-
Şeker Fabrikaları*	-	-	-	-	-	-
Sümerbank*	-	-	-	-	-	-
Sümerbank	-	-	-	-	-	-
Sanayici senetleri	17649	15289	38697	100757	92081	188100
Orta vadeli	174925	241833	374170	516662	483607	608500
Devlet Yatırım Bankası	42	38	35	32	35	-
ESNAF VE SANATKAR	24671	27117	28400	21764	38566	57600
İHRACAT	33613	6999	3927	54609	50803	252900
Belgesiz ihracat	1180	-	1035	52786	47732	79200
Kesin satış finansmanı	-	-	-	-	-	-
İhracat hazırlık	-	-	-	-	-	-
Tütün finansmanı	276	13	-	-	-	-
Vesikalı senetler	-	-	1621	393	471	2400
İhracatı teşvik fonu	-	-	-	-	-	-
Belgeli ihracat	32157	6986	1271	-	1271	-
Yurtdışı müt. hizmetleri	-	-	-	1430	1329	-
Özel ihracaat reeskont	-	-	-	-	-	171300
TİCARET	17593	24368	31451	37950	38075	18900
Ticari senetler	11502	17442	25693	28164	26430	17400
Tahvil üzerine avans	6091	6926	5758	8508	10167	1500
Diğer	-	-	-	1278	1478	-
DİĞER	5490	20088	26192	29975	29975	25000
Men.Kıy.Tan.Fonu Avans.	4300	55	-	-	-	-
Tas.Koruma Fonu Avans.	1190	20033	26192	29975	29975	25000
	879943	1299640	1828034	3438754	3069899	4359300

* İşaretiler banka aracılığı olmadan kullanılan dolaysız krediler.

(1) Önemi nedeniyle destekleme kredileri ayrıca gösterilmiştir.

(2) Ödeme planına bağlanan krediler dahildir.

(k) Kasım

Tablo 31	Merkez Bankasındaki Mevduat					Milyon TL	
	1984	1985	1986	1987	1987(k)	1988(k)	
KAMU İDARELERİ	37320	119643	100776	124130	197240	342900	
Haz.ve gen.bütç.idareleri	22258	94781	78518	92418	174523	295500	
(Bloke kısmı)	-	-	-	-	-	-	
Katma bütçeli idareler	-	-	-	-	-	-	
Yerel yönetimler	14195	24553	21732	31362	22189	46200	
Diğer	867	309	526	350	528	1200	
KAMU GİRİŞİMLERİ	31589	19477	15294	6364	28130	6600	
Tekel Genel Müdürlüğü	-	-	-	-	-	-	
Diğer	31589	19477	15294	6364	28130	6600	
MEVDUAT BANKALARI	1061924	1455616	1598105	2078605	1934482	3995700	
Serbest mevduat	61729	107005	109083	438491	351758	496100	
Zorunlu karşılıklar	997534	1338420	1477483	1597936	1549983	3413600	
(Vadesiz)	(302078)	-	-	-	-	-	
(Vadeli)	(695456)	-	-	-	-	-	
Bankalar tasfiye fonu	2661	10191	11539	42178	32741	86000	
DİĞER MALİ KUR.	4250	192	6996	1867	4906	6900	
DİĞER KESİMLER	143689	35466	39134	36036	34090	195900	
Serbest mevduat(1)	192	414	462	422	702	2800	
Fonlar ve bloke mevduat	29921	34160	37793	34493	32181	187900	
Uluslararası kuruluşlar	113576	892	833	1120	1207	5200	
Dış yardım karşılıkları	-	-	-	-	-	-	
Yurtdışındaki bankalar	-	-	46	1	-	-	
	1278772	1630394	1760305	2247002	2198848	4548000	

(1) Para stokuna katılan çek hesaplarıdır.

(k) Kasım

Tablo 32	Mevduat Bankaları					Milyon TL
	1984	1985	1986	1987	1987(k)	1988(k)
KULLANIM						
KASA	239826	389011	618662	769368	489516	700900
DIŞ VARLIKLAR	923349	1149794	1650794	2475389	2390012	5431000
MERKEZ BANKASI	1149584	1517592	1739715	2472802	2130344	4515200
Serbest tevdiat	61729	107005	109083	438491	351758	496100
Zorunlu karşılıklar	997534	1338420	1477483	1597936	1549983	3413600
Diğer	90321	72167	153149	436375	228603	605500
KAMU İDARELERİ	914581	2029910	2845089	4954518	4638237	7443100
Kredi	54213	275916	250743	693356	594387	1061600
Tahvil	681858	1463148	2283101	3859975	3607937	5960400
Diğer	178510	290846	311245	401187	435913	421100
KAMU GİRİŞİMLERİ	174024	438994	1346920	2248900	1832786	2043700
Kredi	148878	415305	1321528	2223470	1809370	1907100
Tahvil	-	2	0	1840	1167	111300
İştirak	13458	12763	6141	12472	12435	21000
Diğer	11688	10924	19251	11118	9814	4300
ÖZEL GİR.ve HANE.	3624795	5725477	8993056	13992000	11998907	17556500
Kredi	2928038	4860104	8456731	13079944	11276226	16222200
Tahvil	1150	2768	2708	15406	10602	19600
İştirak	131736	218268	286919	545370	499284	834300
Diğer	563871	644337	246698	351280	212795	480400
DIĞER MALİ KUR.(1)	23724	28041	32178	39359	30320	50000
Kredi	17684	16147	10129	9264	225	1100
Tahvil	138	137	127	107	107	100
İştirak	5902	11757	21922	29988	29988	48800
Diğer	-	-	-	-	-	-
S.GÜV.K.,SİG.Ş.,KOOP.	2233	4242	22501	79133	47143	122500
Kredi	438	487	13650	27560	26605	35300
İştirakler	1795	3755	8851	51573	20538	87200
ÖDENMEMİŞ SERMAYE	180627	219159	339060	961847	963764	848300
TAŞINIR ve TAŞINMAZ D.	236067	378488	582834	999720	794912	1565200
DAĞITILAMAYAN	1233764	2331169	3915059	8034561	7735397	16461600
	8702574	14211877	22085868	37027597	33051338	56738000
KAYNAK						
DIŞ YÜKÜMLÜLÜKLER	752929	1445943	3023420	6313693	5506230	11201200
MERKEZ BANKASI	306791	369349	511863	1126336	1005430	1382900
Kredi kullanımı	272765	309015	448762	1092473	971362	1351600
DÇM	8845	4646	273	148	193	-
Diğer	25181	55688	62828	33715	33875	31300
KAMU İDARELERİ	718009	1177419	2575914	4032885	4213791	6118900
Mevduat	342012	601365	845281	1172696	1329358	2053800
Diğer	375997	576054	1730633	2860189	2884433	4065100
KAMU GİRİŞİMLERİ	220288	372025	761759	1138293	968859	1203800
Mevduat	174078	338202	714956	1060800	910503	1047000
Diğer	46210	33823	46803	77493	58356	156800
ÖZEL GİR.ve HANE.	4595703	7119730	9695609	13638025	12206789	9783100
Mevduat	4121844	6596363	9279366	12804605	10392664	16952300
Tahvil	8583	7155	6971	6870	6870	58100
Diğer	465276	516212	409272	826550	1807255	2772700
DIĞER MALİ KUR.(1)	7585	17686	29688	81735	45978	36700
Mevduat	7585	17686	29688	81735	45978	36700
Diğer	-	-	-	-	-	-
S.GÜV.K.,SİG.Ş.,KOOP.	342867	462982	694218	1402662	1048940	1987400
Mevduat	342867	462982	694218	1402662	1048940	1987400
SERMAYE HESAPLARI	635463	895321	1336149	2815556	2514517	3826300
Sermaye	407841	545196	817316	1877185	1833225	2492600
Yedek akçeler	218037	340192	482738	806679	623030	1163200
Karşılıklar	9585	9933	36095	131692	58262	170500
DAĞITILAMAYAN	1122939	2351422	3457248	6478412	5540804	11197700

(k) Kasım

(1) Kalkınma ve yatırım bankaları

Tablo 33	Mevduat Bankalarındaki Mevduat					Milyon TL	
	1984	1985	1986	1987	1987(k)	1988(k)	
RESMİ	569108	884702	1320799	2232156	2070014	3633800	
Vadesiz	420239	578767	771049	1112981	1086727	2024300	
Vadeli	148869	305935	549750	1119175	983287	1609500	
TİCARİ	1159259	1899397	3180982	5168121	3200754	4362700	
Vadesiz	1042635	1596640	2618256	4332666	2321635	3239600	
Vadeli	116624	302757	562726	835455	879119	1123100	
TASARRUF	3252405	5214805	7032040	9040486	8410697	14041500	
Vadesiz	442700	580778	967422	1648439	1198875	1584900	
Vadeli	2535949	3960728	5277296	6024717	5963910	11301100	
Mevduat sertifikası	273756	673299	787322	1367330	1247912	1155500	
DİĞER	29	8	0	0	0	2500	
BANKA DIŞI KESİMLER	4980801	7998912	11533821	16440763	13681465	22040500	
BANKALAR(1)	26182	38665	215716	667835	500075	852900	
	5006983	8037577	11749537	17108598	14181540	22893400	
KAMU İDARELERİ	342012	601365	845281	1172696	1329358	2053800	
Vadesiz	307409	434757	530523	805838	959914	1660000	
Vadeli	34603	166608	314758	366858	369444	393800	
KAMU GİRİŞİMLERİ	174078	338202	714956	1060800	910503	1047000	
Vadesiz	158184	251578	489250	630905	447945	707100	
Vadeli	15894	86624	225706	429895	462558	339900	
KALKINMA VE YATIRIM	5450	13456	29688	81735	45978	36700	
SOSYAL GÜVENLİK K.	264608	324340	505261	1089652	784321	1677300	
Vadesiz	118593	146910	244508	313042	133144	372500	
Vadeli	146015	177430	260753	776610	651177	1304800	
SİĞORTA ŞİRKETLERİ	4697	7933	16391	23709	12841	28500	
KOOPERATİFLER	73562	130709	172566	289301	251778	281600	
ÖZEL GİRİŐİMLER	906922	1422553	2277069	3794311	2025632	3005600	
Vadesiz	828836	1266803	2039377	3544896	1752535	2400200	
Vadeli	78086	155750	237692	249415	273097	605400	
HANEHALKI	2756971	4175541	5725762	6891466	6386816	11463400	
Vadesiz	406380	514095	877607	1490965	1056066	1367500	
Vadeli	2350591	3661446	4848155	5400501	5330750	10095900	
MEVDUAT SERTİFİKASI	273756	673299	787322	1367330	1247912	1155500	
KAR AMACI GÜTM. K.	184195	324970	489213	751498	732304	1327800	
MERKEZ BANKASI	20094	22246	70767	127705	137109	253900	
YURTDIŞINDAKİ BANK.	638	2963	115261	458395	316988	562300	
MEVD.BANK.ARASI M.	238708	582319	1127842	1240843	559952	906400	

(k) Kasım

(1) Bankalararası mevduat hariçtir.

Tablo 34	Mevduat Bankaları Kredileri					Milyon TL
	1984	1985	1986	1987	1987(k)	1988(k)
TARIM	530069	955808	1781643	2955829	2459400	3233400
Tar.Sat.Koop.ve Birlik.	142070	342227	786145	1121413	907272	1450800
Tarım Kredi Koop.	107039	168986	272397	476813	363715	552600
Diğer	280960	444595	723101	1357603	1188413	1230000
SANAYİ	860587	1722179	2517213	3651364	3060503	3857600
Madencilik	25383	54630	89130	154435	119686	160100
Enerji	2301	87371	194923	379411	331444	372400
İmalat	832903	1580178	2233160	3117518	2609373	3325100
ESNAF VE SANATKAR	164852	257512	435323	690885	623939	879500
İNŞAAT	249860	594440	1329877	2693263	2347707	3495700
Konut	154304	386334	802529	1596595	1372556	2010900
Bayındırlık	95556	208106	527348	1096668	975151	1484800
TURİZM	5164	7728	11565	57967	41453	179800
İÇ TİCARET	560108	909561	2049442	3450192	2922460	4014200
DIŞ TİCARET	696703	977415	1786393	2257339	2011205	3214300
İhracat	560904	717943	1690705	2142095	1887224	3050500
İthalat	135799	259472	95688	115244	123981	163800
DİĞER MALİ KUR.	18122	16634	23779	36824	26830	36400
DAĞITILAMAYAN	63786	126682	117546	239931	213316	316300
	3149251	5567959	10052781	16033594	13706813	19227200
MEVD.BANK.ARASI M.	4283	720	58196	117970	111817	162400

(k) Kasım

Tablo 35	Kalkınma ve Yatırım Bankaları					Milyon TL
	1984	1985	1986	1987	1987(k)	1988(k)
KULLANIM						
KASA	169	252	619	631	1306	500
DIŞ VARLIKLAR	4360	8991	10075	31478	37594	70100
MERKEZ BANKASI	4250	192	6996	1867	4906	6900
KAMU İDARELERİ	35269	31863	42260	53693	64429	173000
Kredi	0	0	0	0	0	-
Tahvil	4050	6126	14402	29277	34240	151600
Diğer	31219	25737	27858	24416	30189	21400
KAMU GİRİŞİMLERİ	333055	418236	512008	613158	577933	1002600
Kredi	299321	330651	511665	608988	573770	998400
Tahvil	0	0	0	0	0	-
İştirak	2695	2699	263	4095	4095	4100
Diğer	31039	84886	80	75	68	100
ÖZEL GİR. ve HANE.	300871	390301	583224	909394	773931	1635100
Kredi	235682	315386	535705	856360	720759	1478300
Tahvil	-	-	1	-	-	-
İştirak	24770	29750	43015	50680	49408	77700
Diğer	40419	45165	4503	2354	3764	79100
MEVDUAT BANKALARI	7585	17686	29688	81735	45978	36700
Kredi	-	-	-	-	-	-
Tahvil	-	-	-	-	-	-
Diğer	7585	17686	29688	81735	45978	36700
ÖDENMEMİŞ SERMAYE	203058	188611	177272	423369	425997	485400
TAŞINIR ve TAŞINMAZ D.	8079	15569	23486	42702	39745	80800
DAĞITILAMAYAN	26586	59916	51115	63396	72793	1354700
	923282	1131617	1436743	2221423	2044612	4845800
KAYNAK						
DIŞ YÜKÜMLÜLÜKLER	218858	317908	277626	406017	335165	1060300
MERKEZ BANKASI	36455	49723	84030	145127	130248	388000
Kredi kullanımı	36455	49723	84030	145127	130248	388000
Diğer	-	-	-	-	-	-
KAMU İDARELERİ	98524	127074	201457	211992	203174	309100
KAMU GİRİŞİMLERİ	522	98	4743	2035	479	3700
ÖZEL GİR.ve HANE.	16100	41981	83854	193463	177337	406700
Tahvil	6254	25615	40884	141596	124435	243700
Diğer	9846	16366	42970	51867	52902	163000
MEVDUAT BANKALARI	17822	16284	10256	9371	332	1200
Kredi kullanımı	17684	16147	10129	9264	225	1100
Tahvil	138	137	127	107	107	100
Diğer	-	-	-	-	-	-
DiĞER MALİ KUR.	86492	104838	149265	250393	231768	703000
Tahvil	86492	104838	149265	250393	231768	703000
Diğer	-	-	-	-	-	-
SERMAYE HESAPLARI	392107	416002	457458	742008	732954	861900
Sermaye	358000	366000	378000	644000	640000	764400
Yedek akçeler	29940	43861	76993	94937	91660	93200
Karşılıklar	4167	6141	2465	3071	1294	4300
DAĞITILAMAYAN	56402	57709	168054	261017	233155	1111900

(k)Kasım

(1) Kalkınma ve yatırım bankaları dışındaki diğer mali kuruluşlar.

Tablo 36	Kalkınma ve Yatırım Bankaları Kredileri					Milyon TL
	1984	1985	1986	1987	1987(k)	1988(k)
SANAYİ	516145	619191	997163	1316934	1172206	2004300
Madencilik	12455	1228	162	87	110	-
Enerji	47583	56074	46397	42608	43555	39700
İmalat	456107	561889	950604	1274239	1128541	1964600
TURİZM	18858	26846	50207	148414	122323	472400
TOPLAM	535003	646037	1047370	1465348	1294529	2476700

(k) Kasım

Tablo 37	Kredi Stoku					Milyon TL
	1984	1985	1986	1987	1987(k)	1988(k)
MERKEZ BANK.(dolaysız)	565233	916931	1264837	2169901	1936836	2594700
Kamu idareleri	528350	794545	1051546	1406601	1295477	1758300
Kamu girişimleri	36883	122386	213291	763300	641359	836400
MEVDUAT BANKALARI	3131567	5551812	10042652	16024330	13706588	19226200
Kamu idareleri	54213	275916	250743	693356	594387	1061600
Kamu girişimleri	148878	415305	1321528	2223470	1809370	1907100
Özel girişim ve hane.	2928038	4860104	8456731	13079944	11276226	16222200
Sigorta şirketleri	438	487	13650	27560	26605	35300
KALKINMA VE YATIRIM	535003	646037	1047370	1465348	1294529	2476700
Kamu idareleri	-	-	-	-	-	-
Kamu girişimleri	299321	330651	511665	608988	573770	998400
Özel girişim ve hane.	235682	315386	535705	856360	720759	1478300
	4231803	7114780	12354859	19659579	16937953	24297600

(k)Kasım

Tablo 38	Para Stoku					Milyon TL
	1984	1985	1986	1987	1987(k)	1988(k)
M1 (dar tanım)	2252668	3208700	5016620	8262628	6124797	8568600
Dolaşımdaki para	735523	1011383	1415186	2274737	2575455	3723000
Vadesiz ticari mevduat	1042635	1596640	2618256	4332666	2321635	3239600
Vadesiz tasarruf mevd.	442700	580778	967422	1648439	1198875	1594100
Diğer mevduat	29	8	0	0	0	2500
Merkez Bankasındaki mevd.	31781	19891	15756	6786	28832	9400
M2A	4788617	7169428	10293916	14287345	12088707	19869700
Vadeli tasarruf mevd.	2535949	3960728	5277296	6024717	5963910	11301100
M2 (geniş tanım)	5178997	8145484	11643964	16490130	14215738	22139100
Vadeli ticari mevduat	116624	302757	562726	835455	879119	1123100
Mevduat sertifikası	273756	673299	787322	1367330	1247912	1146300
M3	5933172	9185073	13111207	18883897	16521286	26315800
Resmi mevduat	569108	884702	1320799	2232156	2070014	3633800
M.B.ndaki diğer mevduat	185067	154887	146444	161611	235534	542900

(k) Kasım

Tablo 39		Rezerv Para ve Alt Kalemleri (Aylık Ortalama)				Milyar TL
Aylar		Rezerv	Dolaşıma	Mevduat	Bankalar	Diğer
		Para	Çıkan Banknotlar	Munzam Karşılık.	Serbest Mevduatı	
1985	12	2770,2	1308	1320,1	78,1	64
1986	1	2843,4	1314	1380,7	89,2	59,4
	2	2893,3	1339,1	1408	97,2	48,9
	3	2843	1394,1	1278,3	111,4	59,2
	4	2842,9	1437,7	1225	117,7	62,5
	5	2896,2	1525,9	1239,4	71,1	59,9
	6	3098,7	1674,3	1270,6	94,2	59,6
	7	3139,3	1696,6	1299,3	68,9	74,6
	8	3343,3	1912,3	1298	61,2	71,8
	9	3397,6	1930,7	1326,7	53,8	86,4
	10	3447,1	1961,4	1370,3	46,7	68,7
	11	3500,1	1987,6	1405,7	49	57,8
	12	3521,9	1949,5	1452	56	64,3
1987	1	3660,7	2006,1	1529,9	59	65,7
	2	3693	2036,4	1528,7	58	69,9
	3	3765,3	2076,6	1556	68,5	64,2
	4	3852,7	2136,8	1600	48,9	67
	5	4075,1	2326,4	1617,3	57,4	74
	6	4172,8	2375,7	1645,5	59,2	92,4
	7	4302,3	2633,9	1516,6	79,3	72,5
	8	4444,5	2992,3	1251,7	113,8	86,7
	9	4476,3	2977,8	1211,6	182,4	104,5
	10	5027,4	3126,1	1495,3	318,3	87,7
	11	5043,0	3104,9	1535,3	322,6	80,3
	12	4991,5	2994,7	1560,8	355,6	80,5
1988	1	5406,8	2993,3	1888,5	425,8	99,3
	2	5613,2	3005,2	2097,5	379,7	130,8
	3	5821,4	3027,3	2293,8	401,1	99,2
	4	5967,5	3136,5	2345,7	363,7	121,6
	5	6405,8	3549,4	2367,6	378,9	109,8
	6	6557,4	3503,4	2421,1	424,6	208,3
	7	7231,8	4036,2	2548,3	425,2	222,1
	8	7778,4	4352,1	2721,1	453,5	251,7
	9	8160,7	4548	2908,5	487,1	217,1
	10	8324,7	4671,4	2958	551,7	143,7
	11	8445,2	4491	3314,9	477,4	162
	12	8810,8	4445,5	3594,7	598	172,7

(*) Banka Dışı Özel Kesim Mevduatı

Tablo 40	İhraç Edilen Menkul Değerler			Milyon TL	
	1984	1985	1986	1987	1988
KAMU KESİMİ	558638	1990086	3250947	6989633	8931145
Devlet iç borç.tah.	195484	656757	1242861	2518026	3816212
İç istikraz haz.bon.(1)	353154	1193329	1788086	3811607	5114933
Gelir ortaklığı senetleri	10000	140000	220000	660000	-
ÖZEL KESİM (2)	75600	133100	274000	682500	1137538
Tahvil	11800	36200	110900	317500	210860
Hisse senedi	63800	96400	101900	187200	364478
Kar-zarar ort.belgesi	-	500	900	800	200
Banka bonusu	-	-	60300	76200	238000
Finansman bonusu	-	-	-	55800	271000
MKFY katılma belgesi	-	-	-	45000	53000
TOPLAM	634238	2123186	3524947	7672133	10068683

Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Sermaye Piyasası Kurulu.

(1) İhraç günü fiyatlarıyla değerlendirilmiştir.

(2) Sermaye Piyasası Kurulu tarafından verilen ihraç izinleri.

Tablo 41	Uluslararası Rezervler			Milyon ABD Doları	
	1984	1985	1986	1987	1988
ALTIN (1)	800	1040	1237	1535	1368
BRÜT DÖVİZ REZERVLER	3099	2615	3187	3959	5229
Merkez Bankası	1239	1020	1368	1719	2307
Bankalar	1860	1595	1819	2240	2921
BRÜT ULUSLARARASI R.	3899	3655	4424	5494	6596
Muhabir borçları (Overdrafts)	417	376	77	282	168
NET REZERVLER (3)	3482	3279	4347	5212	6428

(1) Altın 1984 sonunda 216.65 dolar/ons, 1985 sonunda 277.00 dolar/ons, 1986 sonunda 332.00 dolar/ons, 1987 sonunda ise 413.50 dolar/ons üzerinden değerlendirilmiştir.

(2) Uluslararası rezervler altın ve brüt döviz rezervlerinin toplamıdır.

(3) Net rezervler brüt uluslararası rezervler eksi muhabir acıklarındır.

Tablo 42

Dış Ticaret

	Milyon TL		Dış tic. hacmi	Milyon ABD Doları		Dış tic. dengesi
	İthalat	İhracat		İthalat	İhracat	
1963	6216	3313	1056	688	368	- 320
1964	4878	3697	948	537	411	- 126
1965	5193	4174	1036	572	464	- 108
1966	6522	4415	1209	718	491	- 227
1967	6217	4701	1207	685	522	- 163
1968	6934	4468	1260	764	496	- 268
1969	7275	4832	1338	801	537	- 264
1970	10348	6408	1537	948	589	- 359
1971	17725	9090	1848	1171	677	- 494
1972	22346	11876	2448	1563	885	- 678
1973	29797	18037	3403	2086	1317	- 769
1974	53124	21197	5310	3778	1532	-2246
1975	68987	20075	6140	4739	1401	-3338
1976	82941	30775	7089	5129	1960	-3169
1977	104882	31338	7549	5796	1753	-4043
1978	113290	55358	6887	4599	2288	-2311
1979	178505	75744	7330	5069	2261	-2808
1980	613267	221498	10819	7909	2910	-4999
1981	1002356	530716	13636	8933	4703	-4230
1982	1461425	937311	14589	8843	5746	-3097
1983	2127081	1298945	14963	9235	5728	-3507
1984	4034897	2608332	17890	10757	7133	-3624
1985	5994853	4252949	19301	11343	7958	-3386
1986	7561157	5012346	18562	11105	7457	-3648
1987	12353041	8844331	24353	14158	10190	-3968
1988	20476720	16809326	26002	14340	11662	-2678

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

Tablo 43	İhracatın Sektörel Dağılımı			Milyon ABD Doları	
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
TARIM	1749	1719	1886	1853	2341
BİTKİSEL ÜRÜNLER	1382	1441	1547	1484	1989
Hububat	92	63	3	32	241
Meyva	565	528	694	704	769
Sebze	81	96	126	96	98
Diğer	644	754	724	652	881
HAYVANCILIK ÜRÜNLERİ	323	244	285	311	286
Canlı hayvanlar	238	176	231	244	250
Yün,kıl	20	17	9	22	10
Diğer	65	51	45	45	26
SU ÜRÜNLERİ	20	21	40	45	51
ORMAN ÜRÜNLERİ	24	13	14	13	15
MADENCİLİK VE TAŞOCAK.	240	244	247	272	377
METALİK OLMAYAN Ü.	199	190	197	222	263
MADEN CEVHERLERİ	40	53	47	49	97
YAKIT MADDELERİ	1	1	3	1	0
İMALAT SANAYİİ	5144	5995	5324	8065	8943
TARIMA DAYALI SANAYİ	809	647	667	954	885
Gıda sanayii	650	550	529	849	773
Diğer	159	97	138	105	112
PETROL TÜREVLERİ	409	372	178	232	331
DİĞER	3926	4976	4479	6879	7727
Çimento	56	44	27	7	7
Kimya sanayii mamulleri	173	266	350	527	735
Deri, kösele mamulleri	401	484	345	722	514
Dokumacılık mamulleri	1875	1790	1851	2707	3201
Seramik, cam mamulleri	146	190	158	205	233
Demir,de.dışı met.san.m.	662	1084	804	986	1683
Makina sanayii mamulleri	118	378	203	680	333
Taşıt araç., malz.ve parça	135	147	82	110	118
Diğer	360	593	659	935	903
	7133	7958	7457	10190	11662

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

(*) Bilgiler geçicidir

Tablo 44	İthalatın Sektörel Dağılımı			Milyon ABD Doları	
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
TARIM	418	375	458	791	507
BİTKİSEL ÜRÜNLER	312	242	241	334	174
Hububat ve baklagiller	286	183	149	84	57
Yağlı tohumlar	5	31	21	28	14
Diğer	21	28	71	222	103
HAYVANCILIK ÜRÜNLERİ	99	105	152	328	220
Yün,kıl	63	63	59	80	97
Ham deriler, postlar	27	32	70	136	78
Diğer	9	10	23	96	45
SU ÜRÜNLERİ	0	1	4	8	5
ORMAN ÜRÜNLERİ	7	27	60	120	110
MADENCİLİK ve TAŞOCAK.	3644	3626	2145	3034	2861
METALİK OLMAYAN Ü.	54	63	66	65	88
MADEN CEVHERLERİ	65	75	98	60	67
YAKIT MADDELERİ	3525	3487	1980	2909	2706
DİĞER	.	1	1	.	.
İMALAT SANAYİİ	6695	7342	8501	10333	10971
TARIMA DAYALI SANAYİ	434	487	479	705	730
Gıda sanayii ürünleri	275	299	200	268	286
Hayvani ve nebati yağlar	232	216	143	148	141
Diğer	43	83	57	128	145
İşlenmiş orman ürünleri	49	46	49	116	126
Dokumaya elverişli işlem görmüş elyaflar	82	86	101	112	135
Diğer	28	56	129	209	183
PETROL TÜREVLERİ	264	290	200	246	343
DİĞER	5997	6565	7822	9382	9893
Kimya sanayii mamulleri	1340	1294	1421	1937	1984
Gübreler	127	183	159	299	203
İlaç ve boya	1027	957	867	1094	1019
Diğer	186	154	395	544	762
Lastik ve plas.san.mamul.	359	343	372	487	525
Dokumacılık mamulleri	117	146	161	204	260
Seramik, cam mamulleri	63	62	95	117	141
Demir çelik san.mamulleri	862	1060	1028	1537	1655
Demirdışı met.san.mamul.	220	224	230	418	412
Madeni esya san.mamul.	34	38	51	56	62
Makine sanayi mamulleri	1618	1551	2304	2455	2400
Elektrikli mak.san.mamul.	573	663	891	940	1075
Taşıt araç.,mal.ve parça.	517	813	768	550	690
Diğer	294	371	501	681	689
	10757	11343	11105	14157	14340

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
 (*) Bilgiler geçicidir.

Tablo 45	Ülkelere Göre İhracat ve İthalat			Milyon ABD Doları	
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
İHRACAT					
AET	2732	3547	3263	4868	5098
Federal Almanya	1280	1391	1444	2184	2149
İtalya	501	502	580	851	955
Fransa	201	215	299	500	499
İngiltere	261	539	334	541	576
Hollanda	181	213	222	280	351
Belçika-Lüksemburg	190	162	195	318	265
Diğer	118	525	189	194	303
ORTADOĞU ve K.AFRİKA	2929	3338	2577	3809	2525
Irak	934	961	553	945	986
Libya	142	59	136	141	218
İran	751	1079	564	440	546
Suudi Arabistan	378	430	357	408	359
Diğer	724	809	967	1875	1416
A.B.D.	368	506	549	713	761
İSVİÇRE	358	128	162	356	265
S.S.C.B.	139	190	141	169	271
JAPONYA	37	43	99	156	209
DİĞER	570	206	666	119	1533
	7133	7958	7457	10190	11662
İTHALAT					
AET	2974	3547	4565	5666	5895
Federal Almanya	1172	1369	1772	2109	2054
İtalya	629	658	866	1076	1006
Fransa	243	514	545	608	829
İngiltere	443	468	519	697	739
Hollanda	212	218	264	367	385
Belçika-Lüksemburg	199	235	310	403	478
Diğer	76	85	289	406	404
ORTADOĞU ve K.AFRİKA	3827	3658	2042	3119	2930
Irak	944	1137	769	1154	1441
Libya	661	621	292	305	79
İran	1548	1265	221	948	660
Suudi Arabistan	216	226	176	168	229
Diğer	458	409	584	544	521
A.B.D.	1073	1149	1177	1366	1520
İSVİÇRE	234	187	285	365	344
S.S.C.B.	313	221	353	307	443
JAPONYA	405	507	684	860	555
DİĞER	1931	2075	1999	2475	2653
	10757	11344	11105	14158	14340

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
(*) Bilgiler geçicidir

Tablo 46	Yatırım, Tüketim ve Hammadde İthalatı			Milyon ABD Doları	
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
YATIRIM MALLARI	2659	2603	3474	3817	3989
İnşaat malzemesi	248	279	482	695	671
Makine ve teçhizat	2411	2320	2981	3041	3287
Hayvancılık		4	11	81	31
TÜKETİM MALLARI	474	905	956	1161	1110
HAMMADELER	7624	7835	6675	9180	9241
	10757	11343	11105	14158	14130

Kaynak:Devlet İstatistik Enstitüsü
(*) Bilgiler geçicidir.

Tablo 47	Kaynakların Çeşidine Göre İthalat			Milyon ABD Doları	
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
PROGRAM İTHALATI	9838	8883	8443	11476	12164
Liberasyon	9754	8859	8434	11476	12164
Tahsisli	17	19	9	0	-
Anlaşmalı	67	5	-	-	-
DİĞER İTHALAT	919	2461	2662	2682	2176
	10757	11344	11105	14158	14340

Kaynak:Devlet İstatistik Enstitüsü
(*) Bilgiler geçicidir.

Tablo 48	Ödemeler Dengesi			Milyon ABD Doları	
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
A.CARİ İŞLEMLER					
İhracat FOB	7389	8255	7583	10322	11846
İhracat	7134	7959	7457	10190	11662
Transit ticaret	255	296	126	132	184
İthalat FOB	-10331	-11230	-10664	-13551	-13646
İthalat(CIF)	-10757	-11344	-11105	-14158	-14340
Altın ithalatı	0	-269	-94	-121	-32
Transit ticaret	-193	-227	-105	-88	-96
Navlun ve sigorta	619	610	640	816	822
Dış Ticaret Dengesi	-2942	-2975	-3081	-3229	-1800
Diğer mal ve hizmet gelir.	2366	3148	3250	4111	5945
Turizm gelirleri	548	1094	950	1476	2355
Diğer gelirler	1818	2054	2300	2635	3590
Diğer mal ve hizmet gid.	-2945	-3184	-3646	-4282	-4812
Turizm giderleri	-277	-324	-313	-448	-358
Dış borç faiz ödemeleri	-1586	-1753	-2134	-2507	-2799
Diğer giderler	-1082	-1107	-1199	-1327	-1655
Toplam mal ve hizmetler	-3521	-3011	-3477	-3400	-667
Karşılıksız trans.(gir.-öz.)	1901	1782	1718	2088	1825
İşçi dövizleri	1807	1714	1634	2021	1755
Diğer	94	68	84	67	70
Karşılıksız trans.(çık.-öz.)	-16	-20	-15	-22	-19
Karşılıksız trans.(resmi-net)	229	236	246	352	364
İşçi dövizleri	74	60	62	81	89
Diğer	155	176	184	271	275
Cari işlemler dengesi	-1407	-1013	-1528	-982	1503
B.SERMAYE HAREKETLERİ(1)	40	1050	2128	2010	-701
Doğrudan yatırımlar	113	99	125	110	352
Portföy yatırımlar	0	0	0	-29	-4
Diğer uzun vad.ser.hareket.	387	-439	910	1573	930
Kullanımlar	1148	1159	2670	3662	4308
Dresdner	343	260	385	568	549
Ödemeler	-1104	-1858	-2145	-2657	-3927
Kısa vadeli ser. hareket.	-460	1390	1093	356	-1979
Varlıklar	-1625	127	-313	-945	-1428
Verilen krediler	-573	-296	-253	-842	-607
Bank.rez.ve varlıklar	-1052	423	-60	-103	-821
Yükümlülükler	1165	1263	1406	1301	-551
Sağlanan krediler	1061	987	823	692	-979
Mevduatlar	104	276	583	609	428
C.NET HATA VE NOKSAN	470	-813	-65	-459	347
D.ÖD.DENGESİ FİNANS.	1002	676	0	0	0
E.KARŞILIK KALEMLERİ	-171	223	251	424	-261
Genel denge	-66	123	786	993	888
F.REZERV HAREKETLERİ	66	-123	-786	-993	-888
IMF (2)	-138	-103	-241	-344	-467
Resmî rezervler	204	-20	-545	-649	-421

(1) Rezerv hariç.

(2) Kur farkından arındırılmıştır.

(*) Geçici

Tablo 49	Ödemeler Dengesindeki Bazı Kalemlerin Ayrıntıları			Milyon ABD Doları	
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
İHRACAT FOB	7389	8255	7583	10322	11846
Transit ticaret	255	296	126	132	184
İhracat	7134	7959	7457	10190	11662
İTHALAT FOB	10331	11230	10664	13551	13646
Transit ticaret	193	227	105	88	96
İthalat CIF	10757	11613	11199	14279	14372
Navlun ve sigorta	-619	-610	-640	-816	-822
(Yurt dışında yerleşik.)	(278)	(285)	(345)	(404)	(399)
DİĞER UZUN VADELİ SERMAYE					
HAREKETLERİ	387	-439	910	1573	930
Avrupa Konseyi İskan Fonu	171	107	188	227	298
Proje kredileri	733	923	1296	1101	1141
Dış borç anapara ödeme.	-1104	-1858	-2145	-2657	-3927
Kredi mektuplu DTH	343	260	385	568	549
Diğer	244	129	1186	2334	2869
KISA VA.SERMAYE HAR.	-460	1390	1093	356	-1979
Toplam varlıklar	-1625	127	-313	-945	-1428
Verilen krediler	-573	-296	-253	-842	-607
Tic.bankaların rezervi	-1074	415	-51	-108	-820
Diğer varlıklar	22	8	-9	5	-1
Yükümlülükler	1165	1263	1406	1301	-551
Kredi Mektuplu DTH	185	140	209	334	297
Dış ticaret finansmanı	543	159	-168	-48	-213
DÇM	-585	-43	-11	-4	-2
Döviz Tevdiat Hesabı	461	180	370	241	54
Sağlanan krediler	138	245	507	427	-457
Banker kredileri	130	232	512	428	-450
Diğer	8	13	-5	-1	-7
Muhabir açıkları	253	-56	-328	181	-107
Diğer	170	638	827	170	-123
ÖD.DENGESİ FİNANS.	1002	676	-	-	-
TCMB	300	500	-	-	-
IBRD	381	126	-	-	-
ABD Kredisi	85	-	-	-	-
OECD	39	-	-	-	-
Diğer	197	50	-	-	-
KARŞILIK KALEMLERİ	-171	223	251	424	-261
Değerleme farkları	-171	223	251	424	-261

(1) Kur farkları dahildir

(*) Geçici

Tablo 50	Dış Borç Bakiyesi (Dönem Sonu)			Milyon ABD Doları	
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
	(Vadeye göre)				
KULLANILMIŞ BORÇ B.	21258	25349	31228	38304	37694
Orta ve uzun vadeli	18078	20590	24317	29612	29990
Kısa vadeli	3180	4759	6911	8692	7704
	(Borç alana göre)				
ORTA VE UZUN VADELİ	18078	20590	24317	29612	29990
Kamu (KİT'ler dahil)	12805	14688	18091	22196	23031
Merkez Bankası	4453	5037	5269	6176	5656
(Dresdner hesabı)(1)	(1326)	(1858)	(2480)	(3651)	(3833)
Özel Sektör	820	865	957	1240	1303
KISA VADELİ	3180	4759	6911	8692	7704
Kamu (KİT'ler dahil)	215	230	597	491	242
Merkez Bankası	1183	1685	2329	3631	3146
Özel Sektör	1782	2844	3985	4570	4316
	(Borç verene göre)				
ORTA VE UZUN VADELİ	18078	20590	24317	29612	29990
Uluslararası Kuruluşlar	5494	6157	6588	7780	7750
IMF	1426	1326	1085	770	299
IBRD, IDA, IFC	3044	3490	3643	4452	5005
AYB	391	449	573	676	575
AKIF	554	815	1197	1757	1819
IKB	35	35	53	91	21
OPEC Fonu	40	35	29	25	20
IFAD	4	7	8	9	11
İkili Anlaşmalar	7204	7955	10187	12316	11066
OECD Ülkeleri	5987	6528	8270	10324	9714
OPEC Ülkeleri	603	640	1027	1118	896
Diğer Ülkeler	614	787	890	874	456
Ticari Bankalar	3704	4351	4833	5702	7224
Özel Kesim	1676	2127	2709	3814	3950
(Dresdner hesabı)	(1326)	(1858)	(2480)	(3651)	(3833)
KISA VADELİ	3180	4759	6911	8692	7704
İslam Kalkınma Bankası (IDB)	65	30	33	36	17
İkili Anlaşmalar	0	0	0	0	0
Ticari Bankalar	941	1465	2624	3663	2903
Özel Kesim	2174	3264	4254	4993	4784
(Dresdner hesabı)	(452)	(820)	(1308)	(1966)	(2064)
(Döviz Tevdiat Hesapları)	(544)	(724)	(1250)	(1745)	(1685)
	(Kredi türüne göre)				
ORTA VE UZUN VADELİ	18078	20590	24317	29612	29990
Proje ve Program Kredi.	12311	13616	16211	19344	17821
Uluslararası Para Piy.Kr.	1653	2616	3438	4726	6838
Ertelenmiş Borçlar	2401	2004	1624	1139	503
DÇM'ler	1651	1420	1166	833	329
Banker Kredileri	400	315	229	143	57
Üçüncü taraf borç.(TPRC)	0	0	0	0	0
Garantisiz ticari borçlar	350	269	229	163	117
Özel Krediler	1713	2354	3044	4403	4828
(Dresdner hesabı)	(1326)	(1858)	(2480)	(3651)	(3833)
KISA VADELİ	3180	4759	6911	8692	7704
Kamu Sektörü	1337	1897	2926	4122	3388
Banker kredileri	195	432	944	1383	914
Muhabir açıkları	417	376	77	282	168
Dresdner hesabı	452	820	1308	1966	2064
Diğer	273	269	597	491	242
Özel Sektör	1843	2862	3985	4570	4316
DÇM'ler	61	18	6	3	1
Kabul kredileri	703	1093	1061	1205	903
Pre-finansman kredileri	414	609	629	74	131
Döviz Tevdiat Hesapları	544	724	1250	1745	1685
Diğer	121	418	1039	1543	1596

Kaynak :Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı

(1) Vadesi bir yıldan uzun olan hesaplar Orta ve Uzun vadeli borç olarak sınıflandırılmıştır.

(*) Geçici

Dış Borç Stokunun

DÖVİZ CİNSİ	31/12/1983	31/12/1984	31/12/1985	31/12/1986	31/12/1987	31/12/1988
Batı Alman Markı	3329	4124	5827	7924	11510	11949
İsviçre Frangı	393	1280	1590	1744	2214	1995
İngiliz Sterlini	247	287	401	356	409	328
Japon Yeni	598	806	1175	2185	3382	4345
Fransız Frangı	539	410	585	686	754	706
Amerikan Doları	11693	12810	14144	16118	17255	15710
Diğer	1586	1542	1626	2214	2780	2661
TOPLAM	18385	21259	25349	31228	38304	37694

	1984	1985	1986	1987	1988
TOPLAM	1778	2678	3788	5617	5897
Orta ve Uzun Vadeli	1326	1858	2480	3651	3833
Kısa Vadeli	452	820	1308	1966	2064

Kaynak : T.C. Merkez Bankası

(*) Toplam kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları vadelerine göre yeniden sınıflandırılarak bir yıl ve daha az vadeli olan hesaplar kısa vadeli dış borç, bir yıldan uzun vadeli olan hesaplar orta ve uzun vadeli dış borcun içerisinde gösterilmiştir.

	1985	1986	1987	1988
I.Döviz Tevdiat Hesapları	2061	3437	5740	5824
Yurtdışı Adresliler	724	1250	1745	1685
Yurtiçi Adresliler	1337	2187	3995	4139
İhracatçılar	36	65	153	194
Diğer	1244	2074	3756	3945
II.Döviz Tevdiat Hesapları				
Munzam Karşılığı		592	1017	1001
III.Döviz Tevdiat Hesapları Döviz Bileşimi (Orijinal Döviz Cinsleri İtibariyle) (Milyon)				
ABD Doları	-	-	1620	1816
Batı Alman Markı	-	-	5185	5369
Fransız Frangı	-	-	1016	1356
Hollanda Florini	-	-	516	593
İsviçre Frangı	-	-	195	241
Japon Yeni	-	-	801	593
İngiliz Sterlini	-	-	49	79

	1984	1985	1986	1987	1988
Ticari Banka Kredileri	3704	4351	4833	5702	7223
Merkez Bankası	3073	3120	2730	2525	1819
Garantili	49	33	16	0	0
Garantisiz	973	1352	1319	1549	1433
Ertelenmiş Borçlar	2051	1735	1395	976	386
DÇM'ler	1651	1420	1166	833	329
Banker kredileri	400	315	229	143	57
Özel Sektör	83	100	164	324	191
Kamu Sektörü	548	1131	1939	2853	5213
Garantili	128	264	729	1987	4151
Garantisiz	420	867	1210	866	1062

Kaynak:Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, TC Merkez Bankası

Tablo 55	Proje ve Program Kredileri (Taahhüt Bazında)			Milyon ABD Doları	
	1984	1985	1986	1987	1988(*)
Proje ve program kredileri	3062	4035	4808	6756	4273
Proje kredileri	2098	3202	3726	4846	1960
Program kredileri	964	833	1082	1911	2313
İkili anlaşmalar	16	143	104	467	913
OECD	16	86	104	467	913
OPEC	-	-	-	-	-
Diğer	-	57	-	-	-
Uluslararası kuruluşlar	598	136	491	318	684
IBRD, IFC, IDA	474	-	300	59	400
ERF	124	136	179	259	284
IDB	0	0	12	0	0
Uluslararası para piyasa.	350	554	487	1126	721

Kaynak: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı

(*) FMS Kredilerinin erken ödenmesi için alınan 1503 milyon dolar hariç.

Tablo 56	IMF'den Kullanım ve Ödemeler			Milyon SDR	
	1984	1985	1986	1987	1988
Stand-by anlaşmasına göre brüt kullanımlar	169	-	-	-	-
Telafi edici finansman kolaylıklarından (Compensatory Financing Facility) brüt kullanımlar	-	-	-	-	-
Rezerv trans'dan brüt kullanım	-	-	-	-	-
Toplam brüt kullanımlar	169	-	-	-	-
Brüt ödemeler	211	248	320	4,2	337
Net kullanım	-42	-248	-320	-344	337

Kaynak: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı

Yıllar	Pledge (2)	OECD Taahhütleri (Pledge) ve Kullanımları (1)				Milyon ABD Doları	
		1984	1985	1986	1987	1988	Kalan
1983	578,4	357,0 (3)	140,9	12,5	-	-	68,0
1984	236,6	175,0	16,3	45,3	-	-	-
1985	351,4	-	100,0	56,3	195,1	-	-
1986	216,0	-	-	165,6	44,2	-	6,2
1987	433,6	-	-	-	263,9	35,6	134,1
1988	138,4	-	-	-	-	59	79,4
Toplam	1954,4	532,0	257,2	279,7	503,2	94,6	287,7

Kaynak: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı

(1) Projelere tahsis edilen miktarlardır.

(2) Taahhüt bazındadır.

(3) Geçmiş yılları da kapsar.

	Dış Borç Ödemeleri Projeksiyonu(*)				
	(Borçlulara Göre)				
	1989	1990	1991	1992	1993
TOPLAM	5935	7082	5074	5010	4306
Anapara	3913	4285	3342	3508	3048
Faiz	2022	2797	1732	1502	1258
Kamu sektörü					
Anapara	2821	2800	2900	2971	2871
Faiz	1817	1791	1610	1408	1198
Merkez Bankası					
Anapara	757	288	235	342	10
Faiz	93	74	48	34	13
Özel sektör					
Anapara	335	1197	207	195	167
Faiz	112	932	74	60	47

Kaynak: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı

(*) Orta ve uzun vadeli NGTA ve Dresdner dahil edilmemiştir.

31.12.1988 kurları esas alınmıştır.

Yabancı Sermayeli Şirketlerin
Tablo 59 Sektörel Dağılımı (1988 yılı sonu itibariyle)

SEKTÖRLER	Faaliyet Gösteren Şirket Sayısı	Yabancı Sermaye Milyon TL	Toplam Yabancı Sermaye İçindeki		Toplam Sermaye Milyon TL	Toplam Sermaye İçindeki Yabancı Sermaye Payı %
			Payı %	Milyon TL		
TARIM	41	39272	5,00		60055	65,39
MADENCİLİK	17	8867	1,13		14909	59,47
İMALAT SANAYİİ						
Gıda Sanayii	46	48298	6,15		81800	59,04
İçki Sanayii	3	9225	1,18		18101	50,96
Tütün Sanayii	3	3306	0,42		6413	51,55
İplik Dokuma Örme ve						
Apr Sanayii	16	38087	4,85		80989	47,02
Hazır-Giyim Sanayii	26	6274	0,80		9505	66,01
Deri ve Deri Mamulleri San.	4	2449	0,31		2751	89,02
Ayakkabı Sanayii	1	138	0,02		567	24,34
Orman Ürünleri	6	1153	0,15		3271	35,25
Mobilya Sanayii	1	248	0,03		620	40,00
Kağıt Sanayii	7	4671	0,60		8696	53,71
Basım-Yayın Sanayii	2	8630	1,10		10220	84,44
Endüstriyel Kimyasal Ürün.	15	29646	3,78		55550	53,37
Diğer Kimyasal Ürünler	36	26390	3,36		41922	62,95
Çeşitli Petrol ve Kömür Ürü.	1	2104	0,27		2420	86,94
Plastik Sanayii	12	1987	0,25		3507	56,66
Lastik Sanayii	4	20124	2,56		39963	50,36
Gübre Sanayii	2	11987	1,53		22085	54,28
Seramik Pism. Kil ve Cim.Ger	10	4662	0,59		12277	37,97
Cam Sanayii	5	5653	0,72		63100	8,96
Çimento Sanayii	1	1427	0,18		10075	14,16
Demir Çelik Sanayii	9	37077	4,72		10075	14,16
Demir Dışı Metal Sanayii	6	2284	0,29		13930	16,40
Madeni Eşya Sanayii	18	7166	0,91		17397	41,19
Elektriksiz Makina S.	16	12228	1,56		39623	30,86
Elektrikli Makina S.	20	23021	2,93		48134	47,83
Elektronik Sanayii	16	62091	7,91		94355	65,81
Taşıt Araçları Sanayii	9	27701	3,53		76976	35,99
Olcu-Kont. ve Opt.Do.İ.S.	4	629	0,08		1215	51,77
Uçak Sanayii	2	245	0,03		500	49,00
Diğer imalat Sanayii	13	4073	0,52		8039	50,67
İMALAT SANAYİİ TOPL.	323	419294	53,43		957,196	43,80
HİZMETLER						
Ticaret	474	56901	7,25		75519	75,35
Restorant Kafe Yeme-İç.Yer	8	1,011	0,13		1608	62,87
Otel Pansiyon Kamp.İşl.	76	94984	12,10		168429	56,39
İnşaat Taahhüt Hizmetleri	6	3,625	0,46		7560	47,95
Kara Taşımacılığı	15	2229	0,28		3317	67,20
Deniz Taşımacılığı	5	15502	1,98		31013	49,99
Hava Taşımacılığı	29	1727	0,22		2458	70,26
Bankacılık ve Dig.Fin.Hiz.	25	93323	11,89		168,503	55,38
Yatırım Finansmanı	4	20625	2,63		21225	97,17
Sigortacılık	8	1316	0,17		48153	2,73
Diğer Faaliyetler	78	26039	3,32		37158	70,08
HİZMETLER TOPLAMI	728	317282	40,43		564943	56,16
GENEL TOPLAM	1109	784715	100,00		1597103	49,13

Tablo 60 Yabancı Sermaye İzinlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Faaliyet Gösteren Şirket Sayısı	İzin Verilen Yabancı Sermaye Miktarı (Milyon \$)	Kümülatif (Milyon \$)
1979	91	228	228
1980	100	97	325
1981	127	338	603
1982	170	167	830
1983	185	103	932
1984	267	271	1 203
1985	421	235	1 438
1986	610	474	1677
1987	839	698	2375
1988	1109	824	3199

Kaynak:Devlet Planlama Teşkilatı

Tablo 61	1988 Yılı Devlet İç Borçlanma Senetleri İhale Faizleri						Yüzde
	3 Aylık	6 Aylık	9 Aylık	12 Aylık	1.5 Yıllık	2 Yıllık	3 Yıllık
Aylar							
Ocak	48,12	51,28	54,28	52,94	53,75	53,50	54,00
Şubat	51,92	56,20	60,39	61,09	59,00	-	-
Mart	58,68	60,14	61,57	63,31	58,00	58,00	-
Nisan	58,88	62,24	63,59	64,73	60,24	59,00	59,00
Mayıs	62,40	64,22	63,92	66,00	62,00	-	63,00
Haziran	59,57	60,78	61,76	63,47	61,25	61,50	59,81
Temmuz	51,56	55,40	58,11	61,09	59,65	60,19	-
Ağustos	42,00	48,72	57,76	59,06	56,99	56,00	-
Eylül	41,72	49,58	54,32	58,36	55,43	54,66	53,50
Ekim	61,26	59,69	54,53	72,11	55,63	-	-
Kasım	56,88	61,86	67,14	70,24	63,50	-	63,00
Aralık	54,95	59,98	64,67	67,65	63,50	-	-

Tablo 62	1988 Yılı Devlet İç Borçlanma Senetleri İhalesinde Satılan Miktarlar*						Milyar TL
	3 Aylık **	6 Aylık **	9 Aylık**	12 Aylık **	1.5 Yıllık ***	2 Yıllık ***	3 Yıllık ***
Ocak	125	125	200	175	42,7	15	24
Şubat	125	150	178,1	283,9	25	-	-
Mart	125	335	200	200	26	25	30
Nisan	150	191,1	200	200	10	10	7,5
Mayıs	100	194,3	175	149,8	25	-	30
Haziran	138,8	170,8	150,1	352,2	36	65	5,5
Temmuz	154,2	256,6	248,2	200	71,4	24,8	-
Ağustos	65,5	47,7	105,6	704,2	26,5	30	-
Eylül	80,7	354,9	271,2	581,2	64,5	158,5	10,3
Ekim	1,5	71,6	133,4	165,8	20,3	-	-
Kasım	245,4	226	264,6	150	80	-	48
Aralık	200,0	175	200	150	70,8	-	-

* Tablo ihale tarihlerine göre hazırlanmıştır.

** Ortalama faizden satılan miktarlar dahil.

*** Opsiyon dahil satılan miktarlar.

Bankalararası Para Piyasası İşlemleri

Tablo 63

(Aylık Ortalama)

Tarih	Günlük İşlem Adedi	Günlük İşlem Hacmi	Gerçekleşen 1 Günlük Faizler		
			En Düşük	En Yüksek	Ortalama
Ocak	161	365,0	49,40	54,95	52,66
Şubat	148	437,2	48,38	50,57	49,84
Mart	156	498,4	59,87	65,42	62,45
Nisan	221	473,3	67,49	72,81	70,00
Mayıs	151	482,1	70,66	73,53	71,83
Haziran	134	389,1	61,86	64,31	63,10
Temmuz	133	457,0	59,75	62,33	61,09
Ağustos	151	405,3	59,64	66,10	62,76
Eylül	168	588,5	60,76	97,05	64,14
Ekim	161	538,5	62,15	102,37	80,08
Kasım	158	499,2	37,91	53,77	42,75
Aralık	120	214,0	41,95	50,95	46,77

Tablo 64

Döviz ve Efektif Piyasaları İşlemleri

Tarih	Bankalararası Döviz Piyasası İşlemleri					Günlük Kur Belirleme		
	Aylık Toplam İşlem Sayısı	Aylık Toplam İşlem Hacmi Milyon Dolar	Kurlar TL/\$		Katılan Kuruluş Sayısı Aylık Ortalama	Aylık Toplam İşlem Sayısı	Aylık Toplam İşlem Hacmi Milyon Dolar	Aylık Ortalama Denge Kuru TL/\$
			En Yüksek	En Düşük				
			En Yüksek	En Düşük				
Ağustos 1988	-	-	-	-	-	936	155,8	1528
Eylül 1988	444	148,1	1734	1645	44	638	127,6	1608
Ekim 1988	958	455,1	1960	1650	49	524	104,8	1745
Kasım 1988	1086	470,1	1810	1703	59	248	49,6	1749
Aralık 1988	1460	643,8	1860	1795	18	92	18,4	1819

Tablo 65 Tartılı Efektif Reel Kur (TERK) (1)

		TL/\$	TL/DM	DM/\$	P(2)	ABD IPP(3)	Almanya IPP(3)	TERK
1984:	1	300.2	107.07	2.80	104.89	116.2	117.8	75.35
	2	309.68	114.27	2.71	108.68	116.7	118	74.12
	3	313.38	120.7	2.60	111.53	117.2	118.2	73.29
	4	328.25	124.35	2.64	118.79	117.4	118.7	74.98
	5	349.76	127.37	2.75	126.32	117.7	118.9	76.15
	6	360.28	131.8	2.73	130.16	118	119	75.84
	7	373.74	131.51	2.84	130.13	118	119.3	74.5
	8	383.9	133.26	2.88	134.55	117.7	119.3	75.66
	9	398.34	132.64	3.00	138.21	117.3	119.7	76.65
	10	411.74	134.32	3.07	142.38	117.7	120.3	76.91
	11	414.2	138.83	2.98	146.43	117.9	120.3	77.45
	12	432.49	139.41	3.10	149.88	117.6	120.4	77.6
1985:	1	449.11	141.94	3.16	158.55	117.6	121.2	79.74
	2	465.18	141.83	3.28	164.62	117.4	121.6	81.49
	3	490.37	148.4	3.30	170.82	117.4	121.8	80.5
	4	498.48	161.54	3.09	174.71	117.9	122	77.89
	5	520.79	167.25	3.11	179.67	118.4	122.1	76.76
	6	530.12	173	3.06	179.47	118.4	122	74.72
	7	530.04	181.47	2.92	180.7	118	122.1	73.6
	8	532.14	190.85	2.79	183.66	117.8	121.9	72.89
	9	547.87	193.2	2.84	188.93	117.3	122.1	73.68
	10	546.51	202.62	2.70	196.66	118.1	121.9	74.58
	11	554.99	213.66	2.60	203.17	118.3	121.9	74.34
	12	567.91	225.66	2.52	206.86	118.4	121.5	72.8
1986:	1	581.91	237.75	2.45	214.92	117.9	121.2	73.06
	2	586.14	249.74	2.35	219.18	116.3	120.6	73.26
	3	627.49	277.21	2.26	222.4	114.3	120.1	69.13
	4	660.37	289.89	2.28	225.42	113.3	119.4	67.33
	5	664.3	298.59	2.22	229.29	113.4	118.6	67.34
	6	675.04	301.21	2.24	230.63	113.4	118.5	66.92
	7	672.21	311.24	2.16	232.59	112.3	117.7	67.11
	8	672.85	326.36	2.06	232.64	112	117.5	65.65
	9	685.59	336.48	2.04	236.7	112.4	117.5	64.99
	10	701.3	350.57	2.00	246.53	112.7	116.2	65.64
	11	745.81	367.42	2.03	253.65	112.8	115.9	63.98
	12	755.15	379.48	1.99	260.15	112.6	115.7	64.27
1987:	1	751.05	402.1	1.87	271.13	114.1	115.9	64.58
	2	758.61	415.21	1.83	278.77	114.9	115.5	64.75
	3	773.5	421.6	1.83	287.78	114.9	115.4	65.71
	4	787.61	435.12	1.81	294.82	115.5	115.1	65.47
	5	804.84	450.08	1.79	307.11	116	115.2	66.12
	6	833.74	458.83	1.82	311.54	116.5	115.3	65.06
	7	864.9	468.66	1.85	318.16	117.4	115.6	64.15
	8	886.15	478.85	1.85	326.02	117.9	116.2	64.02
	9	910.16	503.15	1.81	333.56	117.7	116.1	63.15
	10	944.27	522.43	1.81	343.85	118.3	116.5	62.44
	11	954.91	567.33	1.68	358.69	118.4	116.5	62.1
	12	991.18	606.44	1.63	394.75	118.4	116.5	64.88
1988:	1	1071.13	648.95	1.65	422.21	118.6	116.5	64.53
	2	1152.51	679.21	1.70	440.42	118.7	116.5	63.44
	3	1200.05	714.83	1.68	467.76	119	116.6	64.36
	4	1244.61	746.38	1.67	490.83	120	116.9	64.89
	5	1291.64	764.62	1.69	504.53	120.6	117.2	64.7
	6	1347.08	770.02	1.75	515.73	121.1	117.6	63.96
	7	1415.6	769.6	1.84	525.21	121.3	117.7	63.15
	8	1498.92	795.65	1.88	541.5	121.7	117.8	62.17
	9	1584.87	848.68	1.87	559.42	121.5	118	60.48
	10	1712.75	939.67	1.82	592.79	121.7	118	58.56
	11	1724.62	985.67	1.75	621.45	122	118	59.73
	12	1794.83	1023.58	1.75	649.34	122	118	59.59

(1) 1981 Mayıs = 100; Tüm veriler aylık ortalamadır.

(2) HDTM, DIE ve ITO'nun TEF indeksleri sırasıyla %30, %40, ve %30 olarak ağırlıklandırılmıştır. Şubat 1988 den itibaren de DIE ve ITO TEF indeksleri sırasıyla %60 ve %40 olarak ağırlıklandırılmıştır.

(3) Sınai mallar fiyat indeksi, 1980=100

Tablo 66

Sınıflarına Göre Fiili Personel Durumu (31.12.1988)

SUBELER	Kadro Adedi	Gn.Id.H.		Tek.H.		Sağ.H.		Avukat		Eğt.H.		Yard.H.		Toplam		Sözleşm.		Toplam
		K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
İdare merkezi	2981	950	769	19	40	14	9	4	5	6	1	73	445	1066	1269	14	51	2400
Ankara	460	230	178	-	-	-	-	1	-	-	-	1	24	232	202	-	-	434
Ankara Kambyo	354	158	135	-	-	1	1	1	-	-	-	5	24	165	160	-	-	325
İstanbul	706	272	197	1	-	4	2	1	1	-	-	26	111	303	312	-	2	617
İstanbul Kambyo	830	348	205	4	3	3	2	3	1	-	-	28	126	386	337	-	1	724
İzmir	434	121	142	3	8	2	1	-	1	-	-	15	92	141	244	-	3	388
İzmir Kambyo	271	106	81	-	2	2	-	-	-	-	-	15	33	123	116	-	2	241
Adana	240	80	87	-	2	1	-	-	-	2	-	13	30	96	119	-	3	218
Bursa	191	78	79	-	1	-	-	-	-	-	-	6	18	84	98	-	1	183
Mersin	143	65	53	-	1	-	-	-	-	-	-	9	10	74	64	-	1	139
Samsun	138	44	62	-	-	-	-	-	-	-	-	7	15	51	77	-	1	129
İzmit	132	46	50	-	1	1	-	-	-	2	-	8	15	57	66	-	3	126
Eskişehir	108	37	48	-	1	-	-	-	-	-	-	2	13	39	62	-	1	102
Gaziantep	115	37	49	-	1	-	-	-	-	-	-	5	13	42	63	-	1	106
Trabzon	103	28	53	-	1	-	-	-	-	-	-	4	10	32	64	-	1	97
Antalya	122	50	48	-	1	-	-	-	-	-	-	4	13	54	62	-	1	117
Edirne	94	33	45	-	1	-	-	-	-	-	-	3	10	36	56	-	1	93
Kayseri	123	26	65	-	1	-	-	-	-	-	-	4	13	30	79	-	1	110
Konya	119	21	74	-	1	1	-	-	-	-	-	4	14	26	89	-	1	116
İskenderun	120	47	51	-	1	-	-	-	-	-	-	5	9	52	61	1	-	114
Diyarbakır	98	24	48	-	1	-	-	-	-	-	-	4	11	28	60	-	1	89
Erzurum	95	11	55	-	1	-	-	-	-	-	-	3	13	14	69	-	1	84
Denizli	113	25	60	-	1	-	-	-	-	-	-	4	11	29	72	-	1	102
Malatya	85	22	48	-	-	-	-	-	-	-	-	2	8	24	56	-	2	82
Van	79	10	37	-	1	-	-	-	-	-	-	4	13	14	51	-	1	66
Banknot Matbaası	813	240	158	7	106	3	1	-	2	-	-	12	191	262	458	-	-	720
	9067	3109	2877	34	176	32	16	10	10	10	1	266	1285	3460	4366	15	81	7922
	9067	5985		211	48		20		11		1551		7826		96		7922	

K: Kadın

E: Erkek

T.C. Merkez Bankası
Tablo 67 Şube, Temsilcilik ve Büroları

Ş u b e l e r	Açılış Yılı	Personel
		Sayısı
		1988 Sonu
Adana	1969	218
Ankara	1931	434
Ankara Kambiyo	1982	335
Antalya	1963	117
Bursa	1969	183
Denizli	1974	102
Diyarbakır	1955	90
Edirne	1963	93
Erzurum	1959	84
Eskişehir	1954	102
Gaziantep	1956	106
İskenderun	1951	114
İstanbul	1931	617
İstanbul Kambiyo	1960	724
İzmir	1932	388
İzmir Kambiyo	1983	241
İzmit	1983	126
Kayseri	1968	110
Konya	1974	116
Malatya	1977	82
Mersin	1933	139
Samsun	1933	129
Trabzon	1963	97
Van	1978	66
Banknot Matbaası	1958	720
<u>Temsilcilik ve Bürolar</u>		
Zürih Temsilciliği	1962	1
Frankfurt Temsilciliği	1976	5
Londra Temsilciliği	1977	2
New York Temsilciliği	1977	2
Rotterdam Temsilciliği	1984	2
Berlin Bürosu	1982	3
Düsseldorf Bürosu	1983	2
Hamburg Bürosu	1983	2
Münih Bürosu	1983	2
Hannover Bürosu	1983	2
Stuttgart Bürosu	1983	2

**1987-1988
BİLANÇOLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI**

A K T İ F

	1987	1988
I Altın Mevcudu :	1.612.679	2.557.841
A - Uluslararası Standartta Olan :		
Net Kg	1.563.282	2.479.320
B - Uluslararası Standartta Olmayan :		
Net Kg	49.397	78.521
II Döviz Borçluları :	1.905.098	4.459.271
A - Konvertibl :	1.750.024	4.183.158
a) Efektif Deposu	(31.760)	(170.774)
b) Muhabir Hesapları	(1.718.264)	(4.012.384)
B - Konvertibl Olmayan :	155.074	276.113
a) Efektif Deposu	(95)	(202)
b) Muhabir Hesapları	(154.979)	(275.911)
III Madeni Para	1.481	3.338
IV Dahildeki Muhabirler	101	27.216
V Menkul Değerler Cüzdanı :	130	197.167
A - Devlet İç Borçlanma Senetleri :	90	197.127
a) Kuponlu	(-)	(-)
b) Kuponsuz	(90)	(197.127)
B - Diğer	40	40
VI İç Krediler :	3.438.722	5.142.322
A - Kamu Sektörü :	2.270.416	3.358.683
a) Hazine'ye Kısa Vadeli Avans	(1.406.602)	(2.081.929)
b) Kamu İktisadi Kuruluşları		
i. Ticari	(18.666)	(17.683)
c) İktisadi Devlet Teşekkülleri		
i. Hazine Kefaletini Haiz Bono.	(763.300)	(1.082.131)
ii. Ticari	(81.848)	(176.940)
B - Bankacılık Sektörü :	1.168.306	1.783.639
a) Ticari	(104.779)	(417.534)
b) Tarım		
i. Tarım Kredi Kooperatifleri	(134.737)	(148.796)
ii. Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri		
iii. Diğerleri	(372.368)	(547.129)
c) Sınai	(516.662)	(645.078)
d) Tahvil Üzerine Avans	(8.507)	(-)
e) Diğerleri	(31.253)	(25.102)
VII Rapor Borçluları :	1.224.684	1.785.014
A - Nakit	714.685	1.038.267
B - Menkul Değerler	509.999	746.747
VIII Dış Krediler	1.698.886	3.715.576
IX İştirakler	2.630	8.058
X Gayrimenkuller ve Demirbaşlar	39.200	86.923
A - Gayrimenkuller	33.813	75.796
Amortismanlar (-)	2.518	4.976
B - Demirbaşlar	16.314	31.832
Amortismanlar (-)	8.409	15.729
XI Takipteki Alacaklar	5.176	7.847
XII Akreditiflerden Borçlular :	2.867.319	3.646.358
A - İhracat	1.919.881	2.653.377
B - İthalat	947.438	992.981
XIII İtfaya Tabi Hesaplar ve Aktifleştirilen Alacaklar :	10.937.606	18.410.646
A - 2974 Sayılı Tahkim Kanunu Uyarınca Aktifleştirilen Alacaklar :	2.417.063	2.417.063
B - Bankamız Kanunu'nun 61. Maddesi Gereğince Değerlendirme Farkı :	8.520.543	15.993.583
a) Madde Kapsamına Alınanlar	(8.520.543)	(15.993.583)
b) Madde Kap. Alınmayanlar	—	—
XIV Muvakkat Borçlular	1.741.299	1.882.913
XV Diğer Aktifler	210.388	494.977
TOPLAM	25.685.399	42.425.467

KARŞILAŞTIRILMASI

P A S İ F

	1 9 8 7	1 9 8 8
I Tedavüldeki Banknotlar :	3.018.263	4.485.087
II Altın Alacaklıları :	21.887	27.357
A - Hazine Safi Kg	4.505	7.174
B - Diğer Safi Kg	17.382	20.183
III Döviz Alacaklıları :	670.347	952.274
A - Konvertibl	287.227	303.913
B - Konvertibl Olmayan	383.120	648.361
IV Mevduat	10.836.135	20.714.375
A - Kamu Sektörü :	610.907	1.256.828
a) Hazine, Genel ve Katma Bütçeli İdareler	(386.721)	(947.653)
b) Kamu İktisadi Kuruluşları	(99.901)	(188.019)
c) İktisadi Devlet Teşekkülleri	(92.573)	(67.018)
d) Diğer	(31.712)	(54.138)
B - Bankacılık Sektörü :	3.922.061	7.501.903
a) Yurtiçindeki Bankalar	(1.288.152)	(1.937.264)
b) Yurtdışındaki Bankalar	(1)	(2.490)
c) Mevduat Karşılıkları (Bankamız Kanunu Mad. 40)	(2.633.908)	(5.562.149)
C - Muhtelif	6.113.852	11.607.837
a) Kredi Mektuplu Döviz Mevduatı	(6.021.552)	(11.255.866)
b) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu	(42.178)	(113.327)
c) Diğer	(50.122)	(238.644)
D - Uluslararası Kuruluşlar	1.120	2.110
E - Fonlar	188.195	345.697
V Röpor Alacaklıları :	1.328.139	2.228.927
A - Nakit	1.328.139	2.228.927
B - Menkul Değerler	—	—
VI Dış Krediler :	4.139.255	5.160.889
A - Kısa Vadeli :	1.408.123	1.657.815
B - Orta ve Uzun Vadeli	2.731.132	3.503.074
VII İthalat Teminat ve Depozitoları	203.158	332.856
VIII Ödenecek Senet ve Havaletler	7.072	16.405
IX Akreditiflerden Alacaklar :	2.972.613	3.837.525
A - İhracat	1.919.881	2.653.377
B - İthalat	1.052.732	1.184.148
a) Döviz Satışı Yapılmamış Olanlar	(947.438)	(992.981)
b) Döviz Satışı Yapılmış Olanlar	(105.294)	(191.167)
X Sermaye	25	25.000
XI İhtiyat Akçesi :	32.404	58.001
A - Adi ve Fevkalade	14.937	16.285
B - Hususi (Bankamız Kanunu Madde 59)	136	136
C - İleride Vuku Muhtemel Zarar Karşılığı (Bankalar Kanunu Madde 32)	25	25
D - Değer Artış Fonu (2791 ve 3094 Sayılı Kanunlar	17.306	41.555
XII Karşılıklar	28.401	34.174
XIII Muvakkat Alacaklılar	2.068.096	3.416.537
XIV Diğer Pasifler	336.933	1.079.888
XV Kâr	22.671	56.172
T O P L A M	25.685.399	42.425.467